

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінанси»

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему **«Сучасна політика стимулювання іноземних інвестицій в країнах світу»**

здобувача Арапової Катерини Олександрівни

Науковий керівник: к.н.е, доцент Машина Ю.П.

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	6
1.1 Визначення іноземних інвестицій та їх роль у економічному розвитку	6
1.2 Інструменти політики стимулювання іноземних інвестицій.....	18
1.3 Роль урядових та законодавчих ініціатив у стимулюванні іноземних інвестицій	26
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.	33
2.1 Вплив геополітичних факторів на інвестиційну привабливість країн	33
2.2 Огляд заходів стимулювання інвестиційної активності в розвинутих країнах ..	39
2.3 Дослідження та аналіз програм стимулювання іноземних інвестицій в період відбудови країн світу	58
РОЗДІЛ 3 РОЗВИТОК НАПРЯМІВ АКТИВІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ	73
3.1 Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в Україну в післявоєнний період.....	73
3.2 Оцінка заходів політики стимулювання іноземних інвестицій в Україні.....	80
3.3 Розроблення стратегії залучення іноземних інвестицій в Україну.	90
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	103
ДОДАТКИ	110

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зараз світова економіка все більше стає взаємопов'язаною, і країни активно змагаються за привертання іноземних інвестицій для забезпечення свого економічного зростання, пропонуючи різноманітні стимули та переваги. Широкомасштабні проекти розвитку та модернізації інфраструктури вимагають великих інвестицій. Країни шукають іноземних інвесторів для фінансування цих проектів. Іноземні інвестиції можуть впливати на стратегічні аспекти, такі як розвиток нових технологій, забезпечення енергетичної безпеки та розширення глобальних бізнес-мереж або створення нових робочих місць. Актуальність теми дослідження підтверджується і сучасною геополітичною обстановкою, а особливо військовим часом в Україні, протягом якого Україна сильною мірою залежить як і від іноземної допомоги у вигляді трансфертів, так і від притоку іноземних інвестицій.

Однією з головних умов покращення вектора розвитку та виходу з кризи є можливість отримання коштів за рахунок прямих іноземних інвестицій (ПІІ), як одного з найефективніших способів залучення коштів. Залучення ПІІ також стимулює зростання фінансово-економічних показників країни, стимулювання конкуренції, зростання продуктивності праці та зростання продуктивності праці вітчизняних підприємств загалом, поширення міжнародного досвіду та технологій завдяки великим міжнародним компаніям та більший ступінь інтеграції в міжнародні ринки.

Аналіз як досвіду розвинутих держав, так і досвіду держав, що розвиваються, дасть можливість зрозуміти які стимули є найбільш ефективними для залучення інвестицій в кожному конкретному випадку, а також на основі отриманих даних вибудувати план стимулювання іноземних інвестицій під час післявоєнної відбудови України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливі теоретичні та практичні аспекти проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України

покладені в основу досліджень багатьох науковців, зокрема К.В. Клименко, Т.І. Батракова, А.М. Пікалова, І.В. Амеліної, В.П. Божко, О.А. Довгаль, Т.В. Майорової, І.Ю. Матюшенко, А.С. Філіпенко, Т.П. Яхно та інших. Відмічаючи цінність теоретичних та методологічних результатів поза увагою науковців залишаються питання залучення прямих іноземних інвестицій в період військового часу та повоєнну відбудову економіки України.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження характеру й особливостей сучасної політики стимулювання іноземних інвестицій в країнах світу. Досягнення мети передбачає постановку та роз'язання наступних завдань:

- Розкрити сутність, види та значення іноземних інвестицій у розвитку країни;
- Дослідити методи стимулювання притоку іноземного капіталу;
- Визначити роль держави у процесі стимулювання іноземних інвестицій;
- Дослідити вплив геополітичних факторів на перспективи залучення іноземних інвестицій до країни;
- Проаналізувати досвід залучення інвестицій розвинутими державами та державами, що знаходились у військових конфліктах;
- Дослідити та оцінити існуючу політику стимулювання іноземних інвестицій в Україні;
- Визначити проблеми та перспективи залучення інвестицій в Україну та обґрунтувати запропоновані для їх рішення реформи.

Об'єкт дослідження – процеси формування та реалізації політики залучення іноземних інвестицій.

Предмет дослідження є теоретичні, науково-методичні та прикладні аспекти залучення та стимулювання іноземних інвестицій країнах світу.

Методи дослідження. Методологічну основу кваліфікаційної роботи становлять як загальнонаукові так і спеціальні методи наукових досліджень, зокрема методи системного підходу, порівняльного аналізу, системно-аналітичний, статистичний, аналізу та синтезу, узагальнення, абстрактно-логічний.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. У кваліфікаційній роботі проведено аналіз та виокремлення методів стимулювання іноземних інвестицій у періоди відбудови країн, сформовано алгоритм реформування економіки та правової бази України для ефективного залучення ПІІ.

Інформаційну базу дослідження складають які роботи вітчизняних, так і іноземних науковців, а також звіти міжнародних організацій, як Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку, Конференція ООН з торгівлі та розвитку. Базу вітчизняних авторів склали К.В. Клименко, Т.І. Батракова, А.М. Пікалова, І.В. Амеліної, В.П. Божко, О.А. Довгаль, Т.В. Майорової, І.Ю. Матюшенко, А.С. Філіпенко, Т.П. Яхно, а іноземних Кейнс Дж.М, Стівен Хаймер, Грація Іетто-Гіллс, Імад Мууса, М.К. Еванс та інші.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1 Визначення іноземних інвестицій та їх роль у економічному розвитку

Завдяки дедалі більшій лібералізації доступу до іноземних ринків та валютного контролю, фінансові ринки перетворились на більш глобально інтегровану систему. Ця інтеграція, прискорена зростанням конкуренції між учасниками ринку, призвела до впровадження нових фінансових інструментів із широким доступом до ринку та нижчими трансакційними витратами, залучаючи інвесторів багатьох національностей та з багатьох країн (економік). Розширення транскордонних фінансових було ще більше прискорене технологічними інноваціями в комунікації та обробці даних.

Термін «іноземні інвестиції» хоч і здавна привертає увагу науковців як економічне явище, все ще має неоднозначне та часом неповне тлумачення у різних літературних джерелах.

За визначенням В.Г. Федоренка та В.Б. Захожая [10] іноземні інвестиції являють собою всі види цінностей, які вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності на території тієї чи іншої країни. Однак, у цьому визначенні доцільно було б вказати мету, заради якої здійснюється інвестування.

На думку Л.Н. Павлової, іноземні інвестиції являють собою всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку [9]. Вважати, що інвестування може здійснюватися тільки з метою отримання прибутку, є не зовсім правильним, оскільки вкладення коштів у об'єкти невиробничої сфери можна розглядати як засіб забезпечення нормального функціонування економіки.

Найбільш прийнятним визначенням іноземних інвестицій є визначення з Закону України «Про режим іноземного інвестування»: «Іноземні інвестиції -

цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.»[11] Однак і в даного визначення є недолік через визначення категорії «іноземні інвестиції» через категорію «цінності», яка в є більш широкою та може включати в себе об'єкти, не пов'язані з процесом інвестування.

Підсумовуючи результати досліджень літературних джерел, визначення іноземних інвестицій можна сформулювати так: іноземні інвестиції – це грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені чинним законодавством, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності, які не заборонені законом, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.[12]

В економічній науці є багато підходів до класифікації міжнародних інвестицій, що визначаються цілями та завданнями управління (додаток В), найбільш поширеними з яких є класифікації за об'єктами інвестування, періодом, ступенем надійності та іншими ознаками.

У 2008 р. МВФ було завершено роботу з перегляду методології складання платіжного балансу та прийнято 6-те видання «Методології по платіжному балансу», де передбачено суттєві зміни й доповнення в методології фінансового рахунку платіжного балансу й міжнародної інвестиційної позиції, які стали більш деталізованими. До складу статистичних показників уведено нові інструменти (пенсійні зобов'язання, фондові опціони співробітників, розподіл СПЗ), виконана перекласифікація окремих категорій (зокрема, монетарного золота), рекомендовано включення додаткових показників (які не входять до складу стандартних компонентів), що дозволяє повніше охарактеризувати рух іноземних інвестицій. За новою класифікацією міжнародні інвестиції поділяються на 5 груп: прямі, портфельні, похідні фінансові інструменти (крім резервів) і опціони на акції для співробітників, інші інвестиції, резерви [14]. Такий розподіл, запропонований міжнародним

валютним фондом і прийнятий міжнародними організаціями, урядами багатьох країн світу, в тому числі Україною, дозволяє зіставляти показники різних країн за обсягами інвестиційних ресурсів із закордонних джерел, крім того, диференціювати їх за ступенем участі в розвитку реального сектора економіки [14].

Також варто розрізняти іноземні інвестиції як прямі та непрямі (або портфельні) за ступенем контролю на підприємством. Дана класифікація є найбільш прикладною для цілей дослідження. Розглянемо підходи до визначення обох типів іноземних інвестицій та порівняємо їх.

Теорія ПІІ (прямих іноземних інвестицій) — порівняно молода, оскільки отримала свій розвиток як окрема сфера наукових досліджень лише в 60-х роках ХХ ст., після того, як С.Хаймер розділив портфельні інвестиції та прямі іноземні інвестиції. Тому можна сказати, що перше теоретичне обґрунтування прямих іноземних інвестицій було вперше надано Стівеном Хаймером, канадським економістом, дослідження якого були направлені на діяльність транснаціональних компаній і викладені в докторській дисертації «Міжнародні операції національних фірм: дослідження прямих іноземних інвестицій». До його теорії всі інвестиції вважались простим переміщенням капіталу через кордони і вважалось, що всі рухи капіталу визначались відмінностями у відсоткових ставках між країнами, що було досліджено економістами Елі Хекшером та Бертілем Оліном та згодом об'єднано в теорію Хершера-Оліна-Самуельсона. Елі Хекшер, і Бертіл Олін розробили теорію іноземних інвестицій, використовуючи неокласичну економіку та макроекономічну теорію. Виходячи з цього принципу, відмінності у витратах на виробництво товарів між двома країнами викликають спеціалізацію робочих місць і торгівлю між країнами. Причини відмінностей у витратах виробництва можна пояснити за допомогою теорії пропорцій факторів. Наприклад, країни з більшою часткою робочої сили займатимуться трудомісткими галузями, тоді як країни з більшою часткою капіталу займатимуться капіталомісткими галузями. Однак така теорія передбачає, що існує

досконала конкуренція, немає переміщення робочої сили через державні кордони [1], і транснаціональні компанії вважають за краще нейтральні до ризику. У 1967 році Вайнтрауб перевіряв цю гіпотезу, зібравши дані Сполучених Штатів щодо норми прибутку та потоку капіталу. Однак дані не підтвердили цю гіпотезу. Дані опитувань щодо мотивації ПІІ також не підтвердили цю гіпотезу. [2]

Задля визначення мотивації значних іноземних інвестицій корпораціями в США, Хаймер розробив систему, яка виходила за межі існуючих теорій, пояснюючи, чому це явище сталося, оскільки він вважав, що раніше згадані теорії не можуть пояснити іноземні інвестиції та їх мотиви. Хаймер встановив, що існує різниця між фінансовими інвестиціями і цими видами інвестицій, які він назвав прямими іноземними інвестиціями: останні дають фірмі контроль над комерційною діяльністю в інших країнах, тоді як портфельні інвестиції - ні. Крім того, Хаймер продовжує критикувати неокласичні теорії, заявляючи, що теорія руху капіталу не може пояснити міжнародне виробництво. Більше того, він уточнює, що ПІІ не обов'язково є рухом коштів із країни походження до приймаючої країни, і що вони зосереджена на певних галузях у багатьох країнах. Навпаки, якби процентні ставки були головним мотивом для міжнародних інвестицій, ПІІ охоплювали б багато галузей меншої кількості країн.

Загалом, Хаймер визначав іноземні прямі та портфельні інвестиції наступним чином: «Прийнято розрізняти два види довгострокового приватного міжнародного руху капіталу - прямі інвестиції та портфельні інвестиції. Не всі розрізняють однаково, але існує велика схожість, і в основному це питання того, хто контролює підприємство, в яке зроблено інвестиції. Якщо інвестор безпосередньо контролює іноземне підприємство, його інвестиція називається прямою інвестицією, якщо він не контролює його - його інвестиція є портфельною інвестицією.»[3] Багато авторів використали теорії Хаймера для розробки нових теоретичних підходів у галузі міжнародного бізнесу. Однією з цих нових теорій є парадигма OLI (володіння-місце-

інтерналізація), також відома як еkleктична парадигма, розроблена Джоном Даннінгом (1977), яка приймає особливі переваги фірм Хаймера.

Конференція ООН з торгівлі та розвитку (далі ЮНКТАД) дає наступне визначення прямим іноземним інвестиціям: «Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) визначаються як інвестиції, що передбачають довгострокові відносини та відображають тривалий інтерес і контроль суб'єкта господарювання-резидента в одній економіці (прямого іноземного інвестора або материнського підприємства) у підприємстві-резидентів в економіці, відмінній від економіки іноземного інвестора (підприємство з прямими іноземними інвестиціями або дочірнє підприємство або іноземна філія). ПІІ означають, що інвестор здійснює значний ступінь впливу на управління підприємством-резидентом іншої економіки. Такі інвестиції охоплюють як початкову операцію між двома суб'єктами господарювання, так і всі наступні операції між ними та між іноземними філіями, як зареєстрованими, так і не зареєстрованими. ПІІ можуть здійснювати як фізичні особи, так і юридичні особи.» [16]

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) визначає прямі іноземні інвестиції наступним чином: «Прямі іноземні інвестиції відображають мету встановлення довгострокової зацікавленості підприємства-резидента в одній економіці (прямий інвестор) у підприємстві (підприємстві прямого інвестування), яке є резидентом іншої економіки, ніж економіка прямого інвестора. Тривалий інтерес передбачає існування довгострокових відносин між прямим інвестором і підприємством прямого інвестування та значний ступінь впливу на управління підприємством. Пряме чи опосередковане володіння 10% або більше прав голосу на підприємстві-резидентів однієї економіки інвестором-резидентом іншої економіки є доказом таких відносин. Деякі компілятори можуть стверджувати, що в деяких випадках володіння лише 10% прав голосу може не призвести до здійснення будь-якого значного впливу, тоді як, з іншого боку, інвестор може володіти менше 10%, але

мати ефективний голос у менеджмент. Тим не менш, рекомендована методологія не допускає будь-яких обмежень щодо 10% порогу та рекомендує його суворе застосування для забезпечення статистичної послідовності в країнах.» [5, с.48]

Міжнародний валютний фонд (МВФ) визначає ПІІ як «Інвестиції, що здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Їх ... ознаками є те, що інвестору належить управлінський контроль над підприємствами.»[4]

Прямі іноземні інвестиції активно вивчаються та визначаються в наукових працях національних авторів та науковців, таких як Пересада А.А., Рогач О.Я., Тесля С.М. Систематизуючи визначення прямих іноземних інвестицій національними вченими можна представити наступну полісемію у табл. 1.1:

Таблиця 1.1 – Полісемія визначень поняття «прямі іноземні інвестиції» національними вченими

Автор	Визначення
Пересада А.А.	Інвестиції зазвичай здійснюються без фінансових посередників у виробничі фонди з метою одержання доходу і участі в управлінні виробництвом. Іноді інвестор послідовно збільшує прямі інвестиції з метою заволодіння контрольним пакетом акцій (паїв). [6]
Рогач О.Я.	Реальні капіталовкладення в підприємства, землю, обладнання, технологію або послуги, що створюють матеріальну базу для розширення бізнесу за національні кордони.[7]
Тесля С.М.	Це матеріальні і нематеріальні капітали, які вкладають держава, компанія чи підприємець в інші під-ва за кордоном для отримання підприємницького прибутку, за умови довготермінового економічного інтересу та наявності права брати участь в управлінських рішеннях.[8]
Л. Свистун	До прямих іноземних інвестицій належать як реальні інвестиції, що являють собою довготермінові витрати коштів на матеріальні засоби господарської

	діяльності, такі фінансові інвестиції – витрати коштів на придбання цінних паперів, та навіть певні кредитні ресурси.[13]
--	---

Підсумовуючи теоретико-методологічні підходи до визначення поняття “прямі іноземні інвестиції”, далі їх сутність трактуватиметься таким чином: “Прямі іноземні інвестиції — це вкладення капіталу в підприємство за кордоном, що забезпечує набуття довгострокового економічного інтересу через отримання інвестором контролю над об’єктом вкладення капіталу й передбачає одержання підприємницького прибутку (доходу) та/або ж досягнення соціального, інноваційного, екологічного та інших видів ефектів”.

Проаналізувавши літературні джерела та за результатами результати дослідження, можна спостерегти, що у джерелах існують різні тлумачення категорії портфельні іноземні інвестиції.

На думку А.А. Пересади, портфельні іноземні інвестиції являють собою вкладення в акції зарубіжних підприємств (без придбання контрольного пакета), облигації та інші цінні папери іноземних держав, міжнародних валютно-кредитних організацій з метою отримання підвищеного доходу за рахунок податкових пільг, зміни валютного курсу тощо. Такі інвестиції не зумовлюють реального контролю інвестора над об’єктом інвестування. [6]

Міжнародний валютний фонд трактує іноземні портфельні інвестиції наступним чином: «Портфельні інвестиції визначаються як транскордонні операції та позиції, пов’язані з борговими або пайовими цінними паперами, крім тих, що включені до прямих інвестицій або резервних активів.»[14]

Як портфельні, так і прямі інвестиції забезпечують економічні вигоди, і вони разом можуть посилити ці вигоди. Не варто дискримінувати один чи інший тип

інвестицій, хоча необхідно визнавати їх відмінності. За допомогою правильної політики обидва можуть сприяти міцній і здоровій економіці.

Адекватні потоки капіталу є основною і тепер загальновизнаною вимогою економічного зростання. Надання капіталу є, мабуть, найважливішою точкою стику між портфельними та прямими інвестиціями. Обидві форми іноземного інвестування забезпечують потоки капіталу, що перевищують ті, що доступні на внутрішніх ринках. Обидва служать стимулюванню інвестицій та економічної активності в національній економіці, забезпечуючи вищий рівень економічного зростання, ніж це було б можливо в іншому випадку. Як прямі іноземні, так і портфельні інвестиції приносять ряд переваг для економічного зростання, хоча між цими перевагами може бути помітна різниця.

Перевагами іноземних портфельних інвестицій є:

- Іноземні портфельні інвестиції підвищують ліквідність внутрішніх ринків капіталу, а також можуть сприяти розвитку ефективності ринку. Оскільки ринки стають більш ліквідними, коли вони стають глибшими та ширшими, дають можливість фінансувати більш широкий спектр інвестицій. Нові підприємства, наприклад, мають більше шансів отримати стартове фінансування. Заощаджувачі мають більше можливостей для інвестування з впевненістю, що вони зможуть керувати своїм портфелем або швидко продати свої фінансові цінні папери, якщо їм потрібен доступ до своїх заощаджень. Таким чином, ліквідні ринки також можуть зробити довгострокові інвестиції більш привабливими.
- Іноземні портфельні інвестиції також можуть привнести дисципліну та ноу-хау на внутрішні ринки капіталу. На глибшому, ширшому ринку інвестори матимуть більше стимулів витратити ресурси на дослідження нових або нових інвестиційних можливостей. Оскільки підприємства конкурують за фінансування, вони стикаються з вимогами кращої інформації як з точки

зору кількості, так і якості. Ця вимога до більш повного розкриття інформації сприятиме прозорості, що може позитивно позначитися на інших секторах економіки.

- Іноземні портфельні інвестори, не маючи переваги інсайдерської обізнаності про інвестиційні можливості, особливо ймовірно вимагатимуть вищого рівня розкриття інформації та стандартів бухгалтерського обліку, а також візьмуть із собою досвід використання цих стандартів і знання того, як вони функціонують.
- Іноземні портфельні інвестиції також можуть сприяти розвитку ринків акцій і участі акціонерів у корпоративному управлінні. Оскільки компанії конкурують за фінансування, ринок винагороджуватиме кращі показники, кращі перспективи майбутньої діяльності та краще корпоративне управління.
- У міру покращення ліквідності та функціональності ринку ціни на акції все більше відображатимуть базові цінності фірм, підвищуючи ефективніший розподіл потоків капіталу. Ефективно функціонуючі ринки акцій також сприятимуть поглинанню, тому портфель і прямі інвестиції збігаються. Поглинання можуть перетворити погано функціонуючу фірму на ефективну та більш прибуткову фірму, зміцнюючи фірму, фінансову віддачу для її інвесторів та національну економіку.
- Іноземні портфельні інвестори також можуть допомогти внутрішнім рынкам капіталу, запровадивши більш складні інструменти та технології для управління портфелями. Наприклад, вони можуть принести з собою можливість використання ф'ючерсів, опціонів, свопів та інших інструментів хеджування для управління ризиком портфеля. Підвищення попиту на ці інструменти сприяло б розвитку цієї функції на внутрішніх рынках, покращуючи можливості управління ризиками як для іноземних, так і для вітчизняних інвесторів.

У різні способи, описані вище, іноземні портфельні інвестиції можуть допомогти зміцнити внутрішні ринки капіталу та покращити їх функціонування. Це призведе до кращого розподілу капіталу та ресурсів у національній економіці, а отже, до здоровішої економіки. Відкриті ринки капіталу також сприяють світовому економічному розвитку, покращуючи міжнародний розподіл заощаджень і ресурсів. Відкриті ринки дають іноземним інвесторам можливість диверсифікувати свої портфелі, покращуючи управління ризиками та, можливо, сприяючи більш високому рівню заощаджень та інвестицій.

Серед переваг прямих іноземних інвестицій можна виділити:

- Прямі іноземні інвестиції, орієнтовані безпосередньо на розвиток підприємств, сприяють зміцненню економічного потенціалу. Іноді це досягається за рахунок інвестицій з нуля, додавання нової та іншої економічної діяльності та, як наслідок, диверсифікація економіки. В інших випадках це буде досягнуто шляхом розбудови існуючих підприємств і підвищення їх потенціалу. Обидві ці види діяльності додадуть новий і здоровий елемент посилення конкуренції в економіку, яка сама по собі є потужною силою економічного розвитку.
- Конкуренція є одним із способів ширшого впливу прямих іноземних інвестицій на економіку. Це спонукає інші підприємства підвищувати власну ефективність і продуктивність. Конкуренція відіграє важливу роль у покращенні розподілу ресурсів, покращенні економічних перспектив вітчизняної економіки та сталого економічного розвитку в усьому світі. Передача технологій і розвиток людського капіталу часто розглядаються як дві головні переваги прямих іноземних інвестицій.
- Розвиток людського капіталу може бути одним із головних вкладів прямих іноземних інвестицій. Іноземні власники принесуть свої управлінські навички та технології на свої підприємства. Навчаючи місцеву робочу силу,

вони передадуть ці управлінські навички та технології. Коли їхні працівники переходять на іншу роботу в вітчизняних фірмах або відкривають власний бізнес, вони принесуть із собою навички управління, робочі навички та технології, яких вони навчилися. Таким чином, людський капітал приймаючої країни може бути розвинений за рахунок прямих іноземних інвестицій, а також передана інвестиційна технологія.

- Розвиток людського капіталу та передача технологій також відбуваються через відносини іноземних інвесторів з їх постачальниками та подальшими користувачами або продавцями їхньої продукції. Інвестиції вимагатимуть від постачальників певного стандарту продукції, можливо, вищого стандарту, ніж вони звикли виробляти. Щоб відповідати цьому вищому стандарту, їм доведеться покращити рівень кваліфікації своїх працівників і систему управління. Вони також можуть отримати новий технологічний досвід, необхідний для необхідного стандарту продукції за рахунок іноземних інвестицій. Сучасна тенденція до аутсорсингу та тіснішої співпраці вздовж ланцюга постачання означає, що буде більша тенденція передавати ноу-хау з управління, виробництва та технологій постачальникам, посилюючи передачу технологій та навичок. Підприємства, які розташовані нижче за ланцюгом постачання та збуту, отримають подібні переваги, хоча менш очевидні та, можливо, рідше, як через пряме використання продукту вищого стандарту, що включає технологічні вдосконалення, так і завдяки зусиллям іноземних інвестицій максимізувати цінність свого продукту.
- Іноземні підприємства часто об'єднують зовнішню торгівлю або з материнською компанією, або з клієнтами, або з обома. Таким чином, ще однією перевагою прямих іноземних інвестицій є розширення можливостей і шляхів для торгівлі.
- Прямі іноземні інвестиції також можуть принести екологічні та соціальні

переваги. Часто міжнародні інвестори працюють за вищими екологічними та соціальними стандартами, ніж їхні національні конкуренти. Хоча вони можуть не підвищити стандарти до найвищого можливого рівня, вони матимуть ефект підвищення стандартів вище існуючого рівня. З часом ці стандарти також можуть бути прийняті вітчизняними компаніями, що ще більше підвищить екологічні та соціальні стандарти країни.[15]

Таким чином, основні відмінності та схожі риси можна подати у вигляді таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 Порівняльна характеристика іноземних інвестицій класифікованих за ступенем контролю [12]

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ)	Портфельні іноземні інвестиції
Передбачають отримання контролю над підприємством, здійснення підприємницької діяльності	Відбувається лише перелив фінансових ресурсів з метою міжнародної диверсифікації, використання різниці процентних ставок чи відмінностей в оподаткуванні
Інвестиції в майно, основні й оборотні засоби, ноу-хау, цінні папери тощо	Інвестиції лише в цінні папери
Носять довготривалий характер і є менш ліквідними	Зазвичай, мають недовготривалий характер і є більш ліквідними
Разом з капіталом відбувається трансфер технологій менеджменту, технічних та економічних знань	За кордон відпливає лише капітал
Мета: отримання прибутку на капітал, підприємницького прибутку, прямих і непрямих вигод від контролю над фірмою	Мета: отримання прибутку на капітал
Передбачають, як правило, вищу рентабельність і ведуть до більш помітного відтоку прибутків з країни-реципієнта	Передбачають нижчу рентабельність

Справляють безпосередній і довготривалий вплив на економіку приймаючої країни	Не справляють значного й довготривалого впливу на економіку приймаючої країни
---	---

Для повного розкриття потенціалу прямих та портфельних іноземних інвестицій необхідна наявність та застосування адекватних політик за регулятивної структури. Більшість з переваг не будуть видимі одразу, а проявляться з часом (як ось переваги кооперації іноземних інвесторів з поставниками, користувачами продукції, продавцями у випадку ПІІ, так і переваги впливу на ринки капіталу та ефективність ринку у випадку прямих портфельних інвестицій) за умови здорової національної економіки. Якщо вилучити слово «іноземні» з портфельних іноземних або прямих інвестицій, більшість політиків визнають, що внутрішні портфельні та прямі інвестиції необхідні для здорового економічного зростання та розвитку. Портфельні інвестиції та фінансова система, частиною якої вони є, є центральними для будь-якої здорової економіки. Якщо повернути слово «іноземні» ви фактично збільшите кількість і різноманітність інвестицій до ще більшого ефекту. Як було показано вище, як портфельні, так і прямі інвестиції можуть принести значні переваги економіці, і разом ці переваги збільшуються.

1.2 Інструменти політики стимулювання іноземних інвестицій

Сучасно прийнято визнавати, що прямі іноземні інвестиції (ПІІ) відіграють вирішальну роль у економічному розвитку країн і сприяють економічному зростанню, зокрема, через загальний ріст продуктивності факторів виробництва. Зараз прямі іноземні інвестиції все частіше включають комплекс взаємопов'язаних бізнес-рішень, прийнятих транснаціональними компаніями (ТНК) відповідно до змін глобальних та регіональних конкурентних умов, стратегічних вирішень та факторних умов. Такі заходи спрямовані на привертання прямих іноземних інвестицій, які мають аналітичні та регулюючі аспекти, необхідні для управління операціями ТНК, пов'язаними з прямими іноземними інвестиціями. Мета полягає в максимальному збільшенні

позитивних зовнішніх ефектів, що виникають у країні розташування, а також в оптимізації ефективності розподілу активованих ресурсів завдяки залученню прямих іноземних інвестицій. Стабільний ріст економіки в сучасних умовах насамперед залежить від ефективного управління інвестиціями, оскільки привертання інвестицій є стратегічним пріоритетом для розвитку будь-якої країни. Відсутність цілеспрямованої державної інвестиційної політики ставить під загрозу можливість досягнення стійкого розвитку національної економіки. У високорозвинених країнах роль держави полягає у сприянні розвитку інвестиційної діяльності через створення необхідних економічних, фінансових, організаційних та правових умов. Зарубіжний досвід у цьому напрямку може бути використаний як цінне джерело позитивних змін у стратегії інвестиційної політики України.

Прийнято розуміти, що інструменти політики стимулювання іноземних інвестицій – це різноманітні заходи та стратегії, які вживає держава для залучення та підтримки іноземних інвесторів у свою економіку. Ці інструменти спрямовані на створення сприятливого середовища для іноземних інвестицій та зменшення ризиків, пов'язаних з такими інвестиціями. Основні інструменти включають:

1. Податкові стимули: Зниження податків на прибуток для іноземних компаній, введення податкових кредитів чи інших податкових пільг.
2. Фінансова підтримка: Надання державних грантів, субсидій, низькопроцентних кредитів або страхових гарантій для іноземних інвесторів.
3. Торговельна політика: Укладання вільних торгових угод або угод про захист інвестицій для стимулювання зовнішньоекономічної діяльності.
4. Поліпшення бізнес-клімату: Зменшення бюрократичних обмежень, спрощення процедур реєстрації та ліцензування, покращення прозорості та правового захисту

5. Інфраструктурний розвиток: Розвиток та модернізація транспортних, комунікаційних та енергетичних інфраструктур.

6. Правовий захист: Забезпечення стабільного правового середовища та захисту прав іноземних інвесторів.

7. Освіта та наукові дослідження: Розвиток вищої освіти та інноваційних технологій для привертання високотехнологічних інвестицій.

Характерною тенденцією останніх років став перерозподіл ринків капіталу. Частка операцій з капіталом всередині країни знижується на користь міжнародних і внутрішньорегіональних. Компанії більше прагнуть створити власні виробничі потужності за кордоном або купувати контрольні пакети акцій місцевого підприємства, ніж зосередитися на експорті товарів закордон. Це суттєво впливає на загальні характеристики ринку міжнародних інвестиційних потоків.

Відмінною рисою останніх років є збільшення глобальних інвестиційних потоків і зростання світової економіки на шляху економічного відновлення під впливом вдосконалення механізмів регулювання інвестиційних потоків.

Таким чином, кожна країна конкурує одна з одною за залучення прямих іноземних інвестицій, надаючи цілий ряд різних стимулів та інших пільгових заходів. Однією з основних цілей державного стимулювання прямих інвестицій є створення сприятливого бізнес-середовища для залучення потенційних інвесторів. Це призводить до необхідності виявлення основних факторів, які можуть вплинути на приплив прямих інвестицій.

Існує безліч факторів та класифікацій, які визначають основні детермінанти припливу ППІ. Наприклад можна виділити такі чинники, які можуть впливати на залучення ППІ в країну, а саме:

1. Розмір ринку. Країни з великими і розвиненими ринками, які мають велику купівельну спроможність, є більш привабливими для інвесторів, оскільки вони пропонують потенційні можливості для зростання та прибутку.

2. Відкритість. Країни, які є відкритими для міжнародної торгівлі, є більш привабливими для інвесторів, оскільки вони пропонують доступ до нових ринків збуту.

3. Витрати на робочу силу. Витрати на робочу силу є важливим фактором для інвесторів, які розглядають можливість розміщення виробничих потужностей у країні. Країни з відносно низькими витратами на робочу силу є більш привабливими для подібних інвестицій.

4. Політичні ризики. Країни з політичною нестабільністю та високим рівнем корупції є менш привабливими для інвесторів, оскільки вони пов'язані з підвищеним ризиком для капіталу та персоналу.

5. Інфраструктура. Добре розвинена інфраструктура, яка включає дороги, порти, залізниці та телекомунікаційні системи, є важливою для інвесторів, оскільки вона підвищує ефективність їхніх операцій.

6. Оподаткування. Податкова система країни може мати як позитивний, так і негативний вплив на приплив ПІІ. Країни з низькими податками є більш привабливими для інвесторів, які шукають можливості для зниження своїх витрат.

Варто зазначити, що вплив цих факторів на приплив ПІІ може змінюватися в залежності від конкретних обставин. Наприклад, витрати на робочу силу можуть бути важливим фактором для інвесторів, які розглядають можливість розміщення виробничих потужностей у країні, але вони можуть бути менш важливими для інвесторів, які розглядають можливість розміщення дослідницьких та розробницьких центрів.

Ось кілька конкретних прикладів того, як ці фактори можуть впливати на приплив ПІІ:

1. Компанія, яка виробляє товари для масового споживання, може бути більш схильна інвестувати в країну з великим і розвиненим ринком, ніж у країну з невеликим і обмеженим ринком.

2. Компанія, яка експортує свої товари, може бути більш схильна інвестувати в країну, яка є відкритою для міжнародної торгівлі, ніж у країну, яка має високий рівень торговельних бар'єрів.

3. Компанія, яка розглядає можливість розміщення виробничих потужностей у країні, може бути більш схильна інвестувати в країну з відносно низькими витратами на робочу силу, ніж у країну з високими витратами на робочу силу.

4. Компанія, яка розглядає можливість розміщення дослідницьких та розробницьких центрів у країні, може бути більш схильна інвестувати в країну з політичною стабільністю і розвинутою інфраструктурою.

Уряди країн можуть використовувати ці фактори для розробки політики, яка сприяє припливу ПІІ. Наприклад, уряди можуть впроваджувати програми, які спрямовані на:

- Розширення внутрішнього ринку

Розширення внутрішнього ринку може вплинути на іноземні інвестиції в декількох напрямках:

1. Збільшення потенційного ринку збуту. Розширення внутрішнього ринку збільшує потенційний ринок збуту для іноземних компаній. Це може зробити країну більш привабливою для інвесторів, які шукають можливості для зростання та прибутку.

2. Створення нових можливостей для співпраці. Розширення внутрішнього ринку може створити нові можливості для співпраці між іноземними та місцевими компаніями. Це може призвести до нових інновацій та зростання економіки.

3. Залучення додаткових ресурсів. Розширення внутрішнього ринку може залучити додаткові ресурси, такі як робоча сила, капітал та технології. Це може допомогти країнам підвищити свою конкурентоспроможність і залучити більше інвестицій.

Варто навести кілька конкретних варіантів та прикладів, як розширення внутрішнього ринку може вплинути на іноземні інвестиції:

1. Компанія, яка виробляє товари для масового споживання, може бути більш схильна інвестувати в країну з великим і зростаючим внутрішнім ринком.

2. Компанія, яка експортує свої товари, може бути більш схильна інвестувати в країну з внутрішнім ринком, який забезпечує їй доступ до нових ринків збуту.

3. Компанія, яка розглядає можливість розміщення виробничих потужностей у країні, може бути більш схильна інвестувати в країну з внутрішнім ринком, який забезпечує їй доступ до робочої сили та інших ресурсів.

- Збільшення відкритості для міжнародної торгівлі

Збільшення відкритості для міжнародної торгівлі може позитивно вплинути на іноземні інвестиції в декількох напрямках:

1. Збільшення доступу до ринків збуту. Країни, які є відкритими для міжнародної торгівлі, мають доступ до більших ринків збуту. Це може зробити їх більш привабливими для інвесторів, які шукають можливості для зростання та прибутку.

2. Зниження витрат на виробництво. Країни, які є відкритими для міжнародної торгівлі, можуть отримувати доступ до дешевших товарів і послуг з інших країн. Це

може призвести до зниження витрат на виробництво для компаній, які інвестують у цих країнах. [21]

3. Створення нових можливостей для співпраці. Країни, які є відкритими для міжнародної торгівлі, можуть співпрацювати з іншими країнами в таких сферах, як дослідження та розробка, виробництво та маркетинг. Це може призвести до появи та розвитку інновацій та зростання економіки.

- Зниження витрат на робочу силу

Зниження витрат на робочу силу може позитивно вплинути на іноземні інвестиції в декількох напрямках:

1. Зниження витрат на виробництво. Зниження витрат на робочу силу може призвести до зниження витрат на виробництво для компаній, які інвестують у країні. Це може зробити країну більш привабливою для інвесторів, які шукають можливості для зниження своїх витрат.

2. Збільшення конкурентоспроможності. Зниження витрат на робочу силу може призвести до збільшення конкурентоспроможності країни. Це може зробити країну більш привабливою для інвесторів, які шукають можливості для виробництва товарів та послуг з низькою вартістю. [22]

3. Створення нових робочих місць. Зниження витрат на робочу силу може призвести до створення нових робочих місць у країні. Це може зробити країну більш привабливою для інвесторів, які шукають можливості для створення робочих місць.

- Поліпшення політичної стабільності

Поліпшення політичної стабільності може позитивно вплинути на залучення іноземних інвестицій у декількох напрямках:

1. Зменшення політичних ризиків. Поліпшення політичної стабільності може призвести до зниження політичних ризиків у країні. Це може зробити країну більш

привабливою для інвесторів, які шукають можливості для зменшення ризику своїх інвестицій.

2. Збільшення довіри інвесторів. Поліпшення політичної стабільності може призвести до збільшення довіри інвесторів до країни. Це може зробити країну більш привабливою для інвесторів, які шукають можливості для отримання прибутку.

3. Створення сприятливого інвестиційного клімату. Поліпшення політичної стабільності може сприяти створенню сприятливого інвестиційного клімату в країні. Це може зробити країну більш привабливою для інвесторів, які шукають можливості для здійснення інвестицій. [23]

- Розвиток інфраструктури

Розвиток інфраструктури може позитивно вплинути на залучення іноземних інвестицій в декількох напрямках:

1. Покращення доступу до ринків. Добре розвинена інфраструктура, яка включає дороги, порти, залізниці та телекомунікаційні системи, може покращити доступ компаній до ринків збуту та сировини. Це може зробити країну більш привабливою для інвесторів, які шукають можливості для зростання та прибутку. [24]

2. Зменшення витрат. Добре розвинена інфраструктура може призвести до зниження витрат для компаній, які інвестують у країні. Це може зробити країну більш привабливою для інвесторів, які шукають можливості для зниження своїх витрат.

3. Створення нових можливостей. Розвиток інфраструктури може створити нові можливості для компаній, які інвестують у країні. Це може призвести до створення нових робочих місць, розвитку малого та середнього бізнесу та зростання економіки. [8]

Така політика може допомогти країнам залучити більше ПІІ, що може сприяти економічному зростанню та розвитку.

1.3 Роль урядових та законодавчих ініціатив у стимулюванні іноземних інвестицій

Стійке зростання економіки в сучасних умовах істотно залежить від інвестицій, їх залучення є стратегічною метою розвитку будь-якої держави. Без цілеспрямованої державної інвестиційної політики неможливо забезпечити сталий розвиток вітчизняної економіки. У розвинених країнах роль держави полягає в тому, що вона стимулює розвиток інвестиційної діяльності шляхом створення необхідних економічних, фінансових, організаційних і нормативно-правових умов.

Класифікують 4 рівні регулювання іноземних інвестицій державою:

- Національний (субрегіональний): наприклад, в США кожен штат має свій закон щодо регулювання діяльності компанії з іноземними інвестиціями;
- Двосторонній: в світі існує більше 600 угод про захист іноземних інвестицій тільки за участі розвинених країн;
- Регіональний (до 500 угод) – Європейський Союз, АСЕАН, НАФТА тощо;
- Глобальний, де відбувається регулювання глобальної економіки або її певних елементів, наприклад, СОТ, МВФ, група СБ, ЮНКТАД, ОЕСР, МОП.[34]

Дискусії дослідників про необхідність державного регулювання економічної діяльності ведуться вже не одну епоху, не втрачаючи своєї актуальності й у наш час. Об'єктивна необхідність такого регулювання економіки підтверджується всім ходом її розвитку. У різні періоди історії панували різні точки зору про необхідність та допустимий рівень участі держави в управлінні економікою, формах та методах такої участі, але сам факт неминучості державного регулювання не ставився під сумнів ніколи.

Адам Сміт ще 1776 року, вказуючи на необхідність державного втручання в ринкові процеси, зазначав, що розпорядження уряду можуть тривалий час тримати ринкову ціну багатьох товарів набагато вище за їхню природну ціну. В даному випадку

йдеться насамперед про вплив держави на рівноважний стан за допомогою фіксованих цін, що перевищують рівноважні [35].

Особливої актуальності в наш час набуває теорія Джона Мейнарда Кейнса, що склалася відразу після закінчення Великої депресії 30-х років XX століття, з досвіду найглибшої економічної кризи минулого століття, аналогом якого багато хто називає нинішню світову фінансову кризу. Теоретична цінність кейнсіанства полягає у можливості аналізу роботи ринкового механізму в окремих взаємодіючих сегментах: ринок товарів та послуг, фінансовий ринок та ринок праці. Розширення грошової пропозиції, що випливає з експансивної кредитно-грошової політики, призводить до зниження норми відсотка на фінансових ринках, що стимулює інвестиції та, отже, зростання виробництва [36].

Структуру даного механізму можна представити наступним чином: підвищення ліквідності економіки – зниження норми відсотка – зростання інвестицій. Згідно з макроекономічною теорією, створеною Кейнсом, головним стимулом ефективного попиту в умовах кризи є державні інвестиції. Основною метою державного регулювання інвестиційної діяльності є розвиток економічної системи, створення сприятливих умов залучення інвестицій, необхідні модернізації та інноваційного оновлення економіки. Однак, як показує практика найбільш ефективним регулювання інвестиційної діяльності державою відбувається в якості складової частини загального механізму та стратегії розвитку країни та економіки.

Як і у розвинених країнах, так і в країнах що розвиваються використовуються схожі методи регулювання інвестиційної діяльності державою, щоправда на рівні країн що розвиваються активізуються додаткові, непрямі методи. У той же час є практика застосування адміністративних важелів і прямої участі держави в інвестиційному процесі.

Держава завжди здійснює інвестиційне регулювання в економічному секторі відповідно до певної інвестиційної політики, вираженої комплексом правових, адміністративних та економічних дій держави, спрямованих на розширення та активізацію інвестиційних процесів.

Загалом держава використовує певний набір інструментів регулювання інвестиційної діяльності, як представлені в Таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності [37]

Прямі		Прямі і непрямі		
Правові	Адміністративні	Економічні		
		Активно-структурні	Фіскально-структурні	Інші
- прийняття законів та інших нормативних правових актів; - укладання договорів, інвестиційних та кредитних угод; - ухвалення регіональних інвестиційних програм; - захист прав та законних інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності	- реєстрація; - ліцензування; - квотування; - Застосування системи санкцій та обмежень; - розробка та затвердження розпоряджень, указів тощо; - запровадження адміністративних заходів; - погоджувально-розпорядчі процедури; - управління регіональною державною власністю	- державна підтримка: => Пряма (фінансами, активами, гарантіями); - => Непряма (квотами, тарифами, льготами, додатковими угодами) - => Інвестиційні і реінвестиційні знижки; - => Продаж або використання на льотних умовах об'єктів нерухомості; - державне фінансування,	- доходні і витратні статті бюджету; - спеціальні податкові режими, - Диференційовані податкові ставки в рамках законодавства, - податкові льготи, - звільнення від податків, - дотації, субсидії, субвенції і тд.	- Земельне регулювання - координація зовнішньоторгівельної діяльності і контроль за її виконанням суб'єктами інвестиційної діяльності, - антимонопольна політика, - екологічна політика, - організаційно-управлінська форма взаємодії (інформаційно-аналітичне забезпечення, методи відвищення інвестиційного іміджу, PR)

		- державна участь у держзакупках, споживанні - пряме проектне фінансування		
--	--	--	--	--

В контексті нашого дослідження залучення інвестицій в післявоєнну відбудову держав, держава також відіграє найбільш значну роль, оскільки проваджує політики, які регулюють всі подальші процеси. Ефективне відновлення та залучення інвестицій можливе лише за рахунок грамотної державної політики. Зокрема, діяльність, запропонована бізнесом, поділена на блоки та повинна включати [38]:

Пейрший блок - Ефективний стан

1. Зменшення частки держави в економіці шляхом дерегуляції, тотальної приватизації, зниження відношення державних витрат до ВВП до 35% (мораторій на збільшення витрат на державний апарат), створення стимулюючого трудового, податкового, митного законодавства. Це також передбачає інноваційну, ліберальну, просту та прозору податкову систему.

2. Недоторканність приватної власності.

3. Нетерпимість до корупції та справедливі суди.

4. Незалежність та ефективність діяльності антимонопольного комітету, як основи антимонопольної та антиолігархічної політик, без політичного впливу.

5. Ефективне поєднання ліберального та інституційного підходів, у тому числі створення гетерархічних, децентралізованих, інклюзивних, адаптивних державних інститутів.

6. Розробка збалансованої монетарної, фіскальної, бюджетної та боргової політики.

7. Повна модернізація інфраструктури після війни, а не лише відновлення зруйнованої застарілої інфраструктури, енергетичної ефективність нової інфраструктури.

Другий блок - Ліберальна інноваційна економіка

1. Створення умов для добросовісної конкуренції та ділового співробітництва, залучення інвестицій, формування високого рівня довіри до держави. Рівні можливостей для компаній різних розмірів і форм власності, а також галузей, сфер і ринків. Державна політика найбільшої лібералізації умов для розвитку підприємництва.

2. Розвиток людського потенціалу та переможна позиція в конкурентній боротьбі талантів, у тому числі мігрантів. Державні інвестиції в розвиток людського капіталу. Деретуляція ринку праці: спрощення тимчасового та дистанційного працевлаштування, скасування радянських вимог документообігу, сервісний підхід до перевірок, свобода трудового договору та його положення щодо основних гарантій працівника.

3. Стимулювання розвитку інновацій та модернізації (в тому числі цифровізації) економіки з метою забезпечення конкурентоспроможності на світовому ринку.

4. Безбар'єрний рух капіталу та випереджаюча розробка (визнання) віртуальних активів.

5. Лібералізація зовнішньої торгівлі та сприяння вільній конкуренції у внутрішній торгівлі.

6. Приватизація із залишенням у державній власності обмеженої кількості (до 10) державних підприємств.

7. Дерегуляція за принципом «регуляторної гільйотини». Запровадження в майбутньому правила «один в – один вийшов» обмежить надмірне накопичення нормативних актів.

Всі ці вимоги досягаються саме урядовими та законодавчими ініціативами та механізмами. Узагальнивши, роль урядових та законодавчих ініціатив стимулюванні іноземних інвестицій в будь-якій країні у будь-якій країні можна звести до наступних аспектів:

1. Створення благоприятного інвестиційного клімату: Уряд може приймати заходи для створення сприятливого середовища для іноземних інвестицій. Це включає в себе спрощення бюрократичних процедур, поліпшення бізнес-регулювання та забезпечення правової стабільності.

2. Податкові стимули та пільги: Уряд може впроваджувати податкові заходи, спрямовані на зменшення фіскального тиску на іноземних інвесторів. Це може включати податкові кредити, зниження ставок податків, амортизаційні відрахування та інші заходи для зменшення фінансових обтяжень.

3. Захист прав власності: Законодавчі ініціативи повинні гарантувати захист прав власності іноземних інвесторів. Це включає в себе ефективні механізми вирішення правових спорів і створення правових рамок, які гарантують недискримінаційний підхід до іноземних та внутрішніх інвесторів.

4. Розвиток інфраструктури: Урядові ініціативи з розвитку інфраструктури можуть значно підвищити привабливість країни для іноземних інвесторів. Це може включати будівництво та модернізацію транспортної, енергетичної та іншої інфраструктури.

5. Стимулювання ключових секторів: Уряд може активно стимулювати іноземні інвестиції в ключові сектори економіки через різноманітні заходи, включаючи державні програми, гранти, кредити та інші фінансові інcentиви.

6. Регулювання безпеки та стабільності: Забезпечення безпеки та стабільності є важливим фактором для іноземних інвесторів. Урядові ініціативи повинні спрямовуватися на забезпечення політичної та економічної стабільності.

7. Розробка інвестиційної стратегії: Урядові ініціативи повинні включати розробку чіткої інвестиційної стратегії, яка визначає пріоритети та напрямки розвитку економіки.

8. Співпраця з міжнародними організаціями: Уряд може активно співпрацювати з міжнародними організаціями та фінансовими інституціями для реалізації спільних проектів та залучення іноземних інвестицій.

Реклама та маркетинг: Урядові ініціативи мають включати ефективні заходи з реклами та маркетингу для привертання уваги іноземних інвесторів і підвищення обізнаності про інвестиційні можливості.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.

2.1 Вплив геополітичних факторів на інвестиційну привабливість країн

У останні роки ми стали свідками частого виникнення ряду геополітичних подій, включаючи торговельні напруженості між Китаєм і США, Brexit, російсько-українську війну. Події, такі як вибух газопроводу Nord Stream під час російсько-української війни ще більше призвели до ескалації глобальної політичної напруги. Ці події спричинили сплеск націоналізму та популізму, внесли невизначеність у глобальну політичну економіку, поглибили вразливість світу у боротьбі з викликами пандемії COVID-19, породили нові геополітичні тертя, підкреслили вразливість системи міжнародних відносин і призвели до глобального економічного спаду.

Згідно зі Звітом про світові інвестиції, опублікованим ЮНКТАД у 2021 році [57], глобальний потік прямих іноземних інвестицій у 2020 році скоротився до 1 трильйона доларів США, порівняно із 1,5 трильйона доларів США у 2019 році, що є зниженням на близько 35% та майже на 20% нижче, ніж показник у 1,2 трильйона доларів США, зафіксований у 2009 році під час фінансової кризи (Конференція ООН з торгівлі та розвитку, 2021). У контексті глибоких трансформацій, які не мають собі рівних за останнє століття, глобальні ланцюжки створення вартості відчули значні труднощі, а транснаціональні інвестиції стикаються зі зростаючою невизначеністю в зовнішньому середовищі.

За щорічним Звітом про глобальні ризики Всесвітнього економічного форуму [58], геополітичні ризики протягом п'яти років поспіль визначалися як одні з трьох основних глобальних ризиків за рівнем впливу. Невдача в розробці стратегій для їх вчасного вирішення може, за словами Всесвітнього економічного форуму (2021), потенційно анулювати роки прогресу в боротьбі з бідністю та нерівністю, ще більше послабивши соціальну єдність та дружбу між країнами.

Отже, нарастає необхідність аналізу геополітичних ризиків з економічної точки зору. Поглиблення розуміння наслідків геополітичних ризиків для глобального руху капіталу має важливе значення як у теоретичному, так і у практичному аспектах. Це сприяє країнам у точному визначенні ризиків та розробці відповідної політики для залучення іноземного капіталу, сприяючи тим самим економічному розвитку. Дослідження факторів національної різноманітності в контексті впливу геополітичних ризиків на міжнародні інвестиції, виявляється корисним для країн, які шукають вказівки для формулювання своєї політики.

Згідно з теорією порівняльних переваг, вважається, що зниження торгових бар'єрів сприяє глобальному економічному зростанню. Однак розвиток процесу лібералізації світової торгівлі призводить до поступового перенесення капіталу з розвинених економік до країн, що розвиваються, негативно впливаючи на інтереси перших [59]. Таким чином, для пом'якшення втрати капіталу внаслідок глобалізації та стимулювання внутрішньої зайнятості деякі розвинені країни вирішили збільшити торговельні бар'єри, що призвело до зростання торгового протекціонізму. Однак такий розвиток подій посилює ризики, пов'язані з глобальною економічною діяльністю, створює загрозу для світового економічного зростання та загострює напруженість у міжнародних відносинах. Геополітичні події ще більше посилюють ці ризики, перешкоджаючи внутрішньому економічному зростанню та утруднюючи потоки міжнародної торгівлі та капіталу [60].

Згідно з традиційною теорією міжнародних інвестицій, невизначеність економічного середовища приймаючої країни є одним із головних джерел потенційних економічних втрат. Зіштовхнувшись із такими ризиками, транснаціональні корпорації займуть вичікувальну позицію, щоб відкласти зовнішні прямі іноземні інвестиції, або перерозподілити інвестиції до країн із меншими ризиками. Вищі політичні та економічні ризики приводять до затримок у прямих іноземних інвестиціях, іноземні інвестиції виявляються більш чутливими до

політичного середовища країни-господаря, ніж внутрішні інвестиції. Обмежений доступ до політичної та економічної інформації, разом із недостатнім юридичним захистом, впливає на чутливість іноземних інвесторів до ризику [61]. Однак вчені критикують уявлення про те, що інвестори всюди приймають "поведінку від ризику", вказуючи на приклади, такі як Китай, де виявлено ознаки інституційної готовності до ризику. Це свідчить про те, що існує схильність інвестувати в політично нестабільні країни. Пояснення цього явища полягає у зниженні конкуренції від розвинених країн у цих ринках та вплив державних підприємств на іноземні інвестиції в Китаї, де політичні мотиви, такі як зміцнення дипломатичних відносин, впливають на рішення з інвестицій [62]. Незважаючи на ці винятки, при розгляді економічних факторів, таких як рівень розвитку та наявність природних ресурсів у країні-господаря, виходить, що інвестиційні вподобання країн, що розвиваються, відповідають уникненню ризику, що відповідає загальноприйнятій теорії міжнародних інвестицій. Таким чином, можна припустити, що міжнародний капітал схильний переходити з регіонів із високим геополітичним ризиком до тих, де ризик менший.

Гіпотеза 1. Геополітичний ризик негативно корелює з потоками прямих іноземних інвестицій.

Теорію торговельного миру можна простежити до ліберального економіста XVII століття Емеріка Кройсера, який стверджував, що вільна торгівля може отримати ті ж переваги, що й окупація та завоювання. Відтоді Адам Сміт і Девід Рікардо розвинули й удосконалили теорію вільної торгівлі, стверджуючи, що міжнародна торгівля може сприяти миру у всьому світі. Ця теорія стверджує, що міжнародна торгівля може перешкоджати політичним і військовим конфліктам між країнами, і вона має широку підтримку [63].

Теорія стверджує, що із зростанням рівня торговельної відкритості нації, позитивний вплив міжнародної торгівлі збільшується. Нації сильно залежать від торгівлі, можуть прагнути розвивати сприятливі економічні відносини, тим самим

пом'якшуючи військові конфлікти. Хоча неліберальні вчені кидають виклик цій теорії, стверджуючи, що економічні витрати на такі дії, як війна, не обов'язково можуть бути пріоритетними політиками, емпіричні дослідження демонструють, що і війни, і акти тероризму можуть дестабілізувати економіку країни, отже, перешкоджати економічному зростанню [64, 65].

Згідно з теорією незворотних інвестицій, майбутня політична та економічна невизначеність зменшить інвестиції нейтральних до ризику фірм, оскільки раціональні багатонаціональні інвестори вважатимуть, що безповоротні витрати не можуть бути відшкодовані у разі несприятливих змін на ринку [66], і чим вище ступінь безповоротності інвестицій, тим більший стримуючий вплив геополітичного ризику на транснаціональні інвестиції [67]. По суті, стабільне макрополітичне та економічне середовище вважається обов'язковим для залучення прямих іноземних інвестицій і тим самим це сприяє внутрішньому економічному зростанню. Відповідно, очікується, що країни, котрі сильно залежать від експортної торгівлі, нададуть пріоритет політичному миру та стабільності для заохочення припливу іноземного капіталу. Таким чином, припускається, що геополітичні ризики матимуть менший вплив на ПІІ в країнах чи регіонах з високою торговою залежністю.

Гіпотеза 2. Торговельна залежність приймаючої країни має пом'якшувальний вплив на вплив геополітичних ризиків на потоки ПІІ.

Згідно з теорією еkleктичної парадигми та теорією розвитку інвестиційних шляхів, яку представляє британський економіст Даннінг, іноземні інвестиції в розвинених країнах в основному зосереджені в галузях, що вимагають високих технологій, тоді як іноземні інвестиції в країнах, що розвиваються, переважно спрямовані на трудомісткі галузі. Для багатонаціональних інвесторів фактори виробництва, пов'язані з працею, вважаються більш взаємозамінними, ніж фактори, пов'язані з наукою та технологією. Розвинені країни мають більш повні заходи захисту від різних зовнішніх шоків, порівняно з країнами, що розвиваються. Дослідження

підтверджують, що чим вищий реальний валовий національний продукт (ВНП) на душу населення, тим більше іноземних прямих інвестицій в країну. Повне будівництво інфраструктури та широка популяризація вищої освіти є додатковими позитивними факторами, які сприяють залученню іноземного капіталу.

Отже, можна припустити, що в умовах однакових геополітичних ризиків інвестори будуть спрямовувати транснаціональні інвестиції в країни з вищим рівнем економічного розвитку. Іншими словами, у порівнянні з економіками, що розвиваються, геополітичні ризики в розвинених економіках будуть мати менший гальмівний вплив на потоки ПІІ.

Висновки:

З точки зору міжнародних відносин:

Забезпечення світового миру та соціальної стабільності, а також формування позитивних національних відносин, є найефективнішими стратегіями для зменшення негативного впливу геополітичних ризиків на економічну діяльність. Стійке політичне та економічне оточення є критичним для залучення іноземних інвестицій, підтримки розвитку зовнішньої торгівлі та сприяння власному економічному зростанню.

Країни повинні інтенсифікувати політичну та економічну співпрацю, зміцнювати дружбу через обміни, спільно будувати спільноту спільного майбутнього та сприяти спільному розвитку глобальної економіки. Для ефективного зменшення геополітичних ризиків слід вживати активних дипломатичних стратегій, підтримувати укладення двосторонніх інвестиційних угод, вдосконалювати законодавство та надавати стійке економічне та політичне середовище для міжнародних інвестицій.

З точки зору торговельної залежності:

Країни, що акцентуються на торгівлі, можуть мати більш розвинені механізми захисту торгівлі та інвестицій, спрямовані на підтримку власного економічного розвитку. Такі країни також більш охоче укладають відповідні інвестиційні угоди з іншими націями для залучення іноземних інвестицій. Отже, в умовах зростаючих соціальних, економічних та екологічних ризиків жодна країна не може самотійно вирішити ці виклики. У геополітичному контексті великі держави повинні взяти лідерську роль у підвищенні глобальної стійкості через інноваційну співпрацю. Зменшення торговельних бар'єрів та відмова від протекціонізму сприятимуть глобалізації та пом'якшать негативні наслідки геополітичних ризиків. Збільшення економічної взаємозалежності та вільна торгівля сприятимуть глобалізації та пом'якшать наслідки геополітичних ризиків.

З точки зору інвестиційної мотивації: більший ринковий обсяг, більше ресурсів та вищий рівень наукового і технологічного розвитку можуть підвищити очікувані прибутки іноземних інвесторів.

Поки він перевищує очікувану вартість збільшення геополітичних ризиків, він може послабити цей негативний вплив. Високий рівень економічного розвитку може залучити більше міжнародних інвестицій, що, в свою чергу, сприяє внутрішньому економічному зростанню. Враховуючи природні та стратегічні ресурси, що належать країні, вони слугують важливими факторами для притягнення іноземного капіталу та ініціювання позитивного циклу.

Країни повинні приділяти увагу сталому використанню природних ресурсів, сприяти інноваціям та прогресу в галузі науки та техніки для підвищення рівня економічної стійкості. На рівні підприємства геополітична фрагментація може породжувати різні конкурентні умови у різних країнах. Отже, транснаціональним підприємствам слід удосконалювати свої можливості боротьби з різними ризиками та спільно з національними урядами вживати заходів з запобігання ризикам.

Зазначений аргумент підкреслює необхідність спільної праці країн з різними рівнями розвитку для забезпечення безпечного та стабільного міжнародного середовища для світової економічної діяльності та досягнення взаємовигідних результатів. Розвинуті країни повинні зберігати свої регіональні переваги та привертати іноземні інвестиції через високотехнологічний розвиток та досконалу інфраструктуру. Додатково, вони мають нести відповідальність як великі держави, захищати багатосторонню торговельну систему та активно приймати участь у реформуванні Світової організації торгівлі та сприяти багатостороннім та двостороннім механізмам регіонального інвестиційного та торговельного співробітництва. Країни з економікою, що розвиваються, повинні прагнути підвищити свій рівень наукового та технологічного розвитку, підтримувати власні ресурсні переваги та активно сприяти розбудові інфраструктури. Крім того, вони мають активно брати участь у регіональному економічному співробітництві, підтримувати лібералізацію та спрощення торгівлі та інвестицій, розширювати інвестиційний простір та вдосконалювати механізм гарантування інвестицій.

2.2 Огляд заходів стимулювання інвестиційної активності в розвинутих країнах

Протягом багатьох років Україна накопичувала досвід інвестиційної діяльності, що супроводжувалося здійсненням активної політики по залученню іноземного капіталу в країну, міняла стратегію і тактику управління інвестиційними процесами. Але й донині, на мій погляд, в країні так і не вироблені дієві інвестиційні державні регулятори. Це є очевидним, адже при всьому при тому, що країна багата різними ресурсами, настільки необхідними сьогодні для зарубіжних країн, в ній до цих пір не розроблені ефективні стимулюючі важелі для встановлення та зміцнення міжнародного співробітництва, також існують безліч проблем в інвестиційному законодавстві і в цілому не налагоджена система експортно-імпортних операцій. Для

вирішення цих та інших потреб, на мою думку, треба звернути свою увагу на досвід стимулювання інвестиційної активності в розвинутих країнах.

Для вивчення цих питань інвестиційної політики, найбільш цікавим та доцільним для аналізу є досвід країн таких як США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Китай та Ірландія. Це країни, економічні стратегії розвитку яких, могли б послужити чудовим наочним прикладом для вітчизняної економіки, моделі інвестиційних політик подані у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 Моделі інвестиційної політики розвинених країн

Країна	Характерні риси моделі
США	Модель інвестиційної політики в основному спрямована на реалізацію принципів економічної свободи та лібералізму, з униканням значного прямого втручання в економічний процес.
Франція	Модель вирізняється чітким відокремленням прямих іноземних капіталовкладень від інших видів, при цьому застосовується більш пільгове регулювання відносин у сфері останніх.
Німеччина	Модель інвестиційної політики відзначається творчим підходом до внутрішніх фінансових інститутів та застосуванням жорсткої прогресивної системи оподаткування.
Японія	Модель привертання іноземних інвестицій не лише відкриває доступ до передових світових технологій, але й сприяє створенню підприємств, фінансові кошти для яких повністю надходять від іноземних інвесторів. Для збільшення експортної активності визначених районів країни застосовується пільговий податковий режим для виробничих підприємств. Також передбачено податкові пільги для інвестицій в інфраструктуру, сільське господарство та екологічний захист.
Великобританія	Модель в основному націлена на захист прав власників капіталу та створення умов для максимально ефективного та швидкого накопичення капіталу в їхній інтерес.

Ірландія	Модель відзначається зниженням податку на прибуток до 10%, звільненням від сплати ПДВ. Для залучення іноземних інвесторів ставка корпоративного податку була знижена з 16% до 12.5%, інвестиційний податковий кредит на рівні 100%
----------	--

Для вирішення завдання підвищення власної інвестиційної активності та потенціалу важливо враховувати, що розвинені країни систематично прагнуть збільшити свою інвестиційну привабливість. Це досягається шляхом створення спеціальних режимів для іноземних інвестицій, надання податкових пільг, субсидій, вигідних кредитів, державних гарантій та заходів, спрямованих на стимулювання розвитку перспективних галузей, як показано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 Інвестиційні стимули у розвинутих країнах світу [55]

Розвинені країни	Інвестиційні стимули
США	Скорочення термінів амортизації при здійсненні НДДКР. Посилена підтримка інновацій. 100% інвестиційний податковий кредит в енергетичній галузі. Знижка на податок на прибуток на інвестиції в НДДКР. Податкові знижки на приріст інвестицій. Чітка та зрозуміла система захисту прав інвестора.
Польща	Субсидування інвестицій у розмірі до 50% від максимального обсягу держ. Інвестицій в регіоні. Субсидування новостворених робочих місць, підготовки і навчання найманих працівників.
Угорщина	Неподаткові пільги у формі безпроцентних кредитів, субсидій, гарантій для інвестиційних експортноорієнтованих проєктів. Спрощення процедури реєстрації компаній, отримання дозволів для регулюючих органів для здійснення інвестицій. Надання неподаткових пільг депресивним територіям, підвищення кваліфікації трудових ресурсів, захист довкілля.

Великобританія	Створення вільних підприємницьких зон, пільгові умови для отримання віз і посвідки на проживання для іноземних інвесторів, диверсифікація регіональної структури залучення іноземних інвестицій. Інвестиційний податковий кредит, податкові пільги на НДДКР, прискорені норми амортизації
Китай	Стратегія залучення іноземних інвестицій, що забезпечує доступ до сучасних світових технологій, які приходять в країну разом з облаштуванням підприємств, створених виключно за рахунок коштів іноземних інвесторів. Пільговий податковий режим в окремих районах країни для виробничих підприємств, орієнтованих на експорт. Податкові пільги на інвестиції в інфраструктуру, с/г, захист навколишнього середовища.
Німеччина	Зниження податкового навантаження при здійсненні інвестицій. Підтримка інновацій.
Канада	Стимулюються проведення НДДКР. Податкові пільги для корпорацій включають: інвестиційний податковий кредит, прискорені норми амортизації, пільгові умови оподаткування активів.
Ірландія	Зниження податку на прибуток до 10%, звільнення від сплати ПДВ, мита для підприємств, що створюють нові робочі місця в пріоритетних галузях. Скасування податку на прибуток на виробництво експортної продукції. Відміна на 2 роки податку на прибуток з суми, що спрямовується на створення нових підприємств. Для залучення іноземних інвесторів ставка корпоративного податку знижена з 16% до 12.5%, інвестиційний податковий кредит на рівні 100%.

Розглянемо детальніше приклад США. Уряд США використовує широкий спектр заходів для стимулювання інвестицій, включаючи:

- Податкові пільги

Уряд США надає податкові пільги іноземним інвесторам, такі як зниження податків на прибуток, звільнення від податків на експорт або імпорт, а також

податкові відрахування на інвестиції. Наприклад, Закон про податкові стимули для зарубіжних інвестицій (Foreign Investment Tax Credit, FITC) дозволяє іноземним компаніям, які інвестують у США, відраховувати від своєї податкової бази частину витрат на ці інвестиції.

- Державні гарантії

Уряд США надає гарантії іноземним інвесторам, такі як гарантії повернення інвестицій, гарантії повернення прибутку або гарантії повернення товарів і послуг. Наприклад, Корпорація з гарантій експортних кредитів (Export-Import Bank of the United States, EXIM Bank) надає гарантії кредитів, які видаються американським компаніям для експорту товарів і послуг.

- Інфраструктурні проекти

Уряд США інвестує в інфраструктуру, яка може бути корисною для іноземних інвесторів, такі як дороги, порти, аеропорти та телекомунікаційні системи. Наприклад, Адміністрація з питань транспорту (Department of Transportation, DOT) фінансує будівництво та ремонт доріг, мостів та інших транспортних шляхів.

- Промоція іноземних інвестицій

Уряд США проводить активні кампанії з просування іноземних інвестицій, щоб підвищити обізнаність про можливості інвестування в країні. Ці кампанії спрямовані на різні цільові аудиторії, включаючи компанії, інвесторів та уряди інших країн. Наприклад, Управління з торгівлі США (U.S. Trade and Development Agency, USTDA) проводить програми по всьому світу, щоб допомогти американським компаніям налагодити зв'язки з іноземними партнерами.

Уряд США також вживає заходів для створення сприятливого інвестиційного клімату, який забезпечує захист прав інвесторів, доступ до високоякісних ресурсів та послуг, а також прозорі та передбачувані правила. Ці заходи включають:

- Стабілізацію політичної системи. США мають стабільну політичну

систему, яка забезпечує захист прав інвесторів та сприяє економічному зростанню.

- Сильну правову систему. США мають сильну правову систему, яка забезпечує захист прав інвесторів і справедливе вирішення спорів.
- Відкрита економіка, яка сприяє торгівлі та інвестиціям.
- Високоякісна освіта та підготовка кадрів, які забезпечують наявність кваліфікованої робочої сили.
- Компетентна адміністрація, яка забезпечує ефективне управління економікою.

Ці заходи допомагають США залучати інвестиції з усього світу і сприяти економічному зростанню країни.

США є однією з найбільш привабливих країн для іноземних інвестицій у світі. У 2022 році США отримали 354 мільярди доларів прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що на 32% більше, ніж у попередньому році. Ці інвестиції були здійснені компаніями з усього світу, включаючи:

- Європа: Китай (54 мільярди доларів), Великобританія (41 мільярд доларів), Ірландія (26 мільярдів доларів), Канада (23 мільярди доларів),
 - Нідерланди (22 мільярди доларів)
- Азія: Японія (23 мільярди доларів), Сінгапур (19 мільярдів доларів),
 - Південна Корея (17 мільярдів доларів), Тайвань (16 мільярдів доларів),
 - Австралія (15 мільярдів доларів)
- Латинська Америка: Мексика (14 мільярдів доларів), Бразилія (11 мільярдів доларів), Аргентина (10 мільярдів доларів)
- Океанія: Нова Зеландія (10 мільярдів доларів)

Нижче наведено певний приклад компаній з Європи які залучили свої інвестиції в США протягом 2022 року:

Китай:

- Tencent Holdings (технології), Компанія Tencent Holdings, одна з найбільших технологічних компаній у світі, інвестувала 10 мільярдів доларів у покупку 10% акцій Snap, американської компанії з розробки соціальних мереж. [25]

- Alibaba Group (роздрібна торгівля), Компанія Alibaba Group, ще одна велика технологічна компанія з Китаю, інвестувала 5 мільярдів доларів у будівництво нового офісу в штаті Каліфорнія.

- Geely Holding (автомобілебудування), Компанія Geely Holding, китайський автовиробник, інвестував 1 мільярд доларів у будівництво нового заводу в штаті Огайо.

Великобританія:

- HSBC Holdings (фінанси), Компанія HSBC Holdings, одна з найбільших банківських груп у світі, інвестувала 2 мільярди доларів у будівництво нового офісу в Нью-Йорку

- AstraZeneca (фармацевтика) Компанія AstraZeneca, британська фармацевтична компанія, інвестувала 3 мільярди доларів у дослідження та розробку нових ліків у США.

- GlaxoSmithKline (фармацевтика), Компанія GlaxoSmithKline (GSK) інвестувала 2,5 мільярди доларів у США у 2022 році. Ці інвестиції були спрямовані на дослідження та розробку нових ліків, виробництво та маркетинг існуючих препаратів, а також на розширення присутності компанії в США.

GSK є однією з найбільших фармацевтичних компаній у світі. Вона має значну присутність у США, де продає широкий спектр ліків, включаючи вакцини, антибіотики, ліки від серцево-судинних захворювань та раку.

У 2022 році GSK інвестувала 1,5 мільярди доларів у дослідження та розробку нових ліків у США. Ці інвестиції були спрямовані на розробку ліків для лікування таких захворювань, як рак, хвороба Альцгеймера, діабет та серцево-судинні захворювання. [39]

GSK також інвестувала 1 мільярд доларів у виробництво та маркетинг існуючих препаратів у США. Ці інвестиції були спрямовані на розширення виробничих потужностей компанії в США та на просування її існуючих препаратів на американському ринку.

Крім того, GSK інвестувала 500 мільйонів доларів у розширення присутності в США. Ці інвестиції були спрямовані на відкриття нових офісів та лабораторій в США, а також на розширення існуючих виробничих потужностей.

Ці інвестиції свідчать про те, що GSK має намір продовжувати інвестувати в США і зміцнювати свою присутність у країні.

Ірландія:

- Intel (виробництво), Компанія Intel інвестувала в США 20 мільярдів доларів у 2022 році. Ці інвестиції були спрямовані на будівництво двох нових заводів з виробництва напівпровідників у штаті Огайо. Нові заводи мають створити 3000 нових робочих місць.

Intel є одним з найбільших виробників напівпровідників у світі. Компанія має значний виробничий потенціал у США, а також дослідницькі центри в багатьох штатах. Інвестиції Intel в США сприяють зміцненню американської промисловості та забезпеченню країні доступу до передових технологій.

- Allergan (фармацевтика), Компанія Allergan, ірландський виробник медичних препаратів, інвестувала 3,5 мільярда доларів у США у 2022 році. Ці інвестиції були спрямовані на дослідження та розробку нових ліків, розширення виробничих потужностей та маркетинг. Зокрема, Allergan інвестувала 1,5 мільярда доларів у дослідження та розробку нових ліків, включаючи ліки для лікування раку, серцево-судинних захворювань та неврологічних захворювань. 1 мільярд доларів було інвестовано в розширення виробничих потужностей у США, включаючи будівництво нового заводу з виробництва ін'єкційних ліків у штаті Огайо. 0,5 мільярда доларів було інвестовано в маркетинг нових та існуючих продуктів компанії. Аллегран є одним з найбільших інвесторів з Європи в США. Компанія має значну присутність у США, де розташовані її штаб-квартира, ряд виробничих потужностей та наукових центрів.

Ці інвестиції сприяли створенню нових робочих місць у США. Allergan планує створити 500 нових робочих місць у США у 2023 році.

- Johnson & Johnson (медицина), Компанія Johnson & Johnson, один з найбільших виробників медичних препаратів та виробів у світі, інвестувала 10 мільярдів доларів у США у 2022 році. Ці інвестиції були спрямовані на дослідження та розробку нових ліків і медичних виробів, а також на розширення виробничих потужностей.

Зокрема, Johnson & Johnson інвестувала 3 мільярди доларів у будівництво нового заводу з виробництва вакцин у штаті Огайо. Цей завод буде виробляти вакцини проти коронавірусу, а також проти інших інфекційних захворювань.

Компанія також інвестувала 2 мільярди доларів у дослідження та розробку нових ліків для лікування раку, серцево-судинних захворювань та інших хронічних захворювань.

Інші інвестиції Johnson & Johnson в США у 2022 році включали:

- Розширення виробничих потужностей для виробництва медичних виробів у штатах Нью-Йорк, Іллінойс та Техас.
- Інвестиції в дослідження та розробку нових медичних виробів, таких як штучні суглоби та протези.
- Інвестиції Johnson & Johnson в США сприяють створенню нових робочих місць, зростанню економіки та покращенню охорони здоров'я населення.

Канада:

- Bank of Nova Scotia (фінанси), За даними Міністерства торгівлі США, Bank of Nova Scotia (BNS) інвестувала 3 мільярди доларів у США у 2022 році. Ці інвестиції були спрямовані на розширення присутності BNS у США, зокрема на відкриття нових філій та інвестування в цифрові технології. [40]

Основні напрямки інвестицій BNS у США у 2022 році:

- Розширення присутності в регіонах, де BNS вже має філії, таких як Нью-Йорк, Каліфорнія та Флорида.
- Відкриття нових філій у регіонах, де BNS раніше не мала присутності, таких як Техас, Джорджія та Північна Кароліна.
- Інвестування в цифрові технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання та блокчейн.
- Ці інвестиції BNS сприяли створенню нових робочих місць у США та зміцнили присутність канадської компанії на американському ринку.

Ось деякі конкретні приклади інвестицій BNS у США у 2022 році:

- BNS відкрила нову філію в місті Сан-Антоніо, штат Техас.
- BNS інвестувала в нову цифрову платформу для обслуговування клієнтів у США.
- BNS придбала компанію з штучного інтелекту, яка спеціалізується на розробці рішень для банківської галузі.

BNS - це канадська міжнародна банківська група, яка має присутність у понад 40 країнах світу. У США BNS має понад 100 філій і обслуговує понад 1 мільйон клієнтів.

- Canadian National Railway (логістика), За даними Міністерства торгівлі США, Canadian National Railway (CN) інвестувала 2,2 мільярди доларів у США у 2022 році. Ці інвестиції були спрямовані на розширення та модернізацію інфраструктури CN у США, включаючи будівництво нових залізничних колій, модернізацію існуючих колій та придбання нового рухомого складу.

CN є однією з найбільших залізничних компаній у світі. Вона має мережу довжиною понад 20 000 миль, яка охоплює Канаду, США та Мексику. CN є основним постачальником послуг з перевезення вантажів у США, Канаді та Мексиці.

Інвестиції CN у США сприяють створенню нових робочих місць, зростанню економіки та розвитку інфраструктури країни.

Серед прикладів інвестицій CN у США у 2022 році:

- CN почала будівництво нового залізничного шляху завдовжки 100 миль у штаті Техас. Цей проект коштуватиме 1 мільярд доларів і завершиться у 2024 році.
- CN модернізувала 100 миль існуючих залізничних колій у штаті Огайо. Цей проект коштував 500 мільйонів доларів і завершився у 2023 році.
- CN придбала 100 нових локомотивів для своєї мережі в США. Ця угода коштувала 1,5 мільярда доларів і завершилася у 2022 році.

- Magna International (автомобілебудування)

Нідерланди:

- Royal Dutch Shell (нафтогазова промисловість)

- Unilever (споживчі товари)

- Philips (електроніка)

Компанії з цього переліку інвестували свої кошти в різні галузі економіки, такі як: виробництво, технології, роздрібні торгівлю, логістику, фінанси та фармацевтику. Також варто зазначити, що США є прикладом країни, що має чітку систему захисту прав інвестора. Законодавством країни передбачено можливість відшкодування власникові прав на об'єкт інтелектуальної власності шкоди, заподіяної іншими особами. Розмір відшкодування збитків має бути не меншим за очікуваний від продажу ліцензії на використання права власності прибуток.

Великобританія використовує різноманітні стратегії для стимулювання іноземних інвестицій. Деякі з ключових методів включають:

1. Привабливий бізнес-клімат: Великобританія створює сприятливий бізнес-клімат для іноземних інвесторів, зокрема, шляхом спрощення адміністративних процедур, зменшення бюрократії та надання правової стабільності

2. Фінансові стимули: Уряд Великобританії надає різноманітні фінансові стимули для іноземних інвестицій. Це може включати податкові пільги, гранти, кредити та інші фінансові ініціативи.

3. Інфраструктурні проекти: Великобританія привертає іноземні інвестиції шляхом розвитку великих інфраструктурних проектів. Це може бути пов'язано з будівництвом транспортної інфраструктури, створенням технологічних парків чи енергетичними проектами

4. Торговельні угоди: Великобританія укладає торговельні угоди та угоди про вільну торгівлю для забезпечення легкості ведення бізнесу та створення стабільного середовища для іноземних інвесторів.

5. Інновації та дослідження: Заохочення інновацій та досліджень також є частиною стратегії стимулювання іноземних інвестицій. Великобританія підтримує розвиток нових технологій і продуктів через різні програми та ініціативи.

Також варто зазначити, що Великобританія є лідером, що має найпривабливіший інвестиційний режим серед розвинених країн. Законодавство країни про інвестиції не встановлює будь-яких спеціальних обмежень щодо іноземних фізичних і юридичних осіб по володінню нерухомістю, розташованої в Великобританії; іноземні інвестори вільні у виборі місця вкладення свого капіталу на території країни. Також інвесторів приваблюють розмір ринку, політична і економічна стабільність, розвиненість інфраструктури. [41]

Великобританія є однією з найбільш привабливих країн для іноземних інвестицій у світі. У 2022 році Великобританія отримала 41 мільярд доларів прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що на 26% більше, ніж у попередньому році. Ці інвестиції були здійснені компаніями з усього світу, включаючи:

США: 10 мільярдів доларів

Китай: 8 мільярдів доларів

Німеччина: 6 мільярдів доларів

Швейцарія: 5 мільярдів доларів

Голландія: 4 мільярди доларів

Далі детальніше представлені компанії з інших країн, які інвестували в Великобританію у 2022 році:

- США: Tesla (електромобілі), HSBC Holdings (фінанси), AstraZeneca (фармацевтика).

- Китай: Tencent Holdings (технології), Alibaba Group (роздрібна торгівля), Geely Holding (автомобілебудування).

- Німеччина: Siemens (електроніка), BMW (автомобілебудування), BASF (хімія).

- Швейцарія: Roche (фармацевтика), Novartis (фармацевтика), Nestlé (споживчі товари).

- Голландія: Royal Dutch Shell (нафтогазова промисловість), Unilever (споживчі товари), Philips (електроніка).

Ці компанії інвестували в різні галузі економіки, включаючи виробництво, технології, роздрібну торгівлю, логістику, фінанси та фармацевтику. Вони сприяли створенню нових робочих місць, зростанню економіки та інноваціям. Крім цих загальних стимулів, Великобританія також пропонує ряд конкретних стимулів для певних секторів економіки, таких як виробництво, технології та охорона здоров'я. Наприклад, уряд Великобританії пропонує субсидії для компаній, які інвестують у виробництво електромобілів, а також податкові пільги для компаній, які займаються розробкою нових технологій.

Уряд Великобританії також активно працює над створенням привабливого середовища для іноземних інвесторів. Наприклад, уряд створив спеціальну службу підтримки іноземних інвесторів, яка надає допомогу компаніям у процесі інвестування в Великобританію.

Регулювання інвестиційної діяльності в Німеччині та Франції:

У регулюванні інвестиційної діяльності Німеччини та Франції важливу роль відіграють інвестиційні компанії. У Німеччині вони є кредитними установами та підпадають під дію банківського регулювання та контролю. У Франції на інвестиційні компанії поширюється система «попереднього повідомлення влади про наміри продовження термінів апробації».

Загалом, німецьку модель інвестиційного процесу можна характеризувати як творчу та спрямовану на внутрішні фінансові інститути. Її ключові відмінності від інших моделей включають:

1. Відсутність єдиного закону та органу, що регулює інвестиційну діяльність.
2. Ускладнені умови проникнення на ринок нових фірм.
3. Високий ступінь контролю з боку уряду.
4. Жорстке прогресивне оподаткування доходів господарюючих суб'єктів.
5. Суворая система оподаткування надприбутків і податкових санкцій за недобросовісну цінову конкуренцію.
6. Низький рівень ризику втратити вкладені в інвестиційний фонд кошти.

Французька модель інвестиційного процесу також має свої особливості. У ній існує чітке розмежування між прямими та іншими іноземними капіталовкладеннями. Прямі інвестиції підлягають більш суворому регулюванню, ніж інші. Однак, незважаючи на це, загальні процеси капіталовкладень іноземних інвесторів і переказ прибутків із Франції здійснюються без будь-яких обмежень.

Висновок

Регулювання інвестиційної діяльності в Німеччині та Франції характеризується певною схожістю та відмінностями. Німецька модель більше спрямована на внутрішні фінансові інститути, а французька – на залучення іноземного капіталу. Однак, обидві моделі мають потенціал для сприяння економічному розвитку своїх країн.

Японська модель інвестиційної політики характеризується активним державним фінансуванням проектів у партнерстві з приватними інвесторами. Держава використовує контроль над банківською сферою та мобілізує заощадження населення, щоб надавати кредити корпораціям на пільгових умовах. Інвестиції в інфраструктуру координуються з потребами приватного сектору через консультативні ради, створені державою.

Реалізація цієї моделі можлива за наявності сильного приватного сектора та ефективної державної адміністрації. Урядові органи можуть тимчасово переводити галузі в режим адміністративної координації капіталовкладень, якщо це необхідно для посилення масштабів виробництва. Перевагою цієї моделі є можливість мобілізації значних коштів для ефективних інвестицій.

Японія є однією з найпривабливіших країн для іноземних інвестицій у світі. У 2022 році Японія отримала 44,3 мільярда доларів прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що на 22% більше, ніж у попередньому році.

Японія зацікавлює іноземних інвесторів кількома факторами, включаючи:

Стабільну економіку: Японія має стабільний економічний клімат з низькою інфляцією та низьким безробіттям. Це приваблює іноземних інвесторів, які шукають країну з безпечними та передбачуваними умовами для ведення бізнесу.

Кваліфіковану робочу силу: Японія має кваліфіковану робочу силу з високим рівнем освіти. Це приваблює іноземні компанії, які шукають працівників з високими навичками.

Розвинену інфраструктуру: Японія має добре розвинену інфраструктуру, включаючи транспортну систему, мережу зв'язку та енергетичну систему. Це робить країну привабливою для іноземних компаній, які потребують доступу до ефективної інфраструктури.

Географічне розташування: Японія розташована в центрі Азії, що робить її доступною для ринків усього регіону. Це приваблює іноземні компанії, які шукають країну з хорошим доступом до глобальних ринків.

Політику підтримки іноземних інвесторів: Японський уряд активно працює над створенням привабливого середовища для іноземних інвесторів. Уряд пропонує

ряд стимулів для іноземних компаній, які інвестують у Японію, включаючи податкові пільги, субсидії та гранти

Ось деякі конкретні приклади того, як Японія зацікавлює іноземні інвестиції:

Уряд Японії пропонує податкові пільги для іноземних компаній, які інвестують у певні галузі економіки, такі як виробництво, нові технології та охорона здоров'я.

Уряд Японії пропонує субсидії для іноземних компаній, які створюють нові робочі місця в Японії.

Уряд Японії створив ряд спеціальних зон, які пропонують податкові пільги та інші стимули для іноземних компаній, які інвестують у ці зони. Японія також активно працює над створенням більш сприятливого середовища для іноземних інвесторів. Наприклад, уряд Японії в 2023 році прийняв закон, який полегшує процес отримання дозволів для іноземних компаній, які хочуть інвестувати в Японію.

Також варто додати, що Основними методами контролю за інвестиційною діяльністю в країнах, таких як Великобританія, Франція, Німеччина і Японія, є [42]:

- Регулювання загального обсягу капіталовкладень, що здійснюється через політику позичкового відсотка, грошову, податкову і амортизаційну політики.

- Вибіркове стимулювання капіталовкладень в певні сектори за допомогою кредитних та податкових пільг, наприклад, через інвестиційні кредити.

- Пряме адміністративне втручання в інвестиційний процес для узгодження планів корпорацій.

У розвинених країнах також використовують державні інвестиційні замовлення у випадках:

- Розбіжностей між інтересами компаній та загальнодержавними інтересами.

- Нецікавості підприємців у вирішенні загальнодержавних проблем.

- Потреби у підтримці зайнятості під час криз і спадів.
- Нейтралізації негативних наслідків ринкових відносин.
- Формування пріоритетів інвестицій з точки зору державних інтересів.
- Ліквідації дефіцитів матеріалів та продукції, що виникають від ринкових перекосів.
- Запобігання невиконанню зовнішньоекономічних зобов'язань.

Досвід Ірландії. Ірландія покращила умови інвестиційного клімату, запропонувавши інвесторам наступні умови:

- найнижча в Європі ставка податку на прибуток – 12,5%;
- наявність молодोї висококваліфікованої робочої сили, готової працювати за невелику заробітну плату;
- відмова від необґрунтованого втручання з боку влади, орієнтація на конкуренцію і дерегулювання;
- інфраструктура: обладнаний міжнародний аеропорт, пов'язаний з багатьма економічними центрами Європи і Північної Америки, велика база навчальних закладів, в т. ч. технічних інститутів;
- партнерські відносини між урядом, профспілками і роботодавцями;
- зацікавленість в економічному розвитку і прагнення залучити кращі компанії для інвестування в Ірландію. Саме завдяки своєму вступу до ЄС Ірландія досягла значних економічних досягнень. Оскільки структурні фонди орієнтовані на шестирічний цикл, ірландський уряд повинен дотримуватися стандартів планування через фінансування за рахунок коштів ЄС. Крім того, принцип «соціального партнерства», який передбачав співпрацю між роботодавцями та об'єднаннями

найманих працівників, був важливою частиною створення сприятливого інвестиційного клімату.

Також варто зазначити, що залучення більшості ПІІ проводилось цілеспрямовано в декількох секторах економіки, а саме:

- Інформаційних і комунікаційних технологій
- Фармацевтика та медична промисловість
- Міжнародні фінансові послуги
- Розробка програмного забезпечення

Підводячи підсумок досвіду зарубіжних країн, варто виділити наступні перспективні напрямки регулювання інвестиційної діяльності, що мають практичний інтерес для України, та допоможуть забезпечити розвиток вітчизняної економіки та інвестиційної політики:

1. Сформування єдиної стратегії на тривалий термін для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни.
2. Підтримка зростання частки іноземних інвестицій у виробництві експортної продукції та створення сприятливого інвестиційного середовища для привертання іноземних інвестицій.
3. Розвиток інфраструктури за допомогою інноваційних проєктів та екологічно орієнтованого виробництва.
4. Привертання інвестицій у ключові галузі для розширення конкурентного середовища, розвитку приватизації та підприємництва.
5. Інвестиції та підтримка в інноваційних галузях, що потребують оновлення основного капіталу та здатні збільшити обсяг виробництва.

6. Створення рівних умов для всіх інвесторів для захисту прав власності та вкладників.

7. Стимулювання інвестиційної активності через податкові та неподаткові пільги, амортизаційну політику та пільгові інвестиційні кредити.

8. Удосконалення національної інноваційної політики для переходу до інноваційного розвитку. Фінансова підтримка інноваційних програм і проектів для вирішення соціально-економічних проблем, створення інноваційної інфраструктури та підготовки кадрів для інноваційного сектора.

9. Впровадження програм підтримки закордонних інвестицій резидентів та підтримка міжнародних інвестицій.

10. Удосконалення регіональної системи стимулювання інвестицій.

2.3 Дослідження та аналіз програм стимулювання іноземних інвестицій в період відбудови країн світу

У процесі постконфліктного відновлення основними цілями є реконструкція та розвиток фізичної та інституційної інфраструктури. Двома основними джерелами такого розвитку є зовнішня допомога та прямі іноземні інвестиції (ПІІ), причому найменш розвинені країни найбільше залежать від допомоги серед усіх країн, що розвиваються, і їм найбільше бракує ПІІ. До цієї категорії належать багато постконфліктних країн, які відчайдушно потребують збільшення іноземних інвестицій, щоб доповнити потік допомоги в країну, відродити свою промисловість та відновити свою інфраструктуру. Сама по собі допомога розвитку не може перетворити зруйновану економіку на динамічні, самодостатні системи – ПІІ можуть принести додаткові переваги та зрештою навіть усунути потребу в іноземній допомозі. ПІІ створюють робочі місця, які є життєво важливими для досягнення довгострокової економічної стабільності. Вони надають капітал для збільшення виробничих можливостей приймаючої економіки та доступ до міжнародних ринків,

допомагаючи країнам перейти від постконфліктної реконструкції, що залежить від допомоги, до інвестиційної реконструкції. Присутність іноземних інвестицій також може забезпечити певну форму «дивіденду миру», вселяючи в людей сильніше почуття надії та надаючи стимули для зміцнення миру.

Умови, що склалися в пост конфліктних країнах, значною мірою роблять їх привабливими лише для певних форм ПІІ, які мають обмежені трансформаційні можливості. Найбідніші з бідних країн навряд чи привабливі для ТНК у пошуках ринків і прибутків, якщо ці країни не наділені багатими природними ресурсами. Саме тому до країн постраждавших від конфліктів і до країн що розвиваються, особливо в Африці, основним притоком ПІІ є інвестиції в видобування нафти, дорогоцінного каміння чи мінералів. Однак, оскільки ці галузі є експортно орієнтованими та мають великий потенціал до генерування високих прибутків, інвестиції не несуть прямого позитивного впливу на економіку країн-приймачів, через невеликі об'єми створених робочих місць та низький рівень пов'язаності з локальною економікою, а також негативні екологічні та соціальні наслідки, як було помічено в найбільш ресурсно-багатих країнах Африки: Анголі, КонгоБраззавілі, Демократичній Республіці Конго (ДРК), Габоні, Нігерії, Камеруні, Судані і Сьєрра-Леоне. [19]

Заохочення такої форми прямих іноземних інвестицій, яка приносить користь постконфліктним країнам, покладається на пріоритезацію якості інвестицій, а не на зосередження виключно на розмірі інвестиційних потоків. ПІІ можуть бути виправданими, лише якщо вони мають високу вартість і роблять реальний внесок в економіку країни-господаря з точки зору створення робочих місць і поширення знань або технологій. Важливо, що будь-який інвестиційний режим має визнавати, що іноземні інвестиції є частиною економічного розвитку в рамках процесу реконструкції та миробудівництва, а не самоціллю. [19]

Важливо розуміти, що країни що розвиваються змагаються за іноземні інвестиції і інвестори будуть аналізувати та зважувати можливості, правові режими та

стимули, приймаючи рішення в яку країну інвестувати. Немає загального правила, які політики повинні впроваджувати країни в період післявоєнної відбудови, але з огляду на досвід кількох пост конфліктних країн можна визначити певні висновки, щодо того, які заходи можуть привабити та залучити підходящі форми ПІІ.

Насильницькі конфлікти, як правило, залишають держави з відчайдушною нестачею судової спроможності – багато суддів та адвокатів могли втекти або були вбиті, а неоплачувані правоохоронці приєдналися до збройних формувань. Будинки судів, юридичні бібліотеки та інша базова інфраструктура, необхідна для функціонування правової системи, могли бути зруйновані. У постконфліктних державах, де відсутні ці основні елементи правової системи, може бути неможливо застосовувати, коригувати та виконувати закони. У період відбудови може бути неможливо побудувати нові суди, знайти та натренувати нових правознавців та суддів, через очевидну нестачу фінансових та людських ресурсів, тому альтернативним методом налаштування правової бази є процес «позичання» законів.

«Позичання» законів передбачає що постконфліктні уряди можуть укласти індивідуальні договірні угоди з іноземними інвесторами, у кожному разі приймаючи закони іноземної держави та передбачаючи розгляд спорів виключно в їхніх судах. [19] Незважаючи на те, що це може задовольнити занепокоєння інвесторів під час укладання контракту безпосередньо з урядом постконфліктної країни, існують законні побоювання, коли інвестор вступає в спільне підприємство з корпорацією цієї країни. У випадку, якщо уряд вживає регулятивних дій, які завдають шкоди інвестору, інвестор не може подати позов ні до уряду, який не був стороною угоди, ні до корпорації, яка не порушувала угоду. Задля вирішення цієї проблеми може бути використана практика прийняття міжнародно-правової бази щодо ПІІ. Поєднання Міжнародного центру з вирішення інвестиційних спорів (через Конвенцію ICSID), Конвенції ООН про визнання та виконання арбітражних рішень (Нью-Йоркська конвенція) і двосторонніх інвестиційних договорів (БІТ) дозволяє постконфліктній

країні та іноземним інвесторам вирішувати суперечки за допомогою нейтральних арбітрів і виконувати рішення в судах будь-якої держави, що підписала Угоду. ICSID забезпечує нейтральний арбітражний форум для врегулювання суперечок між інвесторами та державою, тоді як Нью-Йоркська конвенція забезпечує виконання будь-якого міжнародного арбітражного рішення між іноземною та національною корпораціями. ВІТ призначені для сприяння інвестиціям між державами-підписантами, передбачаючи, що кожна держава надаватиме істотний захист інвестиціям з іншої держави, включаючи захист від прямої та непрямой експропріації. [19]

Загалом післявоєнна економічна реконструкція поділяється на три «покоління». Перше покоління – це відбудова європейських країн за планом Маршалла після Другої світової війни. Друге покоління сформувалося після «холодної війни» та розпаду соціалістичного блоку — Боснії, Косово, Хорватії та Македонії. Третє покоління пов'язане з подіями 11 вересня 2001 року і подальшими військовими операціями на Близькому Сході (Ірак, Афганістан). Аналіз цього досвіду з урахуванням історичних особливостей відповідних епох має великий потенціал для розробки концепцій та програм інноваційно-інвестиційного розвитку повоєнної економіки України.

План Маршалла

План Маршалла це програма відновлення Європи, яка була запропонована держсекретарем США Джорджем К. Маршаллом у 1947 році та почала діяти в квітні 1948 року, та передбачала надання фінансової допомоги у вигляді 13 мільярдів доларів у вигляді технічної і економічної допомоги для підтримки відновлення економіки європейських країн, які приєдналися до Організації європейського економічного співробітництва (ОЄЕС).

Внесок «Плану Маршалла» у післявоєнну відбудову Західної Європи найкраще описують слова П. Гоффмана: «План Маршалла забезпечив критичну частку підтримки, яка уможливила самодопомогу Європи, полегшив ситуацію з важливим імпортом. , розширили вузькі місця у виробництві, стимулювали вищі темпи накопичення капіталу, допомогли придушити інфляцію, що, разом узятє, призвело до підвищення продуктивності, покращення торгівлі та ери соціального миру та процвітання, найтривалішої за всю сучасну історію Західної Європи.»[18]

План Маршалла передбачав не просто надання країнам коштів, а їх спрямування на відновлення конкретних галузей промисловості. На меті такого цільового спрямування коштів було полегшення обміну товарами та послугами Європейських країн між собою, розвиток виробничих потужностей, прийняття заходів до зміцнення валюти та економіки в цілому. Завдання, які вирішувалися в рамках програми, мали досить конкретні механізми реалізації. Надання матеріально-фінансової допомоги через гранти передбачало створення в країні-реципієнті спеціальних рахунків (еквівалентних коштів), на які попередньо вносили суми в місцевій валюті, еквівалентні грантам, затвердженим адміністрацією програми. Ці кошти можуть бути використані для погашення боргів, стимулювання виробництва, реконструкції та реабілітації, а також створення нових джерел багатства лише за домовленістю між адміністрацією програми та урядом країни-реципієнта. Ця обставина мала ряд наслідків [18]:

- Збільшення фінансування програм, оскільки до 90% матеріальної допомоги надавалося Західній Європі у формі грантів;
- Дисциплінарний вплив, оскільки надання гранту передбачало виконання двосторонніх угод, передбачених Законом;
- Стимулюючий ефект, оскільки при визначенні напрямків використання еквівалентних коштів пріоритет надавався інвестиційним проектам;
- Дефляційний ефект, оскільки допоміжні кошти наповнювалися з державних

бюджетів на етапі узгодження надання грантів.

Контролювали використання коштів спеціальні фонди, куди входили як представники влади США, так і країн Європи. План Маршалла в більшості реалізовувало підконтрольне США Управління економічного співробітництва (The Economic Cooperation Administration або ЕСА). ЕСА отримувала кошти безпосередньо від Держдепартаменту або Держказначейства, надалі гроші передавалися урядам європейських держав. Коштами спільно розпоряджалися місцеві органи влади та ЕСА. У столиці кожної країни був представник ЕСА, як правило, відомий американський бізнесмен, який консультував та контролював процес. Заохочувалося кооперативне виділення коштів, а також були скликані групи урядових, бізнесових і трудових лідерів, щоб вивчити економіку країни та побачити, де потрібна допомога. Дана програма із своєю метою впоралася на відмінно. З 1948 до 1952 промисловість у Європі зросла на 35%, а рівень доходів до середини 70-х – на 20%. Крім цього, співпраця країн стала підґрунтям для створення Євросоюзу, а США отримали нові ринки збуту.[17]

Хорватія та Мозамбік досягли величезних успіхів у зміцненні миру після виходу з конфлікту на початку 1990-х років. Поряд із цим досягненням вони зазнали значного успіху у залученні прямих іноземних інвестицій (ПІІ) як з точки зору сукупної вартості надходжень інвестицій, так і довгострокових зобов'язань великих транснаціональних корпорацій (ТНК). Приклад як і Хорватії, так і Мозамбік може слугувати практичним уроком країнам в період післявоєнної відбудови як вибудовувати та зберегти мир за допомогою ПІІ. У додатку Д представлені ключові економічні показники обох країн, за якими можна визначити головні схожі характеристики та відмінності. Саме їх відмінності можуть слугувати базою для більш широкого розуміння як політики можуть бути застосовані до зовсім різних національних контекстів, соціально-демографічного розвитку, демографії, географії і природи конфліктів.

Відповідні конфлікти негативно вплинули на приплив ПІІ до Хорватії та Мозамбіку. Тим не менш, незабаром після відновлення миру обидві країни залучили значні обсяги ПІІ. Хоча зростання ПІІ до країн, що розвиваються, є головною рисою світової економіки з кінця 1980-х років, Хорватія та Мозамбік виділяються; ще більш вражаючий результат, враховуючи складні стартові позиції країн.

Протягом періоду конфлікту (1991–1995 рр.) Хорватія отримувала середні щорічні надходження ПІІ у розмірі лише 76 мільйонів доларів США. Після завершення конфлікту ПІІ в Хорватії пішли вгору, значно збільшуючись щороку. Надходження становили 907 мільйонів доларів США на рік протягом 1996–2000 років, 1,5 мільярда доларів США протягом 2001–2005 років і 4,2 мільярда доларів США протягом 2006–2007 років. Хорватія вигідно відрізняється від своїх сусідів з точки зору залучення ПІІ відносно розміру економіки (рис. 2.3). У Хорватії накопичені ПІІ (тобто кумулятивні надходження) між 1990 і 2007 роками перевищили 40 відсотків ВВП 2007 року, порівняно з 46 відсотками в Угорщині, 35 відсотками в Боснії та Герцеговині, 31 відсотком у Сербії та Чорногорії та 16 відсотків у Словенії. У 2008 році Хорватія зберегла високий рівень припливу ПІІ, отримавши загалом 4,4 мільярда доларів. [20]

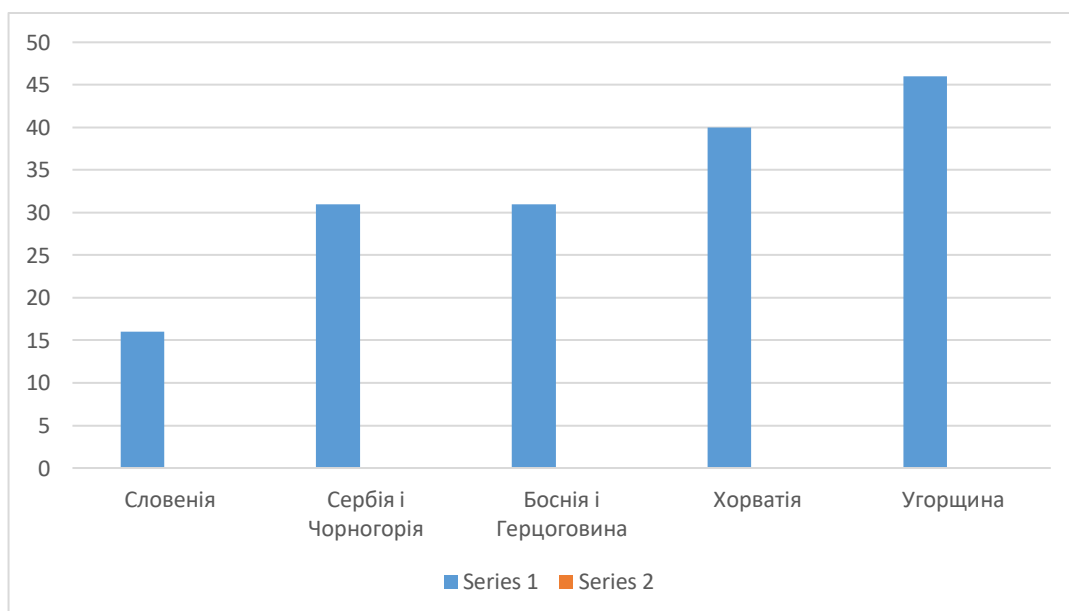

Рисунок 2.3 Відношення загального кумульованого припливу ПІІ за період 1990-2007 до ВВП (%) [20]

Мозамбiк також пережив чудовий постконфліктний поворот у залученні ПІІ. За п'ять років, що передували укладенню мирного договору в 1992 році, Мозамбiк залучив лише 9 мільйонів доларів ПІІ в середньому на рік. Десять років потому середній щорічний приплив ПІІ за попередні п'ять років становив у середньому 215 мільйонів доларів США. ПІІ стабільно зростали до 1997 року, а згодом вони піднялися на значно вищий рівень. Цей потужний підйом після 1997 року пов'язаний із ПІІ у два «мегапроекти»: Мозальський алюмінієвий завод і газовий проект Тамане. До 2007 року на ці два проекти припадало 60 відсотків прямих іноземних інвестицій Мозамбiку. Вони, як правило, домінують в обговоренні ефективності залучення ПІІ Мозамбiком, і широко вважається, що вони повністю пояснюють переваги Мозамбiку в залученні ПІІ. Тим не менш, на міжнародній порівняльній основі Мозамбiк також перевершив свою групу аналогів у залученні ПІІ, навіть без урахування мегапроектів. На рисунку 2.4 показано обсяг ПІІ на душу населення в Мозамбiку, за виключенням мегапроектів, за вибрані роки. Це порівнюється з обсягом прямих іноземних інвестицій на душу населення в усіх найменш розвинутих країнах (НРД), за винятком експортерів нафти, а також для тієї самої групи НРС в Африці на південь від Сахари. Коли настав мир, Мозамбiк накопичив невелику частку ПІІ порівняно з ситуацією в інших країнах. Згодом ПІІ в країні зростали набагато швидше, так що до 2007 року ПІІ в Мозамбiку на душу населення майже досягли рівня в інших країнах. [20]

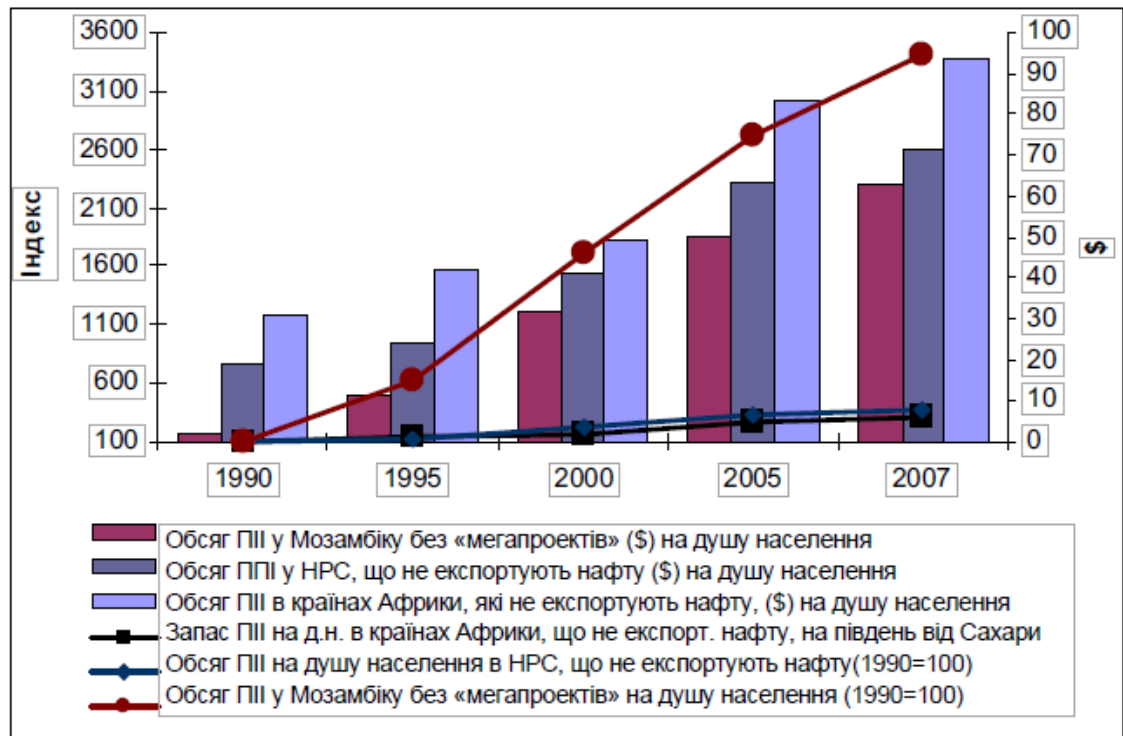

Рис. 2.4 Обсяг ПІІ на душу населення в Мозамбіку (\$)

Джерело: Перекладено автором за даними Best Practices in Investment for Development: Case Studies in FDI; How Post-conflict Countries Can Attract and Benefit From FDI; Lessons From Croatia and Mozambique. New York, NY [u.a.]: United Nations, 2010.

З досвіду успішного залучення та утримання ПІІ в Хорватію та Мозамбік можна зробити наступні висновки, які однак потрібно підлаштовувати під конкретну ситуацію конкретної країни в період післявоєнної відбудови:

- Немає потреби чекати, поки конфлікт буде вирішено, щоб розпочати підготовку середовища, сприятливого для ПІІ. Корисно розробити план реформ напередодні мирного врегулювання. Обидві країни почали складати плани залучення іноземних інвесторів до підписання мирних договорів, і ці плани почали впроваджуватись ще в період війни в країнах. Хорватія почала перехід до ринкової економіки та відкрилась до інвестицій ще на

початку війни, зокрема шляхом прийняття Конституції 1990 року, головні принципи якої надалі були розширені та поглиблені в актах 1993 та 1995-х років та плані макроекономічної стабілізації 1993 року, та стали базою для програми приватизації. Мозамбік також почав реформувати внутрішню економіку задовго до закінчення конфлікту з набору структурних змін згідно з планом Економічного розвитку, згодом прийнявши нову більш ліберальну конституцію та почавши розробку правової бази для оподаткування інвестицій та бізнесу. Ранні реформи в обох країнах забезпечили ключові базові умови для іноземних інвестицій – міжнародні стандарти режиму та захисту, а також ефективні податкові та валютні механізми. Більш детальне та складне законодавство щодо інших умов і вимог, як правило, з'являлося пізніше, особливо у випадку Хорватії.

- Використання Двосторонніх міжнародних договорів, вирішення міжнародних спорів, правові норми СОТ та регіональні угоди, серед іншого, можуть посилити сприйняття інвесторами правової стабільності, що важливо для залучення ПІІ в постконфліктних країнах. Як Хорватія так і Мозамбік підписали та ратифікували низку двосторонніх договорів (зокрема з США), прийняли Угоди по інвестиційним мірам та пов'язаних з торгівлею (Угода ТРИМС), Хорватія вступила в Європейську асоціацію вільної торгівлі та Центральноевропейську асоціацію вільної торгівлі.
- Залучення первинних інвестицій повинно бути націлене на країни які мають перевагу у розумінні місцевих умов. До прикладу, окрім США до Хорватії заходили інвестиції з Австрії та Словенії, а до Мозамбік з Північної Африки та Португалії.
- Постконфліктним країнам може знадобитися запропонувати стимули вище середнього (включаючи звільнення від податків, відрахування, субсидовану інфраструктуру тощо), щоб компенсувати політичні ризики та забезпечити конкурентоспроможність з країнами конкурентами. Стимули часто

необхідні для збільшення місцевого впливу проектів ПП, який, як очікується, буде невеликим, якщо інвестори стикаються з невизначеним середовищем.

- За наявності слабого бізнес клімату створення спеціальних економічних зон є простим методом створення ідеального регуляторного оточення для ПП. Наприклад, Вараждинська вільна зона в Хорватії, зручно розташована на кордоні зі Словенією, досягла успіху у створенні хороших умов для бізнесу завдяки забезпеченню дешевою землею, зменшенню бюрократії та податковим стимулам. Зона виділяється з точки зору залучення прямих іноземних інвестицій в експортно-орієнтовану виробничу діяльність і зробила важливий внесок у зайнятість і експорт, ставши таким чином зразком для решти країни. У Мозамбіку IFZ, по суті, розміщують капіталомісткі мегапроекти. Алюмінієвий завод Mozal згодом був розроблений як IFZ, а інші великі промислові інвестиції, такі як Sasol, також мають статус IFZ. Важливими вимогами є створення робочих місць для громадян Мозамбіку та експорт значного відсотка продукції. Режим IFZ фактично був основною стратегією просування експорту Мозамбіку.
- Приватизація може принести переваги в публічні фінанси і залучення ПП. ПП, пов'язані з приватизацією, несуть із собою менше ризиків для інвестора, ніж інвестиції з нуля (одна з причин полягає в тому, що державне підприємство купується разом із його ринком). Отже, це може бути значною силою у збільшенні ПП в постконфліктних ситуаціях. У разі успішної приватизації може виникнути додатковий приплив капіталу від початкового інвестора, який згодом може залучити та переконати інших більш схильних до ризику інвесторів брати участь у власних проектах.
- Вплив ПП на зайнятість відрізняється залежно від сектора та способу входу. Може бути бажаним запропонувати стимули для заохочення інвестицій у трудомісткі сектори або обмежити приватизацію та продаж вітчизняних

компаній іноземним інвесторам, особливо в період безпосередньо після конфлікту. Однак не слід ігнорувати довгострокові міркування щодо ефективного розподілу робочої сили.

- Магістральна інфраструктура може не отримати вигоди від значних ППІ протягом кількох років після вирішення конфлікту. У ці роки ОПР є більш важливим зовнішнім джерелом фінансування цих проектів. З часом ППІ можуть відігравати більш безпосередню роль. Коридори розвитку можуть бути корисними для мобілізації кластеру ППІ в інфраструктуру. Для успішного розвитку потрібен опорний проект, який найкраще забезпечуватиме ППІ. Коридори розвитку також можуть бути корисним інструментом для координації міжнародних фінансових установ і ППІ у їхніх відповідних ролях.
- Слабкий бізнес-клімат для місцевих фірм може перешкоджати їхній здатності спонтанно налагоджувати зв'язки з ППІ та створювати цінні побічні ефекти. Це потребує або серйозних зусиль щодо реформ на місцевому рівні, або дій уряду щодо покращення спроможності малих і середніх підприємств координувати роботу з ППІ.
- ППІ допомагають збільшити податкові надходження в абсолютних величинах, але не можна очікувати, що вони обов'язково покращать податкові надходження уряду як частку ВВП. Дотримання податкового законодавства та стягнення податків, а також система ПДВ є ключовими для отримання стабільних надходжень для реконструкції, і їм слід негайно приділити увагу уряду та підтримку донорів.[20]

Прикладом післявоєнної відбудови третього покоління є відбудова Іраку після війни. Після війни та падіння режиму Саддама Хусейна у 2003 році, Ірак потребував масштабного відновлення своєї економіки та інфраструктури.

Вартість іноземних інвестицій почала зростати після 2010 року та досягла піку в 2013 році перед подвійною кризою 2014 року, з 2004 по 2010 роки приплив ПІ коливався в основному через політичну нестабільність і слабку національну безпеку. На рисунку 2.5 показано коливання ПІ між 2004 та 2015 роками.

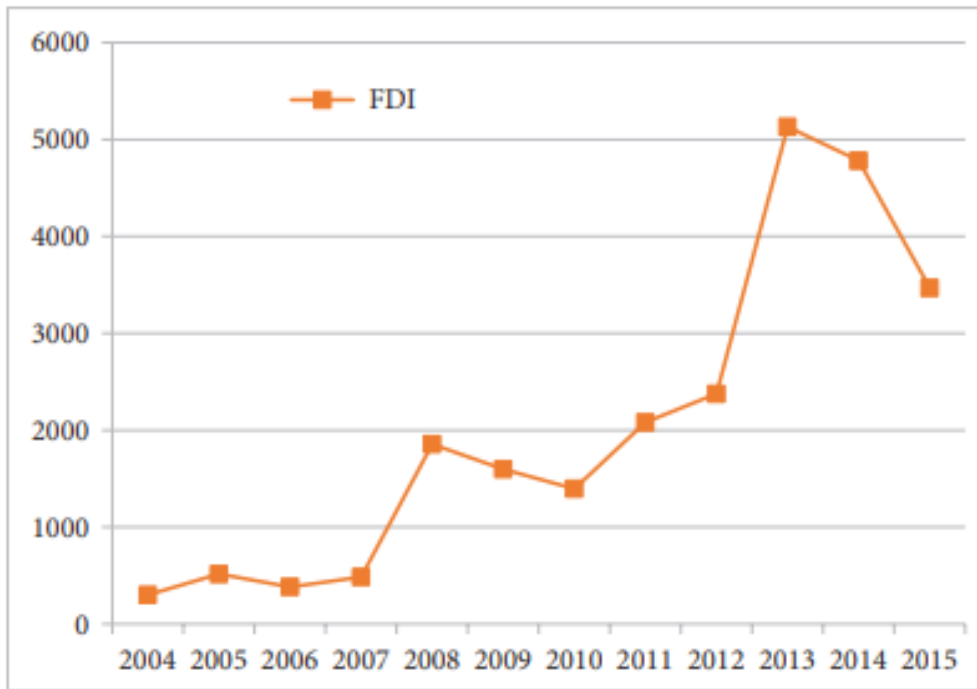

Рисунок 2.5 Приплив ПІ в Ірак (2004-2015pp) (\$ млн. дол) [68]

Протягом періоду з 2003 по 2014 рік були вжиті різноманітні заходи для стимулювання іноземних інвестицій та відновлення країни. Ось кілька ключових аспектів цього процесу:

- Приватизація та реформи: Уряд Іраку здійснив програму приватизації, спрямовану на передачу деяких державних підприємств у приватні руки. Це створило нові можливості для іноземних інвесторів та підвищило конкурентоспроможність.
- Створення інвестиційних зон: В Іраку були створені інвестиційні зони, де іноземні компанії мали певні пільги та умови для залучення іноземних інвестицій. Це включало податкові пільги, спрощений режим ввезення та

експорту тощо.

- Легалізація та захист інвестицій: Проведені реформи законодавства для створення чітких правил гри для іноземних інвесторів. Забезпечено гарантії та захист прав власності для створення сприятливого інвестиційного клімату.
- Проекти в інфраструктурі: Інфраструктурні проекти були однією з головних сфер інвестицій. Це включало будівництво та відновлення доріг, мостів, електростанцій, водопостачання та інших ключових об'єктів.
- Міжнародні фінансові допомоги: Ірак отримав фінансову підтримку від міжнародних організацій, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, яка допомогла відновленню економіки та привертанню іноземних інвестицій.
- Участь у торгових блоках: Приєднання до торгових блоків і участь у міжнародних економічних угодах може стимулювати економіку та відновлення Іраку.
- Транспарентність та боротьба з корупцією: Запровадження механізмів для забезпечення транспарентності та боротьби з корупцією допомагає створити довіру іноземних інвесторів та стійке бізнес-середовище.
- Партнерство з приватним сектором: Активна участь приватного сектору через партнерства та спільні підприємства була спрямована на спільний розвиток інфраструктури та інших галузей економіки.

Основним недоліком процесу залучення інвестицій до відбудову Ірану був обхід національних установ і керування процесом Державним департаментом через Управління реконструкції Іраку, Міністерством оборони через Управління координації проектів та Агентством міжнародного розвитку (USAID). Такі установи, як USACE, CPA, ORHA, PMO, PCO також були включені до організаційної структури управління реконструкцією Іраку. Такий підхід може бути виправданим у випадку необхідності швидкого надання коштів на гуманітарні потреби, але для досягнення

середньо- та довгострокових цілей до процесу повинні бути залучені національні органи.

Виходячи з досвіду відновлення Іраку, українські експерти мають зробити для себе такі висновки:

1. Плани та проекти донорів щодо реконструкції країни мають бути узгоджені/узгоджені з національними органами влади та реалізовані у співпраці з ними. В Іраку донорське планування та фінансування здійснювалося поза рамками іракського державного апарату та бюджетної системи без будь-якого зв'язку з національними заходами. Тому іракці не відчували себе бенефіціарами донорських зусиль, що знижувало ефективність таких зусиль і могло бути зведено нанівець після припинення донорського фінансування.

2. Організації, що реалізують міжнародні проекти, та національні інституції повинні реалізовувати проекти реконструкції поза межами трастових фондів і враховувати широкий контекст впливу таких проектів на економіку країни. Проекти, які фінансувалися за рахунок коштів реконструкції Іраку, як правило, мали вузьку спрямованість і відсторонений характер; донорське фінансування також було погано узгоджено з державним фінансуванням капітальних інвестицій.

3. Фінансово-економічні механізми реконструкції мають бути побудовані таким чином, щоб стимулювати діяльність приватного сектора та активізувати приватні джерела фінансування інвестицій та створення робочих місць. В Іраку нехтування інструментами мінімізації ризиків для приватних інвесторів, відсутність кредитної підтримки для інвесторів і надмірний акцент на розвитку нафтової промисловості гальмували диверсифікацію. Це знизило довгострокові темпи зростання економіки. [18]

РОЗДІЛ 3 РОЗВИТОК НАПРЯМІВ АКТИВІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

3.1 Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в Україну в післявоєнний період

Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності може послужити джерелом позитивних змін в інвестиційній політиці України, однак для визначення того, які політики та стимули можуть бути застосовані в Україні з огляду на геополітичний стан та цілі. За оцінками Світового Банку відбудова України буде вартувати більше 400 мільярдів долларів США і буде наймасштабнішою та найбільш комплексною з часів Другої світової війни та Плану Маршалла. Основною метою відбудови, згідно з Урядом України, є модернізація країни та перебудова країни з пострадянської економіки до європейськоінтегрованої економіки, здатної активно функціонувати в сучасному економічному просторі. В цьому розділі буде розглянуто проблеми та перспективи привертання іноземних інвестицій в економіку України і на основі цих проблем та перспектив запропоновано план з реформування економіки для найефективнішого процесу залучення та використання.

Однією з основних передумов успішного залучення інвестицій є політика ПІІ, спеціалізовані інституції, закони, регулятори, бізнес середовище по інші пов'язані з інвестиційним кліматом політики. Міжнародний досвід показує, що ряд країн досягли зміни парадигми в рівнях ПІІ та національному розвитку шляхом встановлення нової політики щодо ПІІ та просування інновацій. Встановлення інвестиційної політики ПІІ підвищує прозорість і передбачуваність, служить сигналом для інвесторів і просуває країну як інвестиційний напрямок. Серед викликів для України у сфері запровадження нових правових рамок є:

- Низька ефективність ПІІ порівняно з конкурентами. Історично, результати України були нижчими за сусідні країни, навіть порівнюючи відношення ПІІ до ВВП. За період з 2012 до 2021 року кількість «greenfield» проектів, або проектів

з нуля в Україні була 614, а в той же час в Польщі кількість таких проектів досягла 3710, у Угорщині – 1013, Чехії – 1085, Сербії – 947, Румунії – 1986, Туреччини – 1837. [25]

- Обмежена роль приватного сектора в розробці політики ПІІ знижує її ефективність і досягнення національних цілей. Дослідження показують значні контакти державного сектору з представницькими організаціями (AmCham, Європейська бізнес-асоціація (ЕВА) тощо), але постійні, предметні і поглиблені консультації, які призводять до дій щодо реалізації конкретних політик і програм є обмеженими. У той час як більшість існуючих іноземних інвесторів відчували покращення до війни завдяки консультаціям, особливо через представницькі організації бізнесу, останній рік відбувся зворотний розвиток. Деякі наявні інвестори, з якими проводили інтерв'ю, скаржилися на те, що політика була запроваджена без попередження та без попередніх консультацій чи обговорень. [26]
- Немає опублікованого урядом затвердженого бачення ПІІ з визначеними цілями, який би окреслив план дії як для інвесторів, так і для держави. Припримуючись загальної політики підтримки ПІІ, Україні бракує публічно виголошеного національного бачення, політики, стратегії та конкретних цілей щодо ПІІ, а також ефективного процесу оцінки політики, який би вимірював результати ПІІ щорічно (наприклад, створені робочі місця, експорт, економічний вплив та внесок ПІІ у економіка).
- Неефективність політики ПІІ через погане розуміння та моніторинг заохочення ПІІ та впливу ПІІ в Україні. Суттєвим елементом ефективної політики та просування ПІІ є забезпечення систематичного вимірювання всієї діяльності з просування та економічного впливу проектів ПІІ та інвестицій. Це важливо для ефективної розробки політики та оцінки ефективності.

Наступну групу викликів складають виклики щодо зміцнення інституцій для заохочення інвестицій. Через велику конкуренцію між національними та

міжнародними агенствами зі стимулювання інвестицій, важливо щоб рівень АСІ відповідав характеристикам «найкращої практики» і виконувались всі вісім необхідних функцій, серед яких моніторинг успішності ПІІ та оцінка впливу, надання інформації для інвесторів та розповсюджувачів, вибудування іміджу та маркетингова діяльність, прямий маркетинг у вигляді контакту з потенційними інвесторами, слідкування за виконанням відповідних політик, зв'язки та інтеграція, «підключення» про інвесторів та підтримка, консультації щодо інвестування. [26]

Серед основних викликів в цій сфері є:

- Заохочення інвестицій в Україні потребує суттєвого покращення. Згідно з Політикою ОЕСР щодо інвестицій (2015, 2016), заохочення та сприяння інвестиціям можуть бути потужним засобом залучення ПІІ та максимізації їхніх переваг у контексті загалом здорового інвестиційного клімату. Більшість опитаних іноземних інвесторів заявили, що їх мотивували приватні партнери, а не зусилля уряду. Їхній інтерес до України базувався на національному ринку та/або природних ресурсах. Після створення їхні об'єкти конкурували з дочірніми об'єктами в сусідніх країнах. Нинішні АСІ не використовують ці та інші конкурентні переваги України, а також позитивний досвід існуючих інвесторів. UkraineInvest не має добре розробленої та публічно проголошеної стратегії, яка б інформувала інвесторів та дозволяла їм підтримувати та брати участь у просуванні.
- Низькі показники ефективності Агенств та інституцій щодо залучення ПІІ.
- Для отримання нових ПІІ не вистачає сильної єдиної інституції («єдиного вікна») з достатніми ресурсами. Можливості українських АСІ обмежуються 20-30 працівниками, що дуже мало у порівнянні з країнами-конкурентами. Наприклад, Польща, Чехія, Угорщина і навіть менші країни, такі як Сербія, Естонія, Північна Македонія та Ірландія, виділяють значно більше ресурсів на свої АСІ. [26]

Немає можливості оминати цю тему: Україні потрібне стійке припинення бойових дій, щоб залучити приватні інвестиції на підтримку своєї реконструкції. Іншими словами, для України критично важливо спочатку досягти базових рівнів людської безпеки, або негативного миру, який визначається як «відсутність насильства або страх перед насильством». Тоді Україна може почати працювати над досягненням позитивного миру, що призведе до «кращих економічних результатів, показників добробуту, рівня інклюзивності та екологічної ефективності». На даний момент післявоєнна відбудова України має статистично лише 20% успіху. [27] За даними ЄБРР, лише кожна п'ята економіка, яка вийшла зі збройного конфлікту, мала принаймні 25 років тривалого миру. Отже, лише меншості країн вдалося успішно провести післявоєнну відбудову.

Друга частина рівняння реконструкції полягає в здатності України прискорити економічний, інституційний і людський розвиток. У 2016-2021 рр. надходження ПІІ становили 3,3% ВВП України, що приблизно відповідає рівню Польщі (3,5%), Болгарії (3,3%) і Румунії (2,9%) в ЄС. За даними ЄБРР, Україні потрібно буде збільшити співвідношення інвестицій до ВВП із середніх 16% у 2016-2021 роках до 30-35% до 20% ВВП, або 47 млрд євро (у цінах 2023 року) на рік. [28] У фактичних цифрах Україні знадобиться 170 мільярдів євро ПІІ та 325 мільярдів євро внутрішніх приватних інвестицій для фінансування 15-річного етапу реконструкції.

Наступну групу викликів складають виклики щодо створення конкурентного середовища, що сприяє розвитку бізнесу. Хоч і позиція України у рейтингу Світового Банку «Легкість ведення бізнесу» стала вдвічі кращою у 2020 році у порівнянні з 2010 роком (64 місце у 2020 році порівняно з 142 місяцем у 2010), війна внесла свої корективи зі зрозумілих причин. Якщо Україна хоче залучити ПІІ і підвищити конкурентоспроможність, їй необхідно зміцнити верховенство права, забезпечити правовий захист інвесторів і права власності, упорядкувати нормативні та адміністративні вимоги і привести їх у відповідність з міжнародними

стандартами/стандартами ЄС для зниження витрат на транзакцію. За результатами дослідження проведеного USAID серед американських компаній, на рисунку 3.1 представлені основні обмеження до інвестування в Україну до війни та під час війни:

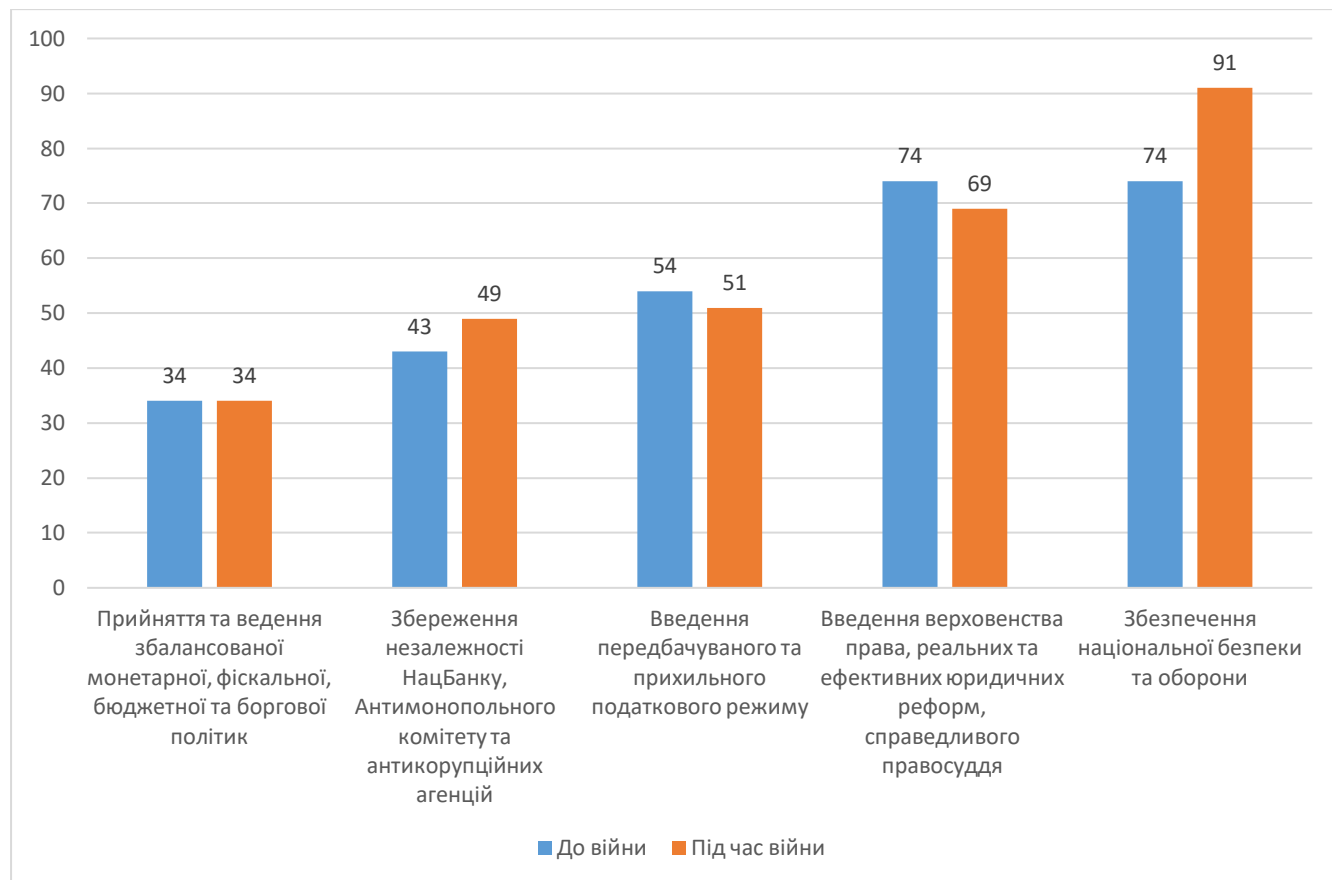

Рисунок 3.1 Топ-5 факторів, на які звертали увагу опитувані інвестори США при прийнятті рішення інвестувати в Україну до та під час війни [26]

Ще одним важливим викликом для України є нормалізація ринку страхування, тому що стійкий страховий ринок є передумовою розробки та успішної реалізації довгострокової програми реконструкції. Страховий ринок України наразі нездатний виконувати функції заохочення довгострокового планування та інновацій та сприяти доступності фінансування. За рівнем страхової щільності країна відставала від Європи ще до вторгнення. У 2015 році страхові поліси в Україні покривали лише 10-15% ризиків. Для порівняння, найрозвиненіші країни мають 90-95% страхової щільності. [29] Зрозуміло, що за таких обставин Україна не викликала інтересу серед компаній з

перестраховування ризиків. З початку вторгнення страхові компанії запустили в Україні лише один продукт страхування військового часу: механізм розподілу ризиків Black Sea Grain Deal. Влітку 2022 року ООН і Туреччина домовилися про часткове відновлення експорту зерна Україною з чорноморських портів, які залишалися заблокованими Росією. Страховий пакет угоди на суму 46 мільйонів євро надійшов від трьох міжнародних страховиків: Marsh виступила посередником угоди, Ascot виступає в якості провідного андеррайтера, а Lloyd використовує свої системи ліцензування для забезпечення розподілу ризиків. Щоб компенсувати очевидні недоліки страхового ринку України, Великобританія, Німеччина та Франція розробляють механізми страхування від війни. У разі схвалення вони доповнять розрізнені схеми інвестиційних гарантій, які країни-члени ЄС використовують, щоб позбавити ризику вітчизняні підприємства, які працюють в Україні або з Україною. Польське експортно-кредитне агентство KUKE, наприклад, страхує дебіторську заборгованість за експортними контрактами з українськими покупцями. Французьке агентство Banque Bpifrance Assurance Export надало державні гарантії на постачання насіння та товарів вітчизняного виробництва для ремонту інфраструктури України. Німеччина покриває 11 інвестиційних проектів в Україні вартістю 221 млн євро, і ще 21 заявка знаходиться в розробці. Однак цей розрізнений двосторонній підхід не може замінити ринок комплексного страхування. [29]

Безперечно, однією з головних обмежень для іноземних інвесторів є корупція у судовій системі, державних послугах та закупівлях, проблема якої залишається актуальною та болючою для України. Цікавим фактом є те, що опитані USAID інвестори зазначили, що при інвестуванні до України стикнулись з нижчим рівнем корупції, ніж зазначено в різних аналітичних звітах, однак навіть з цим негативним уявленням необхідно боротись. Серед перспектив у цій сфері є прийняття владою певних програм та планів з метою протидії корупції, як ось антикорупційна програма на 2023-2025 роки, яка передбачає продовження та прискорення заходів у

сфері правосуддя, державного регулювання економіки, митних справ та оподаткування, державного та приватного секторів, будівництва, земельних відносин та інфраструктури, оборонного сектора, охорони здоров'я, освіти і науки, а також соціального захисту.[26]

До проблем можна також віднести нестабільний доступ до єдиного ринку ЄС. У зв'язку з повномасштабним вторгненням ЄС повністю ліберализував свою торгівлю з Україною в 2022 році, прибравши імпорتنі мита, квоти і засоби захисту торгівлі з метою компенсації заблокованих війною потоків. У 2023 році цей преференційний режим торгівлі був продовжений ще на рік, до 2024 року. Саме ця невизначеність зі сторони ЄС не дає інвесторам змоги планувати свої довгострокові дії. Введення торговельних бар'єрів створює небезпечний прецедент для періоду реконструкції. Інвестори, особливо в секторах, які все ще страждають від експортних обмежень згідно з чинною Угодою про вільну торгівлю, повинні точно знати, що доступ до ринку ЄС буде гарантований. Існуючі дослідження підтверджують цю потребу в довгостроковій стабільності. Дослідження показують, що приєднання країни до єдиного ринку ЄС має другий за величиною позитивний вплив на приплив ПІІ після самого членства в ЄС, яке приносить 60% збільшення інвестицій. [27]

Одним ще дуже важливим викликом для України є процес приватизації, а саме необхідність його прискорення, оскільки в українській економіці держава залишається найбільшим власником активів. Наразі процес приватизації в Україні призупинений, а велика кількість націоналізованих підприємств є неактивними. Більш того, враховуючи потенціал для порятунку більше 100 національних підприємств, інвестори зацікавлені в пришвидшенні процесу приватизації. Перспективою та відповіддю на цей виклик від українського уряду стало прийняття законопроекту про прискорену приватизацію в 2022 році, однак з початком війни до нього були внесені зміни, які негативно відображаються на інвестиційному потенціалі та привабливості

України (були скасовані вимоги до аудиту та оцінки великих підприємств, які знаходяться чи розглядаються для приватизації).

Безсумнівно, найбільшою перспективою України в очах іноземних інвесторів є потенційний вступ до ЄС, що відповідно відображається в національних пріоритетах країни. Отримання статусу кандидата та отримання «зеленого світла» від ЄС на початок переговорів щодо вступу є першим кроком у довгому процесі, але цей процес, окрім безпосередньої інтеграції до ЄС, слугуватиме двигуном широкомасштабних реформ у великій кількості галузей. На додаток до збереження доступу до ринку, який вже передбачено Угодою про асоціацію України з ЄС, дотримання чотирьох свобод ЄС (свобода руху товарів, послуг, капіталу та фізичних осіб) забезпечить інвесторам гарантований та легкий доступ до ринку ЄС. Крім того, зобов'язання щодо членства в ЄС забезпечать стабільність, передбачуваність і підзвітність, що є важливим для залучення ПІІ в Україну.

Випадок України та її відбудови є унікальним в світовій історії, але досліджені вище історичні уроки можуть слугувати базою для розроблення ефективної та дієвої системи та плану відбудови, беручи до уваги вищенаведені унікальні виклики та перспективи.

3.2 Оцінка заходів політики стимулювання іноземних інвестицій в Україні

У довоєнний період глобальні інвестори оговтувалися після пандемії COVID-19, економічного спаду та скорочення глобальних ПІІ. Близько 60% глобальних інвестиційних проєктів виникли та залишалися в країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у 2020-21 роках, таким чином викристалізувавши тенденцію, яка почалася на початку світової фінансової кризи в 2008 році. У 2020 році внутрішньо - Транскордонні інвестиції ЄС сягнули 57,8 мільярдів доларів, що еквівалентно 48% від загальної суми. Історично європейський регіон був найбільшим реципієнтом глобальних ПІІ. Останніми роками спостерігається тенденція до того, що інвестори ПІІ все частіше переміщуються на схід Європи. Інвестори продовжують

шукати економічно конкурентоспроможні місця, доступ до регіональних ринків, ближчі лінії постачання та наявність продуктивної робочої сили та навичок. На Україну з 320 проектами ПІІ припадало 0,6% проектів ПІІ в Європі в 2009-2019 роках. Вона посіла 26 місце серед 52 країн у європейському регіоні, між Боснією та Герцеговиною (354 проекти ПІІ) та Латвією (284 проекти ПІІ), обидві країни набагато менші за кількістю населення. Близько 158 компаній США активно зацікавлені в Україні.

З метою стимулювання залучення в економіку України стратегічних інвесторів, підвищення інвестиційної привабливості України, створення нових високооплачуваних робочих місць, а також зростання конкурентоспроможності економіки через запровадження державної підтримки великих інвестиційних проектів прийнято Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні». [43]

На жаль, з початком війни приплив коштів приватних іноземних інвесторів в українську економіку практично зупинився. За підсумками лише першого кварталу 2022 року прямі іноземні інвестиції в Україну скоротилися на 314 млн доларів США, інвестиції з України склали 106 млн доларів США, в результаті дефіцит (відтік капіталу) сягнув 420 млн доларів США.

Винятком є ІТ-сектор України, який продовжує акумулювати інвестиційні ресурси. В першу чергу це пов'язано з принциповою відмінністю ведення бізнесу в ІТ-секторі порівняно з реальним сектором економіки. Однак інвестиції в ІТ-галузь не вирішують питання відновлення економіки країни та її зруйнованої інфраструктури.

Водночас Україна отримує безпрецедентну фінансову допомогу від міжнародних фінансових організацій та іноземних урядів, що дозволяє уникнути глибокої фінансово-економічної кризи та сприяє обороноздатності держави. За даними Міністерства фінансів України, з початку війни з 24 лютого до середини

вересня 2022 року Україна отримала фінансову допомогу від міжнародних організацій, ЄС та урядів іноземних держав на суму понад 542 мільярди гривень у вигляді позик, кредитів і дотацій, що спрямовуються до загального фонду Державного бюджету України для фінансування першочергових видатків. Станом на 18 жовтня Україна також отримала перші 2 млрд євро за винятковою восьмою програмою макрофінансової допомоги ЄС, загальний обсяг фінансування якої становить 5 млрд євро. З початку повномасштабного військового вторгнення РФ Україна вже отримала від ЄС 4,2 млрд євро макрофінансової допомоги. Це пільгове фінансування сприяє підтримці економіки України та здебільшого забезпечує фінансування першочергових соціально-економічних та гуманітарних потреб. Отримання кредитів за рахунок макрофінансової допомоги сприятиме збереженню фінансової стабільності в Україні. Наступні транші за восьмою програмою макрофінансової допомоги ЄС Україна має отримати до кінця 2022 року. Зазначимо, що 7 вересня 2022 року Єврокомісія оголосила про рішення виділити Україні додаткові ресурси фінансової допомоги шляхом реалізації нову (виняткову) програму макрофінансової допомоги ЄС на суму 5 млрд євро. 3 жовтня завершилося підписання Меморандуму про взаєморозуміння та Кредитної угоди між Україною та ЄС щодо отримання зазначених коштів. [44]

Проте ці виділені фінансові ресурси використовуються виключно для забезпечення функціонування фінансово-економічної системи України, задоволення соціальних та гуманітарних потреб та покриття найкритичніших потреб.

На жаль, в умовах воєнного стану майже не інвестується в реальний сектор економіки, який міг би забезпечити відновлення української економіки та вивести її з глибокої кризи. Перш за все, це зумовлено низкою ризиків для інвесторів, зумовлених збройною агресією Росії проти України. Регулярні ракетні обстріли країни, руйнування енергетичної інфраструктури російськими окупантами, активні бойові дії

та окуповані території гальмують інвестиційний процес та економічний розвиток України в цілому.

Якщо повернутись до довоєнного часу та проаналізувати динаміку та типи ПІІ у Україні протягом 2002-2022 років, то динаміку можна представити наступним чином у таблиці 3.2:

Таблиця 3.2 - Динаміка ПІІ в Україні протягом 2002-2022 рр.

Рік	ПІІ в Україну		ПІІ з України		Сальдо	
	сума, млн дол. США	приріст, млн дол. США	сума, млн дол. США	приріст, млн дол. США	сума, млн дол. США	Темп приросту, %
2002	693		-5		698	
2003	1424	731	13	18	1411	102.1%
2004	1715	291	4	-9	1711	21.30%
2005	7808	6093	275	271	7533	340.30%
2006	5604	-2204	-133	-408	5737	-23.80%
2007	9891	4287	673	806	9218	60.70%
2008	10913	1022	1010	337	9903	7.40%
2009	4816	-6097	162	-848	4654	-0.53
2010	6495	1679	736	574	5759	23.70%
2011	7207	712	192	-544	7015	21.80%
2012	8401	1194	1206	1014	7195	2.60%
2013	4499	-3902	420	-786	4079	-43.30%
2014	410	-4089	111	-309	299	-92.70%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236.10%
2016	3810	4268	16	67	3794	-1032.20%
2017	3692	-118	8	-8	3684	-2.90%
2018	4455	763	-5	-13	4460	21.10%
2019	5860	1405	648	653	5212	16.90%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.20%

2021	6687	7555	-198	-280	6885	-824.70%
2022	1152	-5535	529	727	623	-91.0%
2023	2468	1316	19	-510	2449	293.1%

Джерело: Складено автором за даними Міністерства Фінансів України.

З динаміки можна побачити структурні спади в межах загального росту ВВП у деяких роках (наприклад у 2006 році), а також вплив на приплив та відплив інвестицій світової кризи, зміни політичного режиму, початку війни та анексії Криму 2013-2015 роках, а також вплив глобальної кризи через Covid-19. Протягом решти років у розглядуваному періоді обсяги прямих іноземних інвестицій (ПІІ) плавно зростали до моменту початку нового економічного спаду або кризи. Важливо відзначити, що після досягнення піку обсягу інвестицій у 2008 році на рівні 10913 млн доларів США і сальдо 9903 млн доларів США, жодного з наступних періодів обсяг інвестицій не досягав такого ж або вищого рівня, як у 2008 році. Це великою мірою пояснюється тим, що Україна стала свідком глибокої кризи під час фінансового краху 2008 року. У порівнянні з 2008 роком, у 2009 році ВВП в доларах США зменшилося на 34,87%, з 180 млрд доларів США у 2008 році до 117 млрд доларів США у 2009 році.

Найбільшими інвесторами в українську економіку є Кіпр – 40 % та Нідерланди – 29 %, а загальна кількість іноземних інвесторів у 2019 році склала понад 76 країн [45]. Проте варто зазначити, що згідно із постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2017 року, Кіпр визнано офшорною зоною, завдяки чому можна припустити і із високою ймовірністю бути правими, що 40 % ПІІ, котрі надійшли з Кіпру, були «відмитими» коштами громадян України, котрі таким чином уникають оподаткування та легалізують кошти, часто отримані незаконним шляхом [47].

Аналізуючи результати розгляду попередніх діаграм, можна зазначити, що Україна, у цілому, викликає інтерес іноземних інвесторів. Однак визначення його реального обсягу та регіонів походження інвестицій є складним завданням. Актуальною стає необхідність розроблення виправленого підходу до розрахунку

обсягу прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які надходять в Україну, з урахуванням офшорних та низькоподаткових зон. Це необхідно для точного визначення реального джерела інвестицій, а також для виключення коштів громадян України, які перераховуються за кордон для легалізації коштів та уникнення оподаткування. Також важливим є розрахунок ПІІ з урахуванням його значимості для економіки, враховуючи мету певних видів інвестування. Наприклад, інвестиції, які не спрямовані на підвищення експортного потенціалу країни, покращення кваліфікації робочої сили або інших якісних удосконалень, а мають за мету лише виходження на ринок України із подальшим виведенням прибутків за кордон. Доцільно буде розглянути також індекс інвестиційної привабливості України (рис.3.3), який вимірює квропейська Бізнес Асоціація. Окрім індексу інвестиційної привабливості асоціація вимірює наступні індекси, показані на рисунку 3.4.

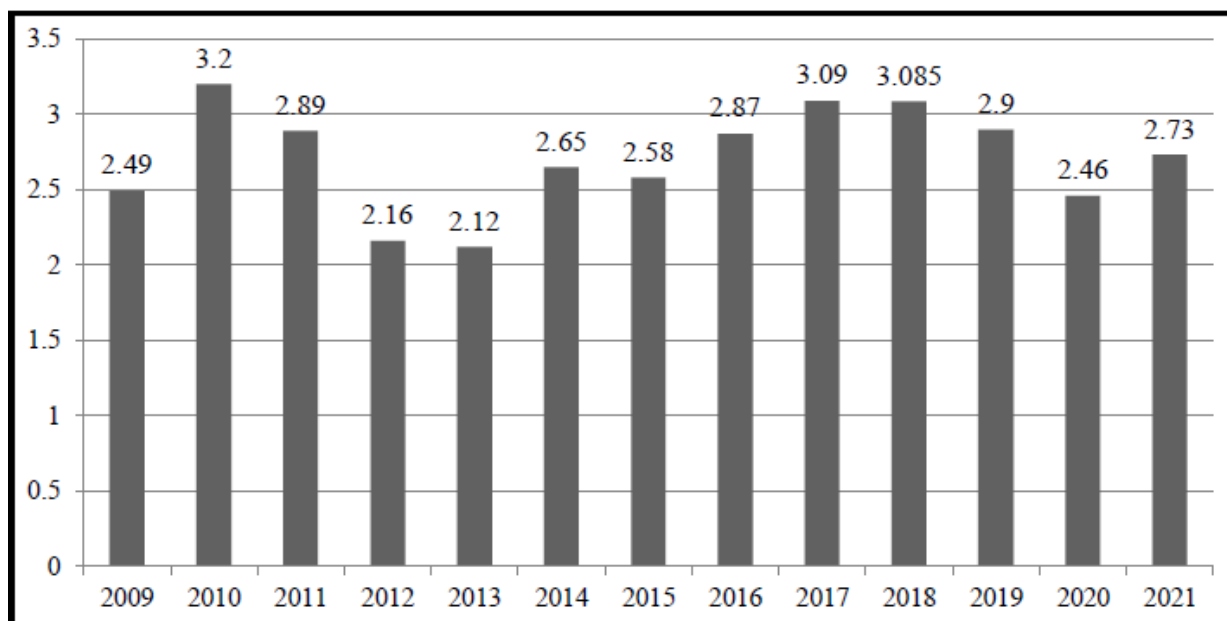

Рисунок 3.3 Індекс інвестиційної привабливості України у 2009-2021, де 1 – погані інвестиційні перспективи, 4 – нейтральні та середні, 5 – дуже хороші

Джерело: Електронний ресурс ЄБА: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analika/>

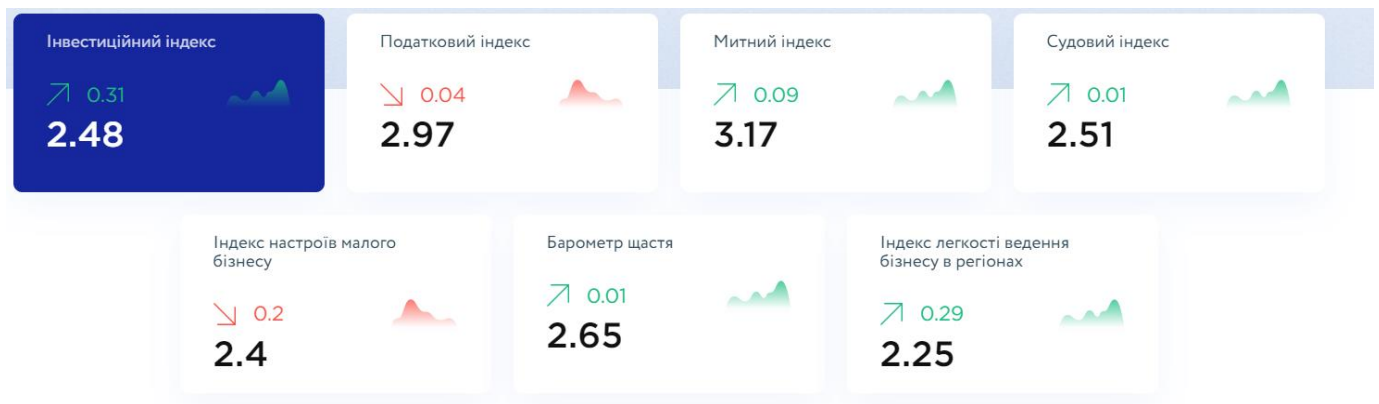

Рис.3.4 Основні показники України, визначені ЄБА

Джерело: Електронний ресурс ЄБА: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/>

За даними Державної служби статистики України до війни найбільш привабливими секторами економіки для ПІІ були промисловість (39%), операції з нерухомим майном (18%), інформація та телекомунікація (14%), фінанси та страхова діяльність (13%), торгівля та професійна, наукова діяльність (8% і 8% відповідно).

Серед політик які вживались Україною до війни для стимулювання інвестицій можна виділити наступні:

- У 2014 році Уряд створив Національну інвестиційну раду як консультативно-дорадчий орган при президенті, а в 2016 році український уряд створив Офіс із заохочення інвестицій UkraineInvest із повноваженнями залучати та підтримувати ПІІ. Місія UkraineInvest полягає в тому, щоб забезпечити інвесторів «єдиним вікном», допомагаючи їм знайти та/або започаткувати проект, а потім направляючи їх через будь-які необхідні регуляторні процеси. Станом на лютий 2023 року UkraineInvest підтримує 17 проектів на загальну суму 2,3 млрд доларів США. UkraineInvest також є основною контактною точкою для компаній, які подають заявки на податкові та операційні пільги відповідно до закону про

стимулювання інвестицій «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями» від грудня 2020 року, який набув чинності 13 лютого 2021 року.

- Унікальна електронна платформа, «Advantage Ukraine» була створена у 2022 році для залучення іноземних інвесторів в українську економіку. Це інвестиційна ініціатива уряду України, яка містить понад 500 інвестиційних проектів і можливостей у 10 секторах економіки.
- Рада бізнес-омбудсмена України є консультативно-дорадчим органом при Кабінеті Міністрів, який є форумом для вітчизняного та іноземного бізнесу для подання скарг на несправедливе поводження з боку урядовців та державних підприємств. У червні 2020 року було зареєстровано законопроект №3607 «Про створення інституту бізнес-омбудсмена в Україні», який значно розширює повноваження інституту щодо розгляду скарг. У 2021 році законопроект розглядався в кількох комітетах Ради, але в 2022 році не просувався через війну.
- Нормативно-правова база для заснування та ведення бізнесу в Україні іноземними інвесторами загалом подібна до тієї, що діє для вітчизняних інвесторів. Реєстрація іноземної інвестиції регулюється Законом «Про іноземні інвестиції» (1996 р.), хоча згідно із Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення перешкод для залучення іноземних інвестицій» (2017 р.) реєстрація не є обов'язковою, і його замінено на вимогу подавати інформацію до місцевих органів влади зі статистичними цілями. Іноземні інвестиції, зареєстровані до та після набрання чинності цим Законом, мають рівні права на отримання пільг та гарантій, передбачених Законом України «Про іноземні інвестиції». Ці гарантії включають переказ прибутків і доходів, отриманих від інвестицій в Україну, право видавати посвідку на постійне проживання, заборону на націоналізацію тощо. Перед реєстрацією свого бізнесу неукраїнські громадяни повинні зареєструватися в Управлінні імміграції Міністерства закордонних справ та отримати через ДФС ідентифікаційний

номер платника податків. Законодавство, ухвалене в жовтні 2019 року, зменшило вартість акредитації іноземних представництв (крім російського бізнесу) з 2500 доларів США до однієї мінімальної місячної зарплати (у 2020 році вона становила приблизно 180 доларів США), а термін – з 60 до 20 днів. Ці акредитації видає Міністерство економіки.[48]

- Іноземні та вітчизняні приватні особи можуть займатися всіма видами оплачуваної діяльності, за деякими винятками: іноземним компаніям забороняється володіти сільськогосподарськими землями, виробляти біоетанол та деяку видавничу діяльність. Крім того, український закон уповноважує уряд встановлювати обмеження на іноземну участь у державних підприємствах, хоча визначення «іноземної участі» є розпливчастим, і закон рідко виконується. Певна критична інфраструктура, особливо в енергетичному секторі, заборонена законом у приватну власність і тому недоступна для іноземних інвесторів. Це і газотранспортна система, і електромережі, і різні заводи та фабрики. У той час як органи влади зараз перевіряють інвестиції у злиття та поглинання з міркувань конкуренції, уряд розробляє механізм перевірки інвестицій з міркувань безпеки. 3 лютого 2021 року у Верховній Раді зареєстровано проект Закону №5011 «Про іноземні інвестиції в суб'єкти господарювання, які мають стратегічне значення для національної безпеки України». Очікується, що в разі ухвалення законопроект запровадить систему оцінки впливу іноземних інвестицій на національні інтереси та безпеку держави, але вона не просунулася через повномасштабне вторгнення Росії.
- Протягом останніх кількох років Україна зробила серйозні кроки для покращення зручності ведення бізнесу, що допомогло їй піднятися на сім позицій у рейтингу Світового банку Doing Business 2020 з 71 місця на 64 місце. Це був найбільший річний стрибок України з 2014 року та найвищий рейтинг, який країна коли-небудь отримувала. Україна продемонструвала покращення за шістьма з десяти показників, які оцінював Світовий банк, отримавши найвищий бал у таких

- категоріях, як «започаткування бізнесу» та «отримання дозволів на будівництво».
- Україна підписала більше ніж 78 двосторонніх інвестиційних договорів, 66 з яких вступили в силу, з поміж яких є договори датовані аж 1996 роком, як ось договорів між США та Україною. [49] Крім того, Україна має 72 міжнародних договорів щодо оподаткування, 17 угод про вільну торгівлю, які покривають 47 країн.
 - Хоч і регуляторні режими у Україні є часто застарілими та обтяжливими і суперечливими, з 2014-го року країна загалом рухається до чіткіших правил і чесної конкуренції, захисту прав власності. Зусилля України щодо імплементації Угоди про асоціацію з ЄС, включаючи поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ПВЗВТ), мають продовжувати сприяти підвищенню загальної прозорості та правової визначеності, оскільки Україна прагне створити правові та регуляторні системи, які відповідають міжнародним нормам.
 - Розробка нормативних актів належить виключно до компетенції уряду. В Україні немає регуляторних процесів, якими б керували неурядові організації чи асоціації приватного сектора.

Незважаючи на повномасштабне вторгнення Росії, Україна пропонує великий споживчий ринок, високоосвічену та економічно конкурентоспроможну робочу силу, а також багаті природні ресурси. Уряд продовжує розвивати законодавство, щоб отримати вигоду від цього потенціалу за допомогою численних проектів законів про корпоративне управління та інших економічних реформ, спрямованих на приведення України у відповідність зі стандартами та правилами ЄС, які зараз просуваються. Посилення руху України до інтеграції з ЄС відкриває потенційні можливості для інвесторів, які прагнуть отримати доступ до ринку ЄС. Крім того, очікується, що реконструкція України залучить сотні мільярдів доларів від урядів, міжнародних фінансових установ (МФО) та приватного сектора. Корупція, особливо в судовій системі, залишається проблемою.

3.3 Розроблення стратегії залучення іноземних інвестицій в Україну.

Розробка прогностичних сценаріїв зміни показників економічного зростання та обсягів надходження прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну під час конфлікту стикається з високим ризиком невизначеності, оскільки ці показники сильно залежать від тривалості активних бойових дій, яка не може бути точно визначена. У зв'язку з цим у дослідженні ми розглядаємо можливий сценарій, базуючись на розрахунках прогностичних показників ВВП та обсягів ПІІ за умови завершення активної фази конфлікту в Україні у 2024 році. Це дозволить розпочати реалізацію запланованих урядом національних програм в рамках "Плану відновлення України" вже на наступному році.

В оновленому економічному прогнозі Єврокомісії зазначається, що економічні перспективи України значною мірою залежать від перебігу війни, надходження іноземних коштів та розвитку експорту. Також зазначається, що зростання реального ВВП залишиться помірним у 2024 році на рівні 3,7%, перш ніж значно підвищитися до 6,1% у 2025 році. [69]

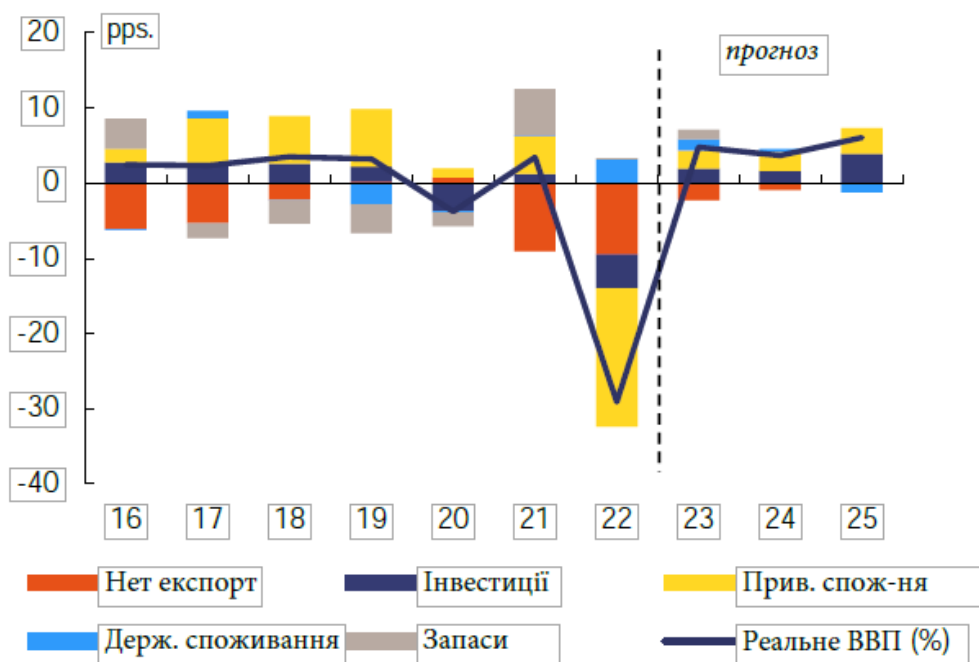

Рисунок 3.5 Ріст реального ВВП [69]. (Перекладено автором)

Змоделюємо вплив ПІІ на економіку України в перспективі 2023-2025 рр. Згідно з оцінками фахівців Міністерства економіки України, «за підсумками перших трьох кварталів 2022 року падіння ВВП в Україні оцінюється на рівні 30%». Використаємо дані з таблиці 3.2 та отримаємо прогнозне значення ВВП на 2023 рік у розмірі 139989,1 млн дол. США. Екстраполювавши тренд на даних таблиці 3.2 на наступні 3 роки отримаємо наступні результати: 2023 р. – 189174.6 млн дол. США; 2024 р. – 208097.5 млн дол. США; 2025 р. – 229502.6 млн дол. США. Динаміка та прогнозований тренд відображені на рисунку 3.6.

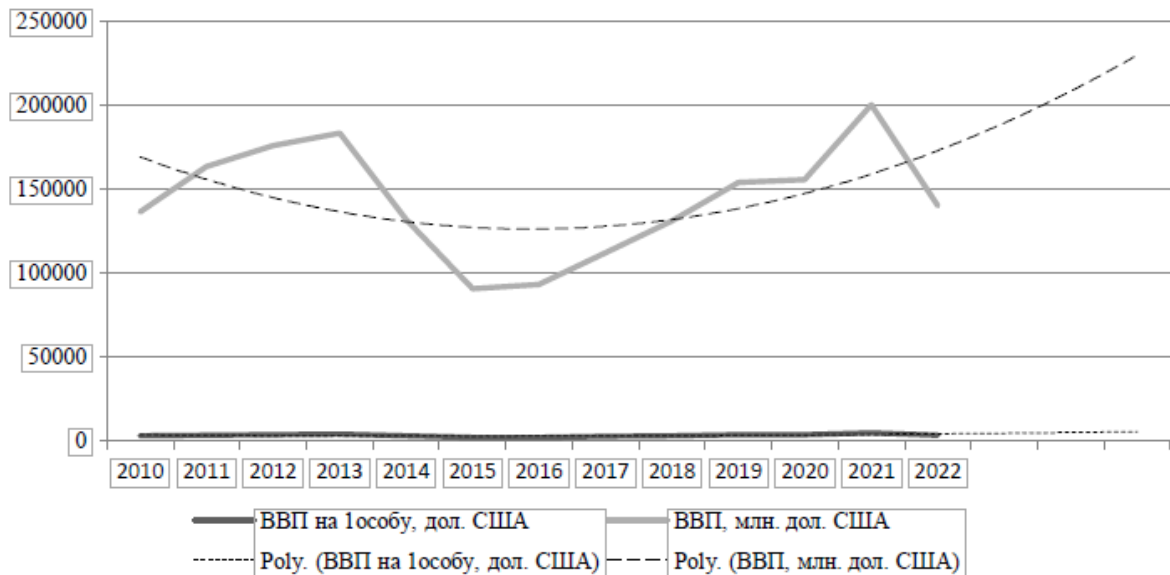

Рисунок 3.6 Прогнозний тренд ВВП, 2010-2015 рр.

Джерело: розроблено автором за даними таблиці 3.2

Екстраполювавши тренд показника ВВП у розрахунку на одну особу отримаємо наступні прогнозні значення: 2023 р. – 4587.76 дол. США; 2024 р. – 5047.55 дол. США; 2025 р. – 5562.9 дол. США. Показники були отримані на основі рівняння $y = 27.78x^2 - 345.83x + 3984.5$, $R^2 = 27.28\%$.

Для розрахунку прогнозних обсягів залишків ПІІ в економіці України у 2022 р. використаємо дані Міністерства фінансів України, згідно з якими станом на 6 місяців поточного року спостерігався відплив ПІІ в обсязі 210 млн дол. США. З урахуванням цього можемо припустити, що на завершення 2022 р. в економіці України обсяг накопичених ПІІ становитиме близько 46 млрд дол. США. На основі цього побудуємо прогнозний тренд використовуючи поліноміальну функцію другого порядку, представлену рівнянням $y = 210.5x^2 - 3527.8x + 52463$, $R^2 = 19.75\%$ і отримаємо прогнозні значення показника у 2023-2025: 2023 р. – 44331.8 млн дол. США; 2024 р. – 46908.5 млн дол. США; 2025 р. – 49906.2 млн дол. США. Прогнозні обсяги щорічних надходжень ПІІ в економіку України розраховані як різниця між обсягами накопичених ПІІ за відповідні періоди і становлять: -1669.0 млн дол. США у 2023 р.; 2576.7 млн дол. США у 2024 р.; 2997.7 млн дол. США у 2025 р.

Використавши статистичні дані з таблиці 3.2 та розраховані прогнозні значення в якості залежних змінних і статистичні дані про обсяги ПІІ та розрахункові прогнозні значення як незалежні змінні, проведемо регресійний аналіз за допомогою програми «Statista». В результаті отримаємо лінійне рівняння яке показує залежність ВВП України від обсягів ПІІ, залучених в економіку:

$$GDP = 1.970 + 0.926 * FDI + 0.016 * FDI_flow$$

Невисоке значення коефіцієнта кореляції 0.67 показує помірний зв'язок між ВВП та показниками ПІІ, а коефіцієнт детермінації 0.44 відображає, що динаміка ВВП лише на 44% зумовлена зміною накопичених ПІІ та їх річними надходженнями, а на 56% - іншими факторами. Отже, підвищення на 1% накопичених прямих іноземних інвестицій (ПІІ) сприяє збільшенню валового внутрішнього продукту (ВВП) на 0.93%, в той час як зростання на 1% щорічного припливу ПІІ призводить до збільшення ВВП на 0.016% за незмінних інших умов. Таким чином, відповідно до рівняння 1, для досягнення зростання ВВП України у фактичних цінах на 35% у 2023 році порівняно з 2022 роком, обсяг накопичених ПІІ в економіці повинен збільшитися на 15% (з 46

млрд доларів США у 2022 році до 52.9 млрд доларів США), а обсяги їх надходження за рік мають скласти 6899.2 млн доларів США. Враховуючи реальний сценарій зменшення залишків ПІІ у 2023 році до 44.3 млрд доларів США та відтік ПІІ з економіки України у розмірі 1669 млн доларів США, щорічний зріст ВВП за рахунок іноземних інвестицій складатиме 29.3%.

Для перевірки був проведений регресійний аналіз, який також показав помірний зв'язок (коефіцієнт кореляції 0.60). Було отримано наступне рівняння:

$$\text{GDP}_{\text{pc}} = -1.261 + 0.879 * \text{FDI} + 0.012 * \text{FDI}_{\text{flow}}$$

Виходячи з цього рівняння, підвищення на 1% накопичених прямих іноземних інвестицій (ПІІ) сприяє збільшенню валового внутрішнього продукту (ВВП) на 0.88%, в той час як зростання на 1% щорічного припливу ПІІ призводить до збільшення ВВП на 0.012% за незмінних інших умов. Таким чином, збільшення обсягу накопичених ПІІ на 15% в результаті надходжень у розмірі 6899.2 млн доларів США забезпечить зростання ВВП на душу населення на 33.2%. Враховуючи реальний сценарій зменшення залишків ПІІ у 2023 році до 44.3 млрд доларів США та відтік ПІІ з економіки України у розмірі 1669 млн доларів США, щорічний зріст ВВП за рахунок іноземних інвестицій складатиме 27.8%.

Як бачимо, результати отриманих моделей незначно відрізняються між собою і підтверджують необхідність збільшення притоку ПІІ, яке може бути забезпечено шляхом імплементації наступного плану реформування.

Розроблення стратегії буде засновано на виділених перспективах та викликах у підпункті 3.1 та з урахуванням досвіду як і розвинених країн, так і країн, яким довелося імплементувати плани післявоєнної відбудови. Нажаль, ідеального рецепту для будь-якої країни не існує, і однакові програми не спрацюють для двох різних країн та епох, тому ґрунтовне розуміння вдач та невдач у залученні іноземних інвестицій є необхідним для визначення ключових правил та закономірностей. До прикладу, план

Маршалла, який активно згадується як опція та джерело натхнення для відбудови України був адміністративно протилежним нинішній ситуації. У випадку Плану Маршалла донором була одна країна – США, а реципієнтами – 16 європейських країн, а у випадку України одна держава буде реципієнтом, а донорами виступатимуть багато країн та міжнародних організацій, що створює проблему координації, яка не мала місця у реалізації Плана Маршалла.

Головною метою відбудови має бути трансформація економіки та суспільства України шляхом модернізації – не лише її інфраструктури, а й економічних, політичних та соціальних інститутів, таким чином забезпечуючи рішучий відрив від радянського минулого України та відкриваючи їй шлях до приєднання до ЄС. В певному сенсі, Україна має унікальний шанс позбавитися радянської спадщини, в тому числі модернізувати або ж повністю побудувати нові підприємства, які за своєю структурою будуть подібні до європейських.

О. Кущем виділено цілу низку сфер, в яких Україна потребуватиме допомоги з метою максимально ефективного післявоєнного розвитку економічної системи, якими є наступні:

1. Гуманітарна. Надання гуманітарної допомоги Україні, яку зараз виділяють США та країни Європи. В основному це стосується розміщення та забезпечення соціального захисту українських біженців, забезпечення цивільного населення України та військових медикаментами, засобами тривалого зберігання, засобами гігієни, одягом.

2. Інфраструктура. Навіть за приблизними підрахунками, для відновлення інфраструктури України знадобляться десятки мільярдів доларів. Наразі неможливо повністю оцінити завдані збитки, оскільки в окремих регіонах країни досі тривають активні бойові дії.

3. Технологія. Багато в чому відбудова української промисловості повинна відбуватися через залучення американських і європейських підприємств. Окрім цього, в Україну можна буде перемістити низку компаній, які вирішили припинити свою діяльність у росії внаслідок вторгнення. Україна здатна стати справжнім виробничим хабом для західних країн, у якому на основі взаємовигідного партнерства вироблятиметься українська технологічна продукція.

4. Торгівля. Партнери мають відкрити свої ринки для українських товарів та послабити мита. Можливість реалізовувати українські товари на британському, американському та європейському ринках за спрощеними квотами дала б потужний поштовх для розвитку українського ринку в післявоєнний період.

5. Інвестиції. Інвестори будуть дуже неохоче заходити на ринок країни, яка нещодавно була спустошена війною. Тому країни-донори повинні активізуватися і гарантувати повернення цих інвестицій. Це допоможе знизити ризики для потенційних інвесторів в українську економіку та розвіяти занепокоєння [30].

6. Полегшення боргу. Списання зовнішніх боргів України перед приватними та державними кредиторами буде надзвичайно корисним. Однак це найоптимістичніший сценарій. Проте, з іншого боку Україна все ж таки може розраховувати на певні поступки з боку інших держав та міжнародних фінансових інституцій у цьому питанні [31].

Процес відбудови має ґрунтуватись на наступних основних елементах, які у сукупності створять єдину систему:

1. Західними урядами, Європейським Союзом, міжнародними фінансовими інституціями та Україною має бути призначено координатора вищого рівня (який буде підпорядковуватись безпосередньо прем'єр-міністрам або президенту, щоб уникнути бюрократичних розбіжностей), який би відповідав за зусилля всього уряду, спрямовані на відновлення економіки

держави. Саме це могло би забезпечити трансформацію теоретичної «платформи» Європейського Союзу на реальність.

2. Координатори від Європейського Союзу та національні координатори повинні сформувати координаційну раду – не орган прийняття рішень, а дорадчу групу для обговорення потреб України та розв’язання окремих питань, що виникають в інвесторів. Кожен донор діятиме національними засобами з метою практичної реалізації принципів прозорості та підзвітності; створення єдиного централізованого фонду не передбачається. Однак такі заходи можна поєднувати разом, досягаючи стратегічних цілей, за умови, що вони реалізуються відповідно до потреб і розроблених кроків. На сьогоднішній день тривають дискусії щодо створення трастового фонду для України, однак, ймовірно, такі кошти будуть спрямовані виключно на фінансування розвитку базової інфраструктури.
3. Координаційну раду має консультувати незалежний орган, який складається з представників приватного сектору та експертів, одночасно здійснюючи представництво їх інтересів. Такі особи будуть набагато вправнішими у визначенні перешкод для інвестицій і пропонуванні рішень, ніж будь-який уряд. Менталітет має бути не «зверху вниз», а «знизу вгору». В даному випадку метою має виступати усунення перепон у процесі економічного розвитку, а також використання ресурсів у тих сферах, де існує потреба. [33]

План реформ, заснований на аналітиці USAID, має складатись з 9 основних груп, які направлені на боротьбу з конкретними викликами:

1. Створення основи для цілеспрямованої інвестиційної політики. Успішне залучення ПІІ потребує політики ПІІ, спеціальних інституцій, законів, нормативних актів, бізнес-середовища та інших відповідних політик, які покращують інвестиційне середовище. Це також вимагає «загально

урядового» підходу до інвестиційного клімату та бізнес-середовища, що сприятиме інвесторам у досягненні конкурентних переваг на глобальних ринках. В ідеалі політика щодо ПІІ повинна визначати національні цілі та очікування щодо ПІІ та визначати основні обов'язки, ролі та дії державного та приватного секторів. Таким чином, серед основних інструментів цієї групи реформ мають стати: створення консультативної групи зацікавлених сторін щодо політики прямих іноземних інвестицій (ПІІ), виставлення чітких цілей та завдань, встановлення середньострокової політики ПІІ з чітким баченням, визначення обмеженої кількості пріоритетних секторів для інвестування та відновлення, відстеження результатів та впливу залучених ПІІ.

2. Зміцнення інституцій для заохочення інвестицій. Україна має конкурувати на міжнародному рівні за ПІІ. Українському агентству сприяння інвестиціям, UkraineInvest, необхідно визначити чіткий мандат із конкретними цілями, покращити залучення приватного сектору та збільшити бюджет, кількість персоналу та навички просування. Серед основних завдань мають стояти: зміцнення Агентство сприяння інвестиціям (ІРА) з інституційною незалежністю в діяльності і його розробці власної стратегії залучення ПІІ та конкретизації цілей роботи, встановлення міцних зв'язків з приватним сектором, початок діалогу Ukrinvest з наявними та потенційними інвесторами, розроблення інструментів та заходів моніторингу та оцінки АСІ з використанням професійних методів моніторингу ефективності та кінцевих показників.
3. Створення конкурентного середовища, що сприяє бізнесу. Серед етапів виконання цієї реформи є: процес дерегуляції під керівництвом Міжвідомчої робочої групи з питань дерегуляції (МРГ) щодо прискореного перегляду державного регулювання економічної діяльності; режим оподаткування бізнесу має бути раціональним, чітким, послідовним,

передбачуваним і не обтяжливим для праці; полегшення доступу до землі та інфраструктури; розробка механізму надійного захисту прав власності шляхом зміцнення законодавчої бази та ефективного правозастосування і т.д.

4. Продовження антикорупційних реформ може досягатись шляхом розширення процесу діджиталізації з метою підвищення прозорості та зменшенню фізичних взаємодій між інвесторами та публічним сектором, продовження зміцнення існуючих антикорупційних інституцій (Бюро економічної безпеки, Вищий антикорупційний суд, Національне антикорупційне бюро, Спеціальна антикорупційна прокуратура, Національне агентство з питань запобігання корупції та Агентство з питань повернення та управління активами), приведення у відповідність з директивами *acquis* ЄС та вимогами щодо вступу щодо боротьби з корупцією.
5. Зміцнення інституційної та нормативної основи регулювання проєкту капітальних інвестицій. Підвищення спроможності уряду управляти державними інвестиціями та державно-приватними партнерствами є критичним завданням. Це вимагає збільшення спроможності уряду планувати та керувати капітальними витратами, проводити аналізи витрат і вигод, укладати угоди, контролювати проєкти та забезпечувати ефективність. Ключові заходи включають розробку нових стратегій для державних підприємств та державно-приватних партнерств, посилення законодавства, збільшення спроможності кадрів, розробку державної політики щодо залучення іноземних компаній та зміцнення нагляду за процесами державних закупівель та партнерств.[26]
6. Прискорення процедури приватизації, що може бути досягнуто шляхом:
 - Політичних та правових змін:
 - Розширення сфери приватизації та скорочення переліку винятків.

- Відновлення положень щодо фінансової звітності об'єктів приватизації.
 - Стратегічного підходу до приватизації:
 - Розробка багаторічної стратегії приватизації.
 - Прискорення корпоратизації та передача активів ФДМУ.
 - Розвиток ІРО та фондових ринків:
 - Розгляд ІРО на українських та міжнародних біржах.
 - Можливість продажу акцій через електронні платформи та розвиток Prozorro.
 - Запровадження незалежного процесу оскарження:
 - Введення незалежного апеляційного органу для розгляду приватизаційних скарг.
 - Комунікаційна стратегія та демотивація муніципалітетів:
 - Розробки ефективної комунікаційної стратегії для інвесторів.
 - Створення стратегії для демотивації муніципалітетів від утримання державних підприємств.
 - Розвитку ФДМУ:
 - Забезпечення ресурсів, навичок та навчання для ФДМУ.
 - Розміщення технічних, фінансових та організаційних профілів підприємств на веб-сайті ФДМУ.
7. Прискорення вступу до ЄС шляхом реалізації наступних кроків: підготовка до вступу в ЄС (створення команди для оперативного завершення реформ, проведення скринінгу законодавства на відповідність Acquis ЄС, розробка дорожньої карти для переговорів та реформ), приведення у відповідність Acquis ЄС, посилення потенціалу Урядового офісу з євроінтеграції та галузевих Міністерств, забезпечення ефективної реалізації процедур вступу до ЄС, виконання Acquis ЄС, створення механізму моніторингу та звітності за умовами приєднання до ЄС та оцінка економічного впливу реформ та підготовка рекомендацій для корективів.

8. Вирішення проблем в окремих галузях, які особливо постраждали від війни, до яких відноситься сільське господарство, високотехнологічне виробництво, нафто- і газова промисловості а також галузь відновлювальних джерел енергії.
9. Реформування сектору страхування для надання гарантій безпеки інвестицій. Для розробки комплексно плану можливо включити як і страхування ризиків з боку міжнародних організацій (наприклад Багатостороннє агентство з інвестиційних гарантій (MIGA), яке входить до групи Світового банку), так і надання гарантій державами-партнерами своєму бізнесу, який буде інвестувати в Україну.

Ці реформи є необхідними для стимулювання масштабних інвестиційних потоків, щоб покрити витрати на відбудову особливо ураженої інфраструктури, а також, щоб запустити механізми ефективно функціонуючої економіки. Слід прискорити темпи економічного відновлення та зростання. Це стає питанням виживання країни та нації, враховуючи вже існуючі масштаби руйнування житла, промислової та критичної інфраструктури, руйнування ланцюгів доданої вартості та звуження матеріально-технічних можливостей. Крім того, критично важливою стає підтримка достатнього оборонного бюджету, що неможливо без сильної економіки.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Іноземні інвестиції охоплюють грошові кошти, цінні папери, майно, майнові права та результати інтелектуальної діяльності, а також інші цінності, передбачені законодавством. Ці ресурси вкладаються іноземними інвесторами у проекти інвестиційної діяльності, що не суперечать законам, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Прямі іноземні інвестиції - це капіталовкладення в ефективні іноземні проекти, спрямовані на створення, розширення чи модернізацію виробництва, розробку інтелектуального продукту або вкладення в "людський капітал". Вони призводять до отримання як матеріального, так і морального прибутку, таких як доходи та дивіденди. Класифікація інвестицій проводиться з урахуванням різних принципів, що визначаються цілями та завданнями управління. Найпоширенішою в економічній літературі є класифікація за об'єктами вкладення коштів, періодом інвестування, формою власності інвесторів, регіональною ознакою, ступенем надійності, характером участі іноземного інвестора в інвестиційному процесі та відповідно до корпоративної стратегії та цілей інвестування.

2. Інструменти політики стимулювання іноземних інвестицій – це різноманітні заходи та стратегії, які вживає держава для залучення та підтримки іноземних інвесторів у свою економіку. Ці інструменти спрямовані на створення сприятливого середовища для іноземних інвестицій та зменшення ризиків, пов'язаних з такими інвестиціями. Основні інструменти включають податкові стимули, фінансову підтримку, поліпшення бізнес-клімату, розвиток інфраструктури, правовий захист та інші.

3. Стійке зростання економіки в сучасних умовах істотно залежить від інвестицій, їх залучення є стратегічною метою розвитку будь-якої держави. Без цілеспрямованої державної інвестиційної політики неможливо забезпечити сталий

розвиток вітчизняної економіки. У розвинених країнах роль держави полягає в тому, що вона стимулює розвиток інвестиційної діяльності шляхом створення необхідних економічних, фінансових, організаційних і нормативно-правових умов.

4. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності може послужити джерелом позитивних змін в інвестиційній політиці України, однак для визначення того, які політики та стимули можуть бути застосовані в Україні з огляду на геополітичний стан та цілі. Серед основних аспектів є стабільність та підтримка бізнесу, технологічний розвиток, високорозвинена інфраструктура, розвинутий фінансовий сектор, стимули та сприятливі умови для інвесторів.

5. В умовах воєнного стану та погіршення інвестиційного клімату надходження ПІІ в економіку України істотно зменшилися. Для відновлення економіки України після завершення війни необхідно забезпечити не лише сприятливі умови для збільшення обсягу залучених ПІІ, але й для спрямування іноземного капіталу в галузі промисловості, що випускають продукцію з високою доданою вартістю. Серед викликів, що стоять перед Україною у процесі післявоєнної відбудови є нормалізація ринку страхування, виклики щодо створення конкурентного середовища, що сприяє розвитку бізнесу, корупція, нестабільний доступ до єдиного ринку ЄС, недосконалий та повільний процес приватизації, а серед перспектив безперечно основою є перспектива вступу до ЄС.

6. Важливим напрямком роботи для уряду та бізнесу є потреба у співпраці для розробки стратегічних кроків післявоєнного відновлення економіки. Процес перезавантаження української економічної системи вимагає від уряду прийняття заходів, спрямованих на підвищення довіри інвесторів. Це може бути досягнуто шляхом забезпечення додержання принципів верховенства права, ухвалення необхідних законодавчих актів та проведення реформ, спрямованих на інтеграцію економіки України до Європейського Союзу. Одночасно ці заходи спрямовані на усунення регуляторних та бюрократичних перешкод для інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ietto-Gillies, Grazia (2005). Transnational Corporations and International Production: Concepts, Theories and Effects. Edward Elgar Publishing. p. 51. ISBN 9781845424626.
2. Moosa, Imad A (2002). Foreign direct investment - Theory, evidence, and practice. Palgrave Macmillan. pp. 4–6, 23. ISBN 9781403907493. Retrieved 8 January 2023.
3. Hymer, S. (1960) The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment. The MIT Press, Cambridge.
4. Реверчук С. К. Інвестологія: наука про інвестування: [Навч.посібник] /С. К.Реверчук , Н. Й. Реверчук, І. Г. Скоморович [та ін.]. – Атіка, 2001. – 264 с.
5. OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment 2008: Fourth Edition. Fourth Edition. Paris : OECD Publishing, 2009.
6. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом: [монографія] / А.А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.
7. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: [Підручник] / О. І. Рогач. – К.: Либідь, 2005. –720 с.
8. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація / С. М. Тесля // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 131-139.
9. Павлова Л.Н. Фінанси підприємств: Підручник для вузів.- М.:Фінанси, ЮНІТІ,1998. – 639 с.
- 10.Захожай В.Б., Федоренко В.Г. Страховий та інвестиційний менеджмент. – К.:МАУП, 2002. – 344с.
11. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
12. М.М. Леус Суть та класифікація іноземних інвестицій Львівський інститут банківської справи, 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

<http://vlp.com.ua/files/2.pdf>.

13. Л.А. Свистун, І.О. Мороховець // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2020.
14. Balance of payments and international investment position manual/6th ed. – Washington D.C.: International Monetary Fund , 2009.
15. Evans K. 2002. Foreign Portfolio and Direct Investment: Complementarity, Differences, and Integration. Prepared for Global Forum on International Investment in Shanghai.
16. World Investment Report: Transnational Corporations, Extractive Industries and Development, United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), Geneva, (2007). 323 pp.
17. Пошедін О. План Маршалла як передумова Євроатлантичної інтеграції. Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Історичні науки. Том 104. 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3829/Poshedin_Plan.pdf?sequence=1&isAllowed=y
18. Akimov, Oleksandr. (2022). Post-war Economy of Ukraine: Innovation and Investment Development Project. Economic Affairs. 67. 10.46852/0424-2513.5.2022.30.
19. Turner, Nicholas, Aginam, Obijiofor and Popovski, Vesselin (2008). Post-Conflict Countries and Foreign Investment. United Nations University Press.
20. Best Practices in Investment for Development: Case Studies in FDI; How Post-conflict Countries Can Attract and Benefit From FDI; Lessons From Croatia and Mozambique. New York, NY [u.a.]: United Nations, 2010.
21. Економічна теорія: підручник / В.Г. Чепінога. - К.: Юрін-ком Інтер, 2011. - 656 с. - Бібліогр.: с.645-647.
22. Ольшанський О.В. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2013. Вип.1(17). Ч.1. С.291-297.

23. Напрямки створення інвестиційного клімату в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.finalearn.com/lifers-718-1.html>
24. Практичний досвід виконання вимог стандартів ланцюжка постачання FSC в Україні. FSC Ukraine. 10.06.2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.slideshare.net/fsc_ukraine/fsc-62928634
25. World Investment Report 2022: International tax reforms and sustainable investment: United Nations Conference on Trade and Development, Geneva and New York, 2022, 219 pp. ISBN: 978-9211130492. Journal of International Business Policy. 10.1057/s42214-023-00148-1.
26. Проект USAID з економічного розвитку, управління та зростання підприємництва (EDGE). Нова Україна: стимулювання інвестицій у свободу, мир та процвітання. (2023)
27. Sascha E. Ostanina. Winning the Peace in Ukraine: Stimulating private investment for Ukraine's reconstruction. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.delorscentre.eu/en/publications/winning-the-peace-in-ukraine>
28. Regional economic prospects in the EBRD regions. European Bank for Reconstruction and Development. May 2023
29. Natalia Prikazyuk, Tatiana Motashko, Security of the Insurance Market of Ukraine and the Determining Factors, Procedia Economics and Finance, Volume 27, 2015, Pages 288-310, ISSN 2212-5671, [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115010011>
30. Dahm J. Berlin promises money for «Marshall plan» to help rebuild Ukraine. URL: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/berlin-promisesmarshall-plan-to-help-rebuild-ukraine/
31. Офіційний сайт аналітичного порталу «Слово і діло» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/>
32. Валовий внутрішній продукт України. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrstat.gov.ua/>

33. Donor platform to help rebuild Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/ukraine-recovery-conference-2129426>.
34. Шнирков О.І., Заблудська Р.О. Міжнародні економічні відносини: конспект лекцій / 3-є вид. Дніпропетровськ, 2012. 256 с.
35. Ісабекова О. Інвестиційна політика та її складові // Інвестиції у Росії. 2007. № 9. С.25-30
36. Кейнс Дж.М. Загальна теорія зайнятості, відсотка та грошей. Вибране/Дж.М. Кейнс; вступ. стаття Н.А. Макашової. - М: Ексмо. 2007.
37. Аллахьярова Э.С., Иванова Г.А., and Нанакина Ю.С.. "Особенности государственного регулирования и стимулирования инвестиционной деятельности в зарубежной и отечественной практике" Синергия, no. 2, 2017, pp. 52-64.
38. Kindzerski, Y. 2022. Postwar recovery of Ukraine's industry: Challenges and features of policy. *Ekonomichnyi Analiz.*, 32(2): 101-117.
39. Дані Світового Банку. URL: <http://www.worldbank.org>
40. Офіційний сайт Департаменту Торгівлі США. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.commerce.gov>
41. Gotsulyak L. (2014), "Investment policy of developed countries in the conditions of formation of innovative economy", *Efficient economy*, vol. 9, [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330>
42. Мальков Э.Д. Особенности регулирования иностранных инвестиций в отдельных зарубежных странах // *Перспектива*, 2012. — № 3. — С.39 — 41.
43. Офіційний сайт Міністерства Економіки України. , [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa2022-Rik&isSpecial=true>
44. Терес Ю. Залучення іноземних інвестицій для розвитку економіки України:

- виклики воєнного часу та післявоєнні перспективи. Економіка та суспільство, в 51/2023
45. Офіційни сайт державної служби статистики України . [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 46. Види офшорних зон та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку. // Електронний журнал «Ефективна економіка» №6, 2019 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3111>
 47. Перелік Офшорних Зон – онлайн сервіс перевірки компаній YouControl, [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://youcontrol.com.ua/offshore>
 48. Офіційний сайт Державного департаменту США. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.state.gov/reports/2023-investment-climate-statements/ukraine/>
 49. Офіційний ресурс UNCTAD. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/countries/219/ukraine?type=bits>
 50. Офіційни сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://mof.gov.ua/en/international_agreements_of_ukraine_on_avoidance_double_taxation-543?_gl=1*1433wnw*_gcl_au*OTewNDAwOTA0LjE3MDI0NTQ4NDg.
 51. Закон України «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні» від 17.12.1993 р. № 3744-XII. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
 52. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: Принципи, проблеми та/ Пер. з англ. В. Лукашевича та інші. 2011. – С. 112-150 с.
 53. Prof. Dr. DDr.h.c. Friedrich Schneider, лекція «Shadow economy and undeclared employment around the world and a focus on the Ukraine: The current knowledge and first consequences of the corona-pandemic» в рамках курсу «Informal Economy and

Financial Development» - Київ, 2021

54. Tsanko, O. (2017). Studying the Factors of Investment Attractiveness of the Region in the Context of Formation of Principles of Ensuring Its Competitiveness. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics", 4(1), 170-174.
55. Малахова Ю. А., Хобта М. О., Гончар Т. М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності підприємств. Ефективна економіка. 2021. № 2. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8655> (дата звернення: 13.12.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.2.91
56. Віблій Петро, Гривеч Ольга. Світовий досвід інвестицій післявоєнної відбудови. Галицький економічний вісник. 2022 / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu
57. United Nations Conference on Trade and Development. World Investment Report 2021: Investing in Sustainable Recovery; United Nations: New York, NY, USA, 2021.
58. World Economic Forum. The Global Risks Report 2021; World Economic Forum: Davos, Switzerland, 2021.
59. David, K.; Taylor, L.B.; Brendan, R.H. Mapes. Understanding and Forecasting Geopolitical Risk and Benefits; University of Denver: Rochester, NY, USA, 2017; p. 110.
60. Soybilgen, B.; Kaya, H.; Dedeoglu, D. Evaluating the effect of geopolitical risks on the growth rates of emerging countries. Econ.Bull. 2019, 39, 717–725.
61. Aizenman, J.; Spiegel, M. Institutional Efficiency, Monitoring Costs and the Investment Share of FDI. Rev. Int. Econ. 2006, 14, 683–697.
62. Buckley, P.J.; Clegg, L.J.; Cross, A.R.; Liu, X.; Voss, H.; Zheng, H. The determinants of Chinese outward foreign direct investment. J. Int. Bus. Stud. 2007, 38, 499–518.
63. O Neal, J.R.; Russett, B.M. The Classical Liberals Were Right: Democracy, Interdependence, and Conflict, 1950–1985. Int. Stud. Q. 1997, 41, 267–294.

64. Gaibullov, K.; Sandler, T. Growth Consequences of Terrorism in Western Europe. *Kyklos* 2008, 61, 411–424.
65. Murdoch, J.; Sandler, T. Civil wars and economic growth: A regional comparison. *Def. Peace Econ. Routledge* 2002, 13, 451–464.
66. Dixit, R.K.; Pindyck, R.S. *Investment under Uncertainty*; Princeton University Press: Princeton, NJ, USA, 1994.
67. Wang, X.; Wu, Y.; Xu, W. Geopolitical Risk and Investment. *SSRN Electron. J.* 2018.
68. Al-jawareen, Adnan. (2019). Iraqi Economy Post ISIS challenges and Opportunities. *Management and Economics Research Journal*. 5. 10. 10.18639/MERJ.2019.79938/.
69. European Economic Forecast, Autumn 2023. European Commission. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-12/ip258_en.pdf

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ОГЛЯД СПЕЦІАЛЬНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Kimberly Evans, International Economist, Office of International Investment, US Department of the Treasury «Foreign portfolio and direct investment. Complimentarity, Differences, and Integration», 2002**

In this paper author explores the connections and distinctions between portfolio and direct investment, operating on the premise that the key distinction lies in the level of control the investor exercises over the investment. The analysis will initially delve into the unique advantages associated with each investment type, highlighting both their differences and complementary aspects. Additionally, it will scrutinize the distinct policy requirements and approaches for each investment form, identifying areas of commonality or synergy. Finally, the study will explore the integration of these two investment types in their operational aspects, focusing on the transitional space between them. The objective is to demonstrate the rationale for embracing both forms of foreign investment, acknowledging and respecting their inherent differences. Both types of investment, each in their own way, reward transparency and good corporate and public governance – thus providing an incentive to improve in those areas, for both having an adequate policy and regulatory structure is necessary.

The distinctions between portfolio and direct investors arise from variations in motivation and expectations associated with these investment types. Foreign direct investors are primarily driven by the desire to control and manage enterprises. Given the commitment involved, both entry and exit into the host economy are slower and more costly. Their focus is on achieving profitability in the medium to long term. Conversely, portfolio investors are motivated by maximizing returns relative to risk. They are quicker to shift their investments in pursuit of higher returns or reduced risk, with a shorter time horizon, leading to increased volatility. While volatility offers opportunities for profit and arbitrage, attracting investors

and fostering market efficiency, it can also result in system-wide capital movements with broad economic implications. Recognizing these diverse motivations and characteristics necessitates distinct policy approaches for each type of investment.

The author states that it is incorrect to treat portfolio and direct investments as separate entities, as there is no bright dividing line between portfolio and direct investment, but instead overlap and integration. Instead, both should be welcomed within the proper regulatory structure to maximize the benefits, and to manage the drawbacks and potential negatives. Both portfolio and direct investment bring value for economic growth. They are not intrinsically good or bad, but they are different.

2. Best Practices in Investment for Development: Case Studies in FDI; How Post-Conflict Countries Can Attract and Benefit from FDI; Lessons from Croatia and Mozambique, United Nations, 2010.

This paper explores two, at first sight completely different conflicts in Croatia and Mozambique. They have registered considerable success in attracting foreign direct investment (FDI), both in terms of the aggregate value of investment inflows, as well as long-term commitments by large transnational corporations (TNCs).

The experiences of Croatia and Mozambique provide valuable insights for countries grappling with post-conflict situations on how to leverage Foreign Direct Investment (FDI) for the purpose of fostering and sustaining peace. These paired cases offer intriguing opportunities for comparison and contrast. Croatia, located in South-Eastern Europe, is a relatively industrialized nation that gained independence in 1991, enduring armed conflict until 1995, leading to a complex peace that took several years to solidify. On the other hand, Mozambique, a developing African country, emerged from nearly three decades of colonial conflict and civil war, achieving internal cease-fire and sustained stability following the peace accord of 1992. Despite significant differences in socio-economic development, politics, demography, geography, and the nature of their conflicts, both countries effectively

addressed common challenges inherent in post-conflict conditions. This diversity provides a broader perspective on how successful policies can be adapted to different national contexts.

Post-conflict countries face challenges such as security threats, market failures, and weak institutions, making their transformation into vibrant, productive economies complex. While development aid alone may not be sufficient, Foreign Direct Investment (FDI) can play a crucial role in economic recovery, as demonstrated by successful examples in Croatia and Mozambique. This study emphasizes that, under the right conditions, credible peace and government commitment to economic reform, attracting FDI in the immediate aftermath of conflict is feasible. Establishing preconditions like macroeconomic stability and foreign investment laws is essential, and incentives, privatization, and international assistance can mitigate risks and attract FDI. Strategic policies, including megaprojects, SME capacity-building, transparent privatization, and resource-based FDI, maximize FDI's positive impact. However, there's no universal solution; tailored policies considering each country's characteristics are crucial. A comprehensive policy agenda, accounting for foreign investment attraction and benefit amplification, should be customized for post-conflict settings, with international partners contributing to strategy formulation and financing.

3. Akimov, Oleksandr. (2022). Post-war Economy of Ukraine: Innovation and Investment Development Project. Economic Affairs.

The article aims to scientifically explore the possibilities and potential for the innovative and investment development of Ukraine's post-war economy. It takes into consideration the specific conditions of the country and global economic trends. The analysis is grounded in the experiences of post-war reconstruction in Germany and Japan, the Marshall Plan, and later projects for the recovery of Iraq and Croatia after regional military conflicts. The absence of comprehensive conceptual works addressing the post-war development of Ukraine makes the issues examined in the article particularly significant. There is a lack of both fundamental and practically oriented analyses dedicated to reviving Ukraine's economy, considering the changed conditions within the country and globally.

Highlights of the article include:

- A focus on identifying optimal development possibilities for Ukraine's post-war economy, drawing on historical retrospective perspectives of other countries' post-war development.
- The results obtained underscore the importance of integrating best practices from the Marshall Plan, considering the significantly altered economic realities of the 21st century, including the information economy and Industry 4.0. The analysis also incorporates lessons from Saudi Vision 2030 and the UAE's experience in transforming from a small fishing village to an advanced state in the desert. These insights are applied when developing and implementing innovation and investment development projects for Ukraine's post-war economy.
- The practical significance of the research lies in leveraging best practices from post-war development, facilitating the rapid and effective design of Ukraine's post-war economic development. This approach helps navigate potential challenges, maximizing economic and social impact.

4. Chunfang Cao, Xiaoyang Li, Guilin Liu. Does geopolitical risk matter for corporate investment decisions? Evidence from cross-border acquisitions.

The persistent elevation of geopolitical risk has become the prevailing norm. Authors investigation delves into the impact of such risks on cross-border acquisition activities. Overall, this paper sheds new light on the effects of geopolitical risks by providing evidencethrough cross-border acquisition channels. By using military alliances as a proxy for measuring the level of geopolitical risks, authors findings indicate a positive correlation between the establishment of military alliances between two countries and increased cross-border acquisition activities. Through the recent expansions of the North Atlantic Treaty Organization (NATO) as an identification strategy, more pronounced effects of military alliances are obeserved, particularly those involving defense agreements. A significant

mechanism at play is that military alliances can serve as a substitute for the institutional quality of target countries, mitigating the severe geopolitical threats faced by acquirers. Notably, countries characterized by poor governance and weaker legal enforcement experience greater benefits from military alliances, especially in attracting inbound acquisitions from major military powers. These results underscore the pivotal role of military alliances in the global corporate control landscape, as they contribute to a reduction in geopolitical risks.

5. David, K.; Taylor, L.B.; Brendan, R.H. Mapes. Understanding and Forecasting Geopolitical Risk and Benefits; University of Denver:

In recent decades, global human development has seen improvements in various aspects, including a reduction in poverty, income growth, and advancements in education, health, infrastructure, and governance. However, the drivers of this progress, such as technology and globalization, have also given rise to new challenges that pose threats to post-Cold War achievements. This analysis forecasts the potential impacts of five geopolitical disruptions, including increased global trade protectionism, the collapse of the European Union, heightened tensions between China and the United States, an energy shortage due to Middle East conflict, and global water scarcity. The study uses the International Futures (IFs) tool and is based on the IFs Base Case, providing a dynamic forecast for 186 countries across various interconnected issue areas. Seven scenarios are explored, each depicting potential outcomes in terms of global GDP, extreme poverty, middle- and upper-class size, internal political instability, and networks of dependence. The scenarios include Protectionist Victory, EU Collapse, Arid Earth, Severe Weather, New Cold War, Constrained Energy, and Accelerated Renewables, each with its set of economic and social implications compared to the Base Case.

6. Kindzerski, Y. 2022. Postwar recovery of Ukraine's industry: Challenges and features of policy. Ekonomichnyi Analiz.

The conflict between the Russian Federation and Ukraine prompts a reassessment of the national economic reform policies pursued in recent decades. This conflict has resulted in significant technological and economic setbacks for Ukraine, rendering it susceptible to external aggression. The repercussions of policy miscalculations, particularly in industrial development, must be considered in shaping the postwar recovery directions. The objective of this study is to identify key challenges and outline features for the postwar recovery policy of Ukrainian industry.

The study emphasizes the critical role of the industry in both peacetime and wartime for the stability and condition of the economy. An analysis of key indicators of Ukraine's industrial development in the pre-war period reveals substantial lag behind developed countries. Comparative analysis explores approaches to industrial development policy in developed countries and Ukraine, shedding light on the essence of modern state entrepreneurship and its pivotal role in effective economic and industrial transformations. The importance of a complementary combination of structural and fundamental development factors, along with the strategic prioritization of state entrepreneurship, is underscored.

Identifying the main shortcomings in Ukraine's economic policy that led to deindustrialization and pre-war lag, the study highlights the "bottlenecks" in the economy that emerged during the war, resulting in significant economic losses. It emphasizes that post-war recovery should not merely prolong pre-war economic management approaches. The study proposes the implementation of a state entrepreneurship model to facilitate the effective recovery and accelerated development of the domestic economy.

In this context, strategic development priorities, corresponding sectoral industry priorities, stages of recovery, and key organizational measures required for implementation by the state are outlined as possibilities for overcoming the consequences of the war and achieving post-war reconstruction.

7. Dixit, R.K.; Pindyck, R.S. Investment under Uncertainty; Princeton University Press

The ongoing trends in financial globalization have created a significant opportunity for global investors to enhance financial flows between developed and developing nations through foreign direct investment (FDI). Developing countries perceive FDI as a crucial catalyst for economic development and rapid growth by facilitating the transfer of advanced technology and management expertise from developed to developing nations. Following the dissolution of the Bretton Woods Agreement, the majority of countries adopted flexible/floating exchange rate systems, leading to increased uncertainty due to substantial fluctuations in currency prices. Consequently, researchers have focused on examining the impact of exchange rate volatility (ERV) on FDI, although debates and controversies persist regarding this impact.

To achieve more comprehensive results, researchers contend that the study of various determinants influencing FDI should be undertaken alongside ERV. This study utilizes both the basic FDI gravity model and the augmented FDI gravity model with data collected from forty-two source countries spanning the period 2005-2019. Employing the Generalized Method of Moments (GMM) estimation approach, the research aims to enhance understanding of the influence of relative ERV on inward FDI to Egypt, while also investigating the impact of other relative dimensions on inward FDI from these source countries. The findings indicate that relative exchange rate volatility negatively affects inward FDI to Egypt. Additionally, the market size of home countries and the host country exerts a significant positive impact on inward FDI to Egypt. Other factors such as geographic distance, bilateral trade, relative cost of borrowing, relative labor productivity, and relative corruption are identified as statistically significant determinants for inward FDI to Egypt.

8. OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment 2008: Fourth Edition. Fourth Edition.

BMD4 was completed by the OECD Investment Committee's Working Group on International Investment Statistics. The result of several years of work and consultations with data compilers and data users, it improves existing concepts and definitions in the light of national practical experiences and incorporates concepts and definitions on elements missing from the previous edition (such as, cross-border mergers and acquisitions, special purpose entities, ultimate investing country).

New completed edition provides a single point of reference for compilers and users of FDI statistics; clear guidance for individual countries compiling direct investment statistics as they develop or change their statistical systems; international standards for FDI taking into account the effects of globalization; an international standard that provides the basis for economic analysis, especially for international comparisons and for identifying national deviations that impact on the comparison; practical guidance to users of direct investment statistics including the relationship of FDI to other measures of globalization; an objective basis for measuring methodological differences that may exist between national statistics that need to be taken into account both for cross-country and industry analysis of FDI.

ДОДАТОК Б

SUMMARY

The diploma thesis “Modern policy of of stimulating foreign investments in the countries of the world”, written by Kateryna Arapova consists of 3 integral parts. The first part describes theoretical approaches to the determination and classification of foreign deposits, as well as the analysis of incentives used by the countries and especially governments to effectively attract foreign capital. The second part focuses on the analysis of factors that determine state`s attractiveness in investors eyes and global experience of attracting FDI, both in developed countries, and countries in the periods of postwar reconstruction. The analysis conducted in the second part is applied in the development of program of reforms for Ukraine in its postwar reconstruction period in part three. Furthermore, the third part presents already existed incentives and reforms/ laws aimed at the attraction of FDI, the analysis of challenges and perspectives revealed during the war and subsequently the plan of reforms.

Keywords: *foreign investments, governmental incentives, direct and portfolio investements, economic stability, post-war reconstruction.*

ДОДАТОК В

Таблиця В.1

Класифікація іноземних інвестицій

За типом інвестованих активів:	– іноземна валюта; – національна валюта України; – цінні папери (акції, облігації тощо); – грошові вимоги та права на них; – майно (рухоме і нерухоме); – права інтелектуальної власності; – права на здійснення господарської діяльності; – інші активи (не заборонені законодавством).
За формою власності:	– державні; – приватні; – міжнародних організацій; – недержавних організацій; – змішані.
За метою інвестування:	– досягнення фінансової мети; – досягнення підприємницької мети; – досягнення іншої мети
За формою інвестування:	– придбання частки існуючих українських підприємств; – створення спільних підприємств з українськими суб'єктами господарської діяльності; – придбання рухомого або нерухомого майна в Україні; – придбання в Україні цінних паперів та нематеріальних активів, що дають можливість контролю; – придбання прав на користування землею та природними ресурсами в Україні; – угоди про спільну господарську діяльність та розподіл продукції; – інші не заборонені законодавством форми
За величиною:	– малі (до 10 тис.дол.); – середні (до 100 тис.дол.);

	– великі (більше 100 тис.дол.).
За ступенем контролю:	– прямі; – портфельні
За формами державних гарантій:	– від зміни законодавства; – щодо незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб; – у разі припинення інвестиційної діяльності; – переказу прибутків, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій; – інші гарантії.
За формою оформлення:	– явні інвестиції; – приховані інвестиції; – «чорні інвестиції».
За джерелом вкладення:	– первинні; – реінвестиції.
За ступенем повернення:	– інвестиції, що повертаються; – ризикові; – інвестиції, що не повертаються
За геополітичною спрямованістю:	– розвинені країни; – країни, що розвиваються; – інтернаціональні.
За режимом оподаткування:	– загальний режим оподаткування; – пільговий режим оподаткування: – податкові канікули; – інвестиційні знижки; – податковий кредит; – прискорена амортизація; інвестиційні субсидії; інші.
За сферою вкладення:	– АПК; – легка промисловість; – лісопромисловий комплекс; – машинобудування; – медична промисловість; – паливно– енергетичний комплекс;

	– транспортна інфраструктура; – інші сфери
--	--

Джерело: М.М. Леус Суть та класифікація іноземних інвестицій Львівський інститут банківської справи, 2018. URL: <http://vlp.com.ua/files/2.pdf>.

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1

Ключові економічні показники Хорватії та Мозамбик

	Хорватія					Мозамбик				
	1990	1995	2000	2005	2008	1990	1995	2000	2005	2008
Населення (млн)	-	4.67	4.51	4.44	4.42	13.54	15.95	18.25	20.83	22.38
Річний ріст ВВП (%)	-	-5.4	3.2	4.7	2.4	-1	3.8	8.6	8.5	6
ВВП за секторами(%)	-									
Послуги	-	56.3	61.9	62.4	63	48.4	51.9	52.3	48.86	47.66
Промисловість	-	33.4	29.3	30.3	30.1	17.1	14.2	24.1	24.8	25.5
Виробництво	-	23.6	21	19.91	19.4	11.2	7.4	12	15.1	15.8
С/г пром-ть	-	10.4	8.8	7.3	6.8	34.5	33.9	23.6	26.4	26.8
Приплив ПІІ (\$ млн)	-	95	907	1520	4383	5	32	179	258	587
Відплив ПІІ (\$ млн)	-	12	77	287	170	0.19	0.05	-0.43	-0.02	0.04
Приплив ПІІ (% від ВВП)	-	0.57	6.02	4.64	7.22	0.3	1.76	3.23	1.64	6.27
Приплив ПІІ (% валового накопичення основного капіталу)	-									
		3.7	27.6	16.4	22.9	2	6.5	10.4	8.8	26.5
Всього експорт (\$ млн)	-	6972	8503	18694	28538	229	411	689	2087	3120
Експорт товарів і послуг (% від ВВП)	-	38.6	47.1	47.1	47.7	6.1	12.6	12.7	30.5	27
Імпорт товарів і послуг (% від ВВП)	-	49.5	52.3	55.8	56.3	38.3	52.4	37.8	44.4	42.1
% населення за межею бідності	-	-	2	2	-	-	69	54	-	-

Джерело: UNCTAD, FDI/TNC database, UNCTAD GlobStat Database, World Bank, WDI.

Примітки:

1. Річні темпи зростання ВВП за 1990, 1995, 2000 та 2005 роки розраховано як середньорічні темпи зростання за попередні п'ятирічки.
2. Припливи та відтоки ПІІ за 1990, 1995, 2000 та 2005 роки розраховуються як

середньорічні значення за попередні п'ять років.

3. Коефіцієнт бідності 1,25 долара на день. Дані для Хорватії стосуються 2001 та 2005 років. Дані для Мозамбіку стосуються 1997 та 2003 років. Джерело: Світовий банк, World Development Indicators.